

Vapaa Ajattelija

3/2022

Uskonnonvapauslaki 100 vuotta

Modernin humanismin julistus

Qatar – ihmisoikeuksien roistovaltio

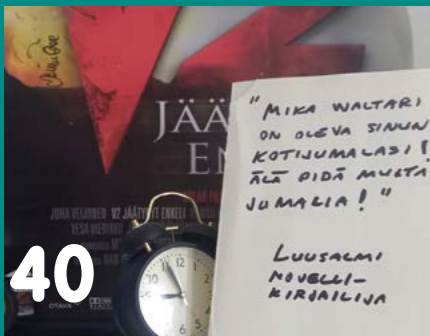
Dekkaristi Reijo Mäen haastattelu

6 Kansainvälisen humanistiliiton kokous pidettiin kesäkuussa Glasgow'ssa. Kuvassa liiton Euroopan voimavara- ja verkostoitumisprojektin vetäjä, Tanskan Lone Ree Milkær.

22 USA:ssa vain kristinuskolla on kyky käyttää järjestelmää omien erioikeuksiensa vahvistamiseen.

40 Dekkarikirjailija Reijo Mäellä ja hänen Vares-kirjojen hahmollaan novellikirjailija Luusalmella on molemmilla kotonaan kuvassa näkyvä huoneentaulu.

LEHDEN KANSIKUVAN TIEDOT

Kuvan, jossa nuori nainen kohtaa papin ja virkailijan erotessaan kirkosta sata vuotta sitten, on kuvannut ja käsitellyt Tiina Salminen, @kuvaileva.

PÄÄKIRJOITUS

3 Sitoutumattomuuden porsaanreikää tukkimaan
Esa Ylikoski

PUHEENJOHTAJAN PALSTA

4 Kesä loppuu, toiminta alkaa
Jape Lovén

LIITTO TOIMII

5 Modernin humanismin julistus

6 Kansainvälisen humanistiliiton kokous entisessä kirkossa Glasgow'ssa
Antti Värri

8 Humanistit vaarassa
Victoria Howson

10 Qatar – ajatuksen vapauden ja ihmisoikeuksien roistovaltio

USKONNONVAPAU SLAKI 100 VUOTTA

14 Uskontopakon vaiheita Suomessa
Jori Mäntysalo ja Esa Ylikoski

16 Uskonnonvapauden askelia Suomen lainsäädännössä
Jori Mäntysalo ja Esa Ylikoski

19 Epämiellyttävä totuus Päivi Räsänen tukijoista
Yki Räikkälä

UUTISIA JA ARTIKKELEITA

20 Pienpuolueista vähäsen
Jori Mäntysalo

21 Lyhyet
Esa Ylikoski

22 Mikä ihmeen Pro Life -liike?
Markus Tiittula

24 Uskonnon oppikirjoista opittua – osa 2
Päivi Kovanen

27 Kolumni: Mitä meistä jää jälkeemme?
Antti Hyyrynen

28 Etäopinnoilla yo-kirjoitusten ET-stipendi
Tatjana Aaljoki ja Susanna Söderbacka

MITEN MINUSTA TULI USKONNOTON

29 "Käynti kirkkoherranvirastossa ja perustelu kirjallisena riitti"
Anita Istala

30 "Vapauksien puolesta on taisteltava"
Jyrki Seppälä

31 "Pyhäkoulun opettaja iski karttakepillä päähän"
Vote Kumpula

32 Vapaakirkosta vapaa-ajattelijaksi
Matti Helelä

VAPAA-AJATTELIJAT TOIMIVAT

34 Hauskanpitoa ja asiaa Uskomattomilla kesäpäivillä
Petra Packalén

ARVOSTELUT

35 Aleksi Peura: Uskon ritarit – Ristiretkien historiaa
Yki Räikkälä

36 Liisa Liimatainen: Riikinkukko ja kameli
Esa Ylikoski

37 Patrick Radden Keefe: Älä sano mitään – Tositarina menneisyydestä, murhasta ja Pohjois-Irlannista
Yki Räikkälä

38 Kaspar Hauserin tapaus
Yki Räikkälä

40 Dekkarikirjailija Reijo Mäki: En haikaile taivasosan perään
Risto K. Järvinen

PALSTAT

44 Kolumni: Jotain tapahtui
Markku Myllykangas

45 Pääsihteerin palsta: IESOS pyöräili 666 km ja muita sattumuksia
Timo Karjalainen

46 Sananen toimitussihteeriltä: Ihme pappi
Risto K. Järvinen

SITOUTTAMATTOMUUDEN PORSAA NREIKÄÄ TUKKIMAAN

ESA YLIKOSKI

PÄIVÄKOTEJA JA kouluja alistetaan evankelis-luterilaisen kirkon markkinoinnin ja lähetystyön alustaksi, vaikka tunnustuksellinen uskonnonharjoitus, kuten jumalanpalvelukset ja aamuhartaudet, eivät kuulu varhaiskasvatukseen ja perusopetuksen lakisääteisiin tehtäviin. Opetussuunnitelman ja varhaiskasvatuksen perusteiden mukaan opetuksen ja kasvatuksen tulee olla "uskonnollisesti, katsomuksellisesti ja puoluepoliittisesti sitouttamattomaa".

Miten on mahdollista, että oikeusvaltiossa tästä huolimatta peruskoulujen ja päiväkotien vuosisuunnitelmiin ja päiväohjelmiin liitetään noita uskonnollisia tilaisuuksia? Tietyt kirkollisen työn porsaanreikäne lakien ja opetussuunnitelmien linjausten kiertämiseen on käytetty peruskouluasetuksen 3. pykälän lopussa olevaan momenttia: "Osa työajasta saadaan käyttää työelämään tutustuttamiseen sekä lukuvuoden päättäjätöihin ja muihin yhteisiin tapahtumiin."

Nuo "muut yhteiset tapahtumat" ovat koulujen työsuunnitelmissa voi-

neet olla käytännössä aika lailla mitä vaan, juhlia, konsertteja, leirikouluja, retkiä, taksvärkkiä, urheilukilpailuja, lasketteluretkiä, ulkomaanmatkoja ynnä muita sellaisia. Tuohon on sitten katsottu mahtuneen jumalanpalveluksetkin. Tulkinta on väärä, lain kiertämistä.

Myös "muiden yhteisten tapahtumien" pitäisi olla opetussuunnitelman tavoitteiden mukaisia ja kaikille sopivia. Nehän ovat yhteisiä, liittyvät opetukseen. Vaikka tapahtumissa voi olla vaihtoehtoista ohjelmaa, esimerkiksi onkiretki tai metsäkävely, kaikki vaihtoehdot ovat periaatteessa kaikille sopivia, jos esteettömyys on otettu huomioon. Uskonnonharjoitus ei sen sijaan perustuslain 11 §:n perusteella voi olla kaikille yhteistä.

Opetussuunnitelman linjauksen opetuksen uskonnollisesta ja katsomuksellisesta sitouttamattomuudesta tulee koskea myös "muuta yhteisiä tapahtumia". Harmaata aluetta uskonnollisen työn porsaanreikäsi ei koulutyöhön saa hyväksyä. Samalla väärällä logiikalla myös puoluepoliittinen sitouttamattomuus voitaisiin ohittaa ja liittää myös puoluepoliittisia tilaisuuksia "muihin yhteisiin tapahtumiin", vaikkapa toistuvasti vain kylän suurimman puolueen tilaisuuksia.

Mainittu koulun seinien ulkopuolinen toiminta ei saa olla ristiriidassa opetussuunnitelman kanssa. Anarkia tapahtumissa – tavoitteellisen yhteiskuntaan tutustumisen sijaan – avaisi oven mielivaltaan, myös lapsiin kohdistuvaan sopimattomaan markkinointiin.

Varhaiskasvatusasetuksessa tällaista "muuta yhteisiä tapahtumia" -kohtaa, porsaanreikää sitouttavaan uskonnolliseen ohjelmaan ei ole. Varhaiskasvatukseen tulee koko ajan olla kaikille sopivaa perusteitten mukaista varhaiskasvatus-

Tämä ei silti ole estänyt kuntia ja päiväkoteja liittämästä päiväkotien ohjelmaan uskonnollisia tilaisuuksia. Koska

ennenkin. Koska me voimme. Koska valta, mielivalta.

Vapaa-ajattelijain mielestä Opetushallituksen on syytä uusia ohjeitaan ja ilmaista selvästi, että uskonnolliset tilaisuudet tulee siirtää koulujen ja päiväkotien toiminnan ulkopuolelle. Lasten uskontokasvatus ja uskonnonharjoitustilaisuuksiin osallistuminen jäisi siten perheiden ja uskonnollisten yhdyskuntien asiaksi.

Muutosta tukee arkaluontoisen tiedon yksityisyyden suoja. Julkisen vallan ei pitäisi pakottaa huoltajia tuomaan uskontoaan tai uskonnotonta katsomustaan julki lastensa kautta koulujen ja päiväkotien uskonnollisiin tilaisuuksiin liittyen. Tämän Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen linjauksen noudattaminen on Suomessa kesken.

Käytännössä rehtorin, opettajien, varhaiskasvattajien, vanhempien ja lasten stressi vähenisi, kun aikaa ei tarvitsi käyttää uskonnollisten tilaisuuksien valvontaan eikä vaihtoehtoisten ei-kirkollisten ohjelmien järjestämiseen, tiedottamiseen ja valintarumbaun.

Vaihtoehtoisen tilaisuuksien puutteista, ja huonosta tiedottamisesta on tehty kymmeniä kanteluita. Uskonto-kuntaan kuulumattomat vanhemmat ovat listanneet kymmeniä uusia ongelmia. Samaa kertoi Vapaa-ajattelijain koulutyöryhmän avoin kysely viime vuonna.

Paras ratkaisu uskonnollisten tilaisuuksien aiheuttamaan kahden rinnakkaisen tilaisuuden ongelmien "loputtomaan suohon" on yksinkertainen: todeta uskonnollisten tilaisuuksien kuuluvan koulu- ja tarhapäivien ulkopuolelle. Opetushallitukselta on täysi syy odottaa nyt tällaista ohjetta.

Kunnissa voidaan jo nyt päättää, että uskonnollisia tilaisuuksia ja toimituksia ei liitetä koulujen lukuvuoden ja päiväkotien toimikauden ohjelmaan. Koulu- ja päiväkotikohtaiset päätöksetkin ovat säästösten valossa jo nyt mahdollisia.

KESÄ LOPPUU, TOIMINTA ALKAA

JAPE LOVÉN

SYKSY ON alkamassa useiden haasteiden keskellä. Sen jokainen yhdistysaktiivi tietää. Lisäksi ihmisiä pohdituttavat koko ihmiskuntaa ja maapalloa koskevat asiat. Sairauksia, sota, sen uhkaa ja jopa ydinturman uhkaa on esillä kaikilla median saroilla. Lisäksi on nälnhätä, ilmastonmuutos, inflaatio, energiakriisi ja kuivuus. Lisäkin näitä löytyy ihan kotinurkista. Tulevat haasteet sote-alueilla, joilla ei ole kohdillaan rahoitus eikä henkilöstö eikä kaikki tehtäväänsä. Se tulee vastaan sitten, kun itse kukin tarvitsee ko. palveluita.

Ilmeisesti mikään ei tee ihmisestä niin vaarallista eläintä kuin kriisi tai sen uhka. Ihmiset tappavat ja riistävät toisiansa sekä ympäristöään ympäri maailmaa kiihtyvällä tahdilla ja luonto vauhdittaa kehitystä omalla sarallaan.

Tämän kaiken seassa nousee erilaisia jyrkkiä näkökantoja niin uskonnollisesti kuin poliittisesti. Näistä esimerkiksi toimikoon vaikka se, kun tänä aamuna luin kahvia juodessani uutisointia **Salman Rushdieen** kohdistuneen väkivallan ylistämisestä Iranin lehdistössä ja afganistanilaisnaisten mielenilmaisun tukahduttamisesta tuliasein. Näitä molempia yhdistäneen uskonnolla ratsastaminen omien tai jonkun muun oheistamien tar-

koitusperien edistämiseksi. Vähintäänkin surullista, mutta lähinnä kamalaa.

Itse kuitenkin haluaisin, että me vaparit katsoisimme eteenpäin. Kaiken tämän keskelläkin. Varsinkin nyt, kun vihdoin olemme voineet tavata toisiamme ja ihmisiä erilaisissa tapahtumissa ja kokouksissa.

Tänä kesänä on voitu olla läsnä erilaisissa tapahtumissa eri puolilla Suomea. *Maailma Kylässä* -festivaali, *Pride*-juhla useassa kaupungissa, *Seinäjoen piknik*, *Jumalattomat kesäpäivät* Satakunnassa ja *Uskomattomat kesäpäivät* Tampereella. *Joen yötä* unohtamatta. Jonkun saatoim unohtaakin joukosta. Näistä on kuulunut vain positiivista palautetta.

Tästä kaikesta kuulu teille iso kiitos aktiivit!

Upeaa, kuinka vapariyhdistykset ovat heränneet koronahorroksesta. Tästä on hyvä jatkaa eteenpäin taas kohti syyskauden toimintaa, syyskokouksia ja suunnitelmia tulevaa vuotta ajatellen.

Myös järjestötämme on tulossa vihdoin yhteistä tekemistä parin vuoden tauon jälkeen, kun kokoonnumme toimintaseminaariin marraskuun alussa eli 5.-6.11. Hämeenlinna/Riihimäelle. Yhteisen viikonlopun aikana on tarkoitus pohtia yhdistysten toimintaa ennen kaikkea pienempien yhdistysten kannalta.

Tietysti pohdimme myös liiton tulevaisuutta. Iso haaste paikallistasolla tun-

tuu monessa yhdistyksessä olevan jäsenistön ikärakenne. Useissa yhdistyksissä eivät nuoret ole lähteneet mukaan toimintaan. Syitä voi olla jäykkyys toiminnassa, toiminnan laatu, sen taso tai yksinkertaisesti se, että vaparitoiminta kilpailee niin monen muun asian kanssa ihmisten vapaa-ajasta ja aktiivisesta osallistumisesta.

On syynä mikä tahansa, on tämän asian kohentaminen tärkeä osa toimintaa. Tällä en tarkoita, ettei vanhassa voisi olla vara parempi. On vain tosiasia, että yhdistyksissä kaikilla elämäalueilla on saatava ajoissa uusia aktiiveja mukaan, ettei järjestö näivety.

Tämän jälkeen alkavat valmistelut tulevaan syksyn 2023 liittokokoukseen myös olemaan käynnistelyvaiheessa. Tätä kirjoittaessani ei kokouspaikkaa liittokokoukselle ole vielä päätetty. Eikä sovi unohtaa Kööpenhaminassa ensi elokuun alussa järjestettävää *Maailman humanistikongressia*, jossa olemme järjestönä osin järjestämisvastuussa.

Muistakaa myös nauttia ennen syksyn ja talven pimeitä viimeisistä lämpimistä ja valoisista viikoista!

MODERNIN HUMANISMIN JULISTUS

Kansainvälisen humanistiliiton (Humanists International) yleiskokous Glasgowissa vuonna 2022, korvaa Amsterdamin julistuksen 2002.

Humanistiset käsitykset ja arvot ovat yhtä vanhoja kuin ihmiskunta, ja ne kuuluvat useimpien yhteiskuntien historiaan ympäri maailman. Moderni humanismi on merkitystä ja etiikkaa koskevan pohdinnan pitkien perinteiden kulminaatio, innoituksen lähde monille maailman suurille ajattelijoille, taiteilijoille ja humanitaarisille toimijoille, ja se on kietoutunut yhteen modernin tieteen kehityksen kanssa.

Maailmanlaajuisena humanistiliikkeenä pyrimme saamaan kaikki ihmiset tietoisiksi seuraavista humanistisen maailmankatsomuksen ydinkohdista:

1. Humanistit pyrkivät eettisyyteen

Hyväksymme, että moraalisuus on erottamaton osa ihmisyyttä ja perustuu elävien olentojen kykyyn kärsiä ja kukoistaa. Moraalisuutta motivoivat vahingoittamisen sijaan huolenpidon hyödyt, sen mahdollistajina ovat terve järki ja myötätunto, eikä se ei edellytä muuta lähdettä ihmisyyden ulkopuolelta.

Vahvistamme yksilön arvon ja arvokkuuden ja jokaisen ihmisen oikeuden suurimpaan mahdolliseen vapauteen ja kehitykseen, jotka eivät ole ristiriidassa toisten oikeuksien kanssa. Näin ollen tuemme rauhaa, demokratiaa, oikeusvaltioperiaatetta ja yleismaailmallisia lakiperusteisia ihmisoikeuksia.

Torjumme rasismia ja ennakkoluuloja kaikissa muodoissaan sekä niistä aiheutuvat epäoikeudenmukaisuudet. Niiden sijaan pyrimme edistämään ihmisyyden kukoistusta ja yhteenkuuluvuutta kaikessa monimuotoisuudessaan ja yksilöllisyydessään.

Katsomme, että henkilökohtaiseen vapauteen on liittyvä vastuu yhteiskuntaa kohtaan. Vapaalla ihmisellä on velvollisuuksia muita kohtaan, ja koemme velvollisuudeksemme kantaa vastuamme koko ihmiskuntaa, myös

Humanists
INTERNATIONAL

tulevia sukupolvia, ja lisäksi kaikkia muita tiedostavia olentoja kohtaan.

Tunnistamme, että olemme osa luontoa ja että meillä on vastuu vaikutuksista, jotka meillä on muuta luontoa kohtaan.

2. Humanistit pyrkivät järkipäisyyteen

Olemme vakuuttuneet, että maailman ongelmien ratkaisut löytyvät ihmisen järjenkäytöstä ja toiminnasta. Puollamme tieteen ja vapaan tutkimuksen käyttöä näiden ongelmien ratkaisemiseksi, muistaen kuitenkin, että vaikka tiede tarjoaa keinot, inhimillisten arvojen on määriteltävä päämäärät. Pyrimme käyttämään tiedettä ja teknologiaa ihmisten hyvinvoinnin edistämiseen, emmekä koskaan välinpitämättömästi tai tuhoavasti.

3. Humanistit pyrkivät elämään täyttä elämää

Arvostamme kaikkia henkilökohtaisen ilon ja täytymyksen lähteitä, jotka eivät ole vahingoksi muille, ja uskomme, että henkilökohtainen kehitys, joka tapahtuu luovan ja eettisen elämäntavan vaalimisen kautta, on elinikäinen pyrkimys.

Siksi vaalimme taiteellista luovuutta ja mielikuvituksen käyttöä ja tunnustamme kirjallisuuteen, musiikkiin sekä visuaalisiin ja esittäviin taiteisiin liittyvän muutosvoiman. Kunnioitamme luonnon rauhaa ja kauneutta, ja sen

lopputonta kykyä herättää ihmetystä ja kunnioitusta. Arvostamme omaehtoista ja yhteisöllistä liikuntaa ja sen avaamia mahdollisuuksia toveruuteen ja saavutuksiin. Kunnioitamme kilvoittelua tiedon saralla ja sen tuomaa nöyryyttä, viisautta ja näkemystä.

4. Humanismi tarjoaa merkityksen ja tarkoituksen lähteen, jolle on laaja tarve vaihtoehtona dogmaattiselle uskonnolle, autoritaariselle nationalismille, nurkkakuntaisuudelle ja itsekkäälle nihilismille

Vaikka uskomme, että sitoutuminen inhimilliseen hyvinvointiin on ajaton pyrkimys, näkemysme eivät perustu ikuisiksi julistettuun ilmoitukseen. Humanistit tunnustavat, että kukaan ei ole erehtymätön tai kaikkietävä ja että luotettava tieto todellisuudesta ja ihmisistä syntyy vain jatkuvassa havainnoinnin, oppimisen ja uusiksi ajattelun prosessissa.

Näistä syistä emme pyri välttämään kriittistä arviointia emmekä pakottaamaan näkemystämme kaikelle ihmiskunnalle. Päin vastoin, sitoudumme ajatusten vapaaseen ilmaisuun ja vaihtoon pyrkien tekemään yhteistyötä eri katsantokantoja edustavien, arvomme jakavien ihmisten kanssa, rakentaaksemme yhdessä parempaa maailmaa.

Olemme vakuuttuneet, että ihmiskunnalla on kyky ratkaista eteemme tulevat ongelmat vapaan tutkimuksen, tieteen, sympatian ja mielikuvituksen keinoin edistääkseen rauhaa ja inhimillistä kukoistusta.

Kutsumme kaikki tämän vakauksen jakavat liittymään kanssamme tähän innostavaan pyrkimykseen.

Käännös: VK Global Oy ja Antti Värri.

Suomalaisina jäsenjärjestöinä julistuksen allekirjoittajina ovat Suomen Humanistiliitto ja Vapaa-ajattelijan liitto.

Uteliaan pohdinnan tarina. Prometheus-leirien 30-vuotis-historiikki on nyt julkaistu! Osta painettu teos itsellesi tai lahjaksi 65 euron tukihintaan!

**OSTA
PROTUN
HISTORIIKKI!**

PS Protuleireillä on aina tarvetta ohjaajille, tule mukaan!

www.protu.fi

Antti Värri

KANSAINVÄLISEN HUMANISTIILIITON KOKOUS ENTISESSÄ KIRKOSSA GLASGOW'SSA

ANTTI VÄRRI

Kolmen vuoden tauon, jonka aikana pidettiin vain etäkokouksia, jälkeen kattojärjestömme *Kansainvälisen humanistiiton (Humanists International, HI)* jäsenjärjestöjen edustajat kokoontuivat jälleen kesäkuun alussa fyysisesti Skotlannin Glasgow'ssa. Jopa sää oli osallistujille suosiollinen, ja Britanniassa niin tyyppillisistä sumuista ja sateista ei tällä kertaa näkynyt jälkeäkään lämpötilojenkin ollessa kesäisiä.

Kokous- ja konferenssiputki alkoi perjantaina 3.6. ensi vuonna Kööpenhaminassa järjestettävään *Maaailman humanistikongressin* suunnittelukokouksella pohjoismaisten järjestöjen kesken. Päälinjat tapahtumalle alkavat olla koossa, ja varsinainen ohjelma julkaistaan kuluvan vuoden loppuun mennessä.

Suunnittelutyöhön ei kuitenkaan jäänyt valitettavasti paljonkaan aikaa, ja kokous jouduttiin pitämään lyhyempänä kuin oli aiottu. Syynä tähän oli kohtalaisen myöhään agendalle tullut keskustelu eurooppalaisen edunvalvontamme tulevaisuudesta.

Tässä epävirallisessa Kansainvälisen humanistiiton eurooppalaisten jäsenjärjestöjen keskustelutilaisuudessa puhuttiin niistä HI:n projekteista ja suunnitelmista, joilla on tarkoitus korvata *Euroopan humanistifederaation (EHF)* toiminnot. Ne jakautuvat karkeasti kolmeen osaan.

Ensinnäkin HI on palkkaamassa henkilökuntaansa Euroopan edunvalvontasihteerin, jonka työpiste tulee olemaan Brysselissä ja joka keskittyy eurooppalaisten asioiden hoitamiseen esimerkiksi EU:n toimielimissä. Toinen perustetaan kansainvälisen liiton alle Eurooppalainen foorumi, eräänlainen Euroopan neuvotteluryhmä, johon Euroopan toimintaa rahoittavat järjestöt nimittävät edustajansa. Ryhmä tulee koontumaan noin neljännesvuosittain, vähintään kerran vuodessa fyysisesti, ja käsittelee ajankohtaisia asioita tehden yhteistyötä Euroopan sihteerin kanssa.

Kolmantena kansainvälinen liitto on jo käynnistänyt *Euroopan voimavara- ja verkostoitumisprojektin*, jonka vetäjäksi on palkattu Tanskan yhdistyksen puheenjohtaja **Lone Ree Milkær**. Projektin painopiste on ennen kaikkea seremoniapalveluiden kehittämisessä ja lisäämisessä Euroopan maissa.

Tämä keskustelutilaisuus, kuten seuraavien päivien tapahtumatkin, järjestettiin mielestäni tilaisuuksille erittäin sopivasti entisessä kirkossa, joka oli muutettu Glasgow'n yliopiston auditorioksi. Penkkirivistöt on rakennettu keskilaivaan kirkkosalin lattialta entiselle urkuparvelle nouseviksi, ja alakerrassa on myös pienempiä huoneita koulutus- ja neuvottelutarkoituksiin.

Yliopiston entisen rehtorin mukaan *Sir Charles Wilson Buildingiksi* nimetty rakennus on erittäin onnistunut esimerkki siitä, miten kirkkoja voidaan (toisin kuin Suomessa kuuluu usein väitettävän) myös arkkitehtonisia ja historiallisia arvoja kunnioittaen muuttaa hyödylliseen ja nykyhetken tarpeita palvelemaan käyttöön. Mainitessani asiasta Skotlannin humanistien toiminnanjohtaja **Fraser Sutherlandille** hän kertoi Britanniassa olevan kokonaisia arkkitehtitoimistoja, jotka ovat erikoistuneet yksinomaan kirkkorakennusten käyttötarkoitusten muuttamiseen. Glasgow'ssakin on tästä useita muitakin esimerkkejä, muun muassa kirkkoon rakennettu teatteri.

Samana iltana oli vielä Skotlannin humanistien cocktail-tilaisuus art nouveau -tyylistään kuuluisassa lähes

Kokouspaikkana toimi kirkkosali, joka oli muutettu yliopiston auditorioksi.

120-vuotiaassa *Macintosh at the Willow* -teehuoneessa. Tilaisuudessa muun muassa palkittiin Skotlannin Vuoden humanisti -palkinnolla vapaaehtoisuustyötä pakolaisten vastaanottoleireillä tehnyt järjestön jäsen **Mary Mackay**.

Avoimet mielet, avoimet rajat

Lauantaina 4.6. oli vuorossa Skotlannin humanistien järjestämä konferenssi. Sen aluksi meidät toivotti tervetulleiksi Skotlannin aluehallinnon tasa-arvo- ja vanhusasiain ministeri **Christina MacKelvie**. Itse konferenssi koostui neljästä paneelikeskustelusta, joissa kaikissa oli ensin lyhyt alustus, ja sen jälkeen keskustelu alustajan tai alustajien ja kolmen asiantuntijan kesken. Ensimmäisenä aiheena oli *Mielipiteet vastaan faktat*, ja alustajana toimi varsin lennokkaalla salaliittoteorioita ja tieteenvastaisia uskomuksia koskeneella esityksellään Glasgow'n skeptikkojen puheenjohtaja **Brian Eggo**.

Toinen osuus käsittelee taiteen ja ilmaisunvapauden suhdetta, ja alustaja toimi glasgowlainen pilapiirtäjä ja pilapiirtäjien oikeuksia kansainvälisesti ajavan *Cartoonists Rights Network International* -järjestön toiminnanjohtaja **Terry Anderson**. Lounaan jälkeen kolmantena teemana oli *Avoimet mielet, avoimet rajat* ja alustajina ihmisoikeusaktivisti ja Glasgow'n nuorimpiin kaupunkinvaltuutettuihin kuuluva **Roza Salih** sekä Guatemalan humanistien puheenjohtaja ja kansainvälisen liiton hallituksen jäsen **David Pineda**.

Viimeisenä aihepiirinä oli se, miten universaaleja tai kattavia sellaisiksi tar-

koitetut ihmisoikeudet todellisuudessa ovat, ja tässä alustajina olivat kansainvälisen liiton hallituksen jäsen nigeriläinen ihmisoikeus- ja ateistiaktivisti **Leo Igwe**, joka ei tosin päässyt paikalle, mutta jonka alustus nähtiin videolta, ja vaarassa olevien humanistien (*Humanists at Risk*) auttamistyön koordinaattori **Emma Wadworth-Jones**. Lauantai-iltana osallistuin vielä Skotlannin kansallisuusihteerin **Robert Burns**in kunniaksi järjestettävien *Burns Night* -illallisten humanistiseen versioon, jotka huipentuivat paikallisiin kansantansseihin. Ohjelma oli välillä siinä määrin paksua skotin kieltä, etteivät sitä täysin tuntuneet englantilaisetaakaan vieraat ymmärtävän. Ateriaan oleellisesti kuuluva perinneruoka haggis oli piilotettu ovelasti broilerin rintafileen täytteeksi.

Illallisella satuin vierustoveriksi kansainvälisen liiton varapuheenjohtaja **Anne-France Katelaerille**, joka on myös hyvin merkittävän Belgian flaaminkielisten humanistien *deMens. nu* -järjestön toiminnanjohtaja (ranskankielisillä on kielellisesti varsin jakaantuneessa Belgiassa luonnollisesti oma järjestönsä). Illan keskustelujen tuloksena hän kiinnostui Suomen tilanteesta siinä määrin, että todennäköisesti saamme kansainvälisiä vieraita Suomeen vielä tänä syksynä.

Kenttähumanistin pakeilla

Sunnuntaina 5.6. oli varsinaisen kansainvälisen liiton yleiskokouksen vuoro. Kokouksen aluksi piti tervehdyspuheen Yhdysvaltain uskonnonvapausasioiden suurlähettilään sijainen ja kansainvälis-

Fraser Sutherland johtaa puhetta teehuoneessa. Antti Värri toinen vasemmalta.

ten uskonnonvapausasioiden toimiston varajohtaja **Mariah Mercer**. Kokouksessa itsessään ei ollut suurta draamaa ja vaihtovuorossa olleet puheenjohtaja **Andrew Copson**, hallituksen jäsen **Roslyn Mould** ja Nuorten humanistien (18–35 v. – *Young Humanists International*) puheenjohtaja **Anya Overmann** valittiin kaikki uusille kolmivuotiskausille, kun vastaehdokkaita ei ollut.

Eniten keskustelua käytiin Amsterdamin julistuksen päivityksen sanamuodoista. Kokouksen jälkeen oli vielä kaksi toisilleen vaihtoehtoista tilaisuutta HI:n toiminnasta, joista osallistuin vaarassa olevien humanistien auttamisohjelmaa käsittelevään (tästä työstä on kerrottu enemmän toisessa tämän lehden artikkelissa).

Virallisen ohjelman lisäksi oleellista antia näissä tapahtumissa ovat yleensä epäviralliset keskustelut väliajoilla. Puhuin muun muassa Alankomaiden armeijan ”kenttähumanistin” (eli ei-uskonnollisen sotilaspastorin) kanssa. Ilmeisesti hyvinkin useissa Nato-maissa on asevoimien henkisessä tuessa mukana myös muita kuin kirkollisissa viroissa toimivia henkilöitä. Kun Suomi nyt näyttäisi liittyvän Natoon, kysymys tietenkin kuuluu, miksei myös meillä?

Kaiken kaikkiaan kolmipäiväinen kokousviikonloppu oli varsin antoisa, ja toivoakseni sen seurauksena hieman hiljaiseloa pandemian vuoksi viettäneet kansainväliset yhteytemme taas saavat uutta tuulta purjeisiinsa.

Kirjoittaja on Vapaa-ajattelijain liiton varapuheenjohtaja.

HI:n kuvat: Javan Lev Poblador.

HUMANISTIT VAARASSA

Humanists at Risk – eli mitä Kansainvälinen humanistiliitto tekee vakaumuksensa vuoksi vainottujen humanistien, vapaa-ajattelijoiden ja ateistien auttamiseksi.

VICTORIA HOWSON,
HUMANISTS INTERNATIONAL

Monissa maailmankolkissa humanistit, ateistit ja monet muut uskonnottomat ihmiset joutuvat rutiinomaisesti vainotuiksi katsomuksensa vuoksi ja ovat pakotettuja piilottamaan todellisen identiteettinsä välttääkseen syrjinnän, vankilatuomiot ja jopa kuoleman – olkoon kyse sitten valtion langettamista rangaistuksista tai kansalaisten harjoittamasta omankädenoikeudesta.

Humanistiliikkeen maailmanlaajuinen kattojärjestö *Kansainvälinen humanistiliitto* on myös maailman ainoa kansalaisjärjestö, jolla on palkkalistoiltaan nimenomaisesti näitä henkilöitä auttava henkilö. **Emma Wadworth-Jones**, joka aloitti tehtävässä 2020, kertoo työstään vaarassa olevien humanistien suojelemiseksi *Humanists at Risk* -ohjelman koordinaattorina.

”Saan keskimäärin kuukaudessa yli 20 avunpyyntöä katsomuksen takia uhattuina olevilta ihmisiltä ympäri maailman – ja pyyntöjen määrä kasvaa koko ajan. Pääosin yhteydenotot tulevat

Emma Wadworth-Jones, Humanists at Risk -ohjelman koordinaattori.

Tällä hetkellä suurin osa uskonnottomien avunpyynnöistä tulee Afganistanista.

maista, joiden ihmisoikeustilanne on muutoinkin huono; paikoista, joissa ihmisiä vainotaan toisinajattelun, kysymysten ja kritiikin esittämisen tai uskonnollisten näkemysten vuoksi. Tällä hetkellä suurin osa avunpyynnöistä tulee Afganistanista, Bangladeshista, Pakistanista, Irakista ja Iranista.

Saamme enemmän yhteydenottoja miehiltä; suurin osa apua pyytävistä on iältään 20 ja 50 vuoden väliltä. Jotkut heistä ovat hyvin aktiivisia sosiaalisessa mediassa, osa taas on niin sanotusti kaapissa ja peloissaan. Monia puoleemme kääntyviä naisia pakotetaan avioliittoon tai käyttäytymään tietyillä yhteisönsä edellyttämällä tavalla.

Se, minkälaista apua nämä ihmiset tarvitsevat, vaihtelee tapauksesta toiseen. He asuvat usein vahvaa kontrollia harjoittavissa yhteisöissä, joissa he eivät tunne voivansa ilmaista julkisesti epäuskonnollisia näkemyksiään. Monet ovat kohdanneet kaltoinkohtelua tai uhkailua. Osa on suljettu ulos perhe- tai ystäväpiiristään tai kokenut vaikeuksia esimerkiksi työpaikan löytämisessä. Joissakin maissa ihmiset myös joutuvat pelkäämään jumalanpilkkasyytettä: tälläkin hetkellä maailmassa on 57 valtiota, joissa jumalanpilkkasta

rangaistaan vankeudella, ja 7 valtiota, joissa siitä voidaan rangaista jopa kuolemantuomiolla.

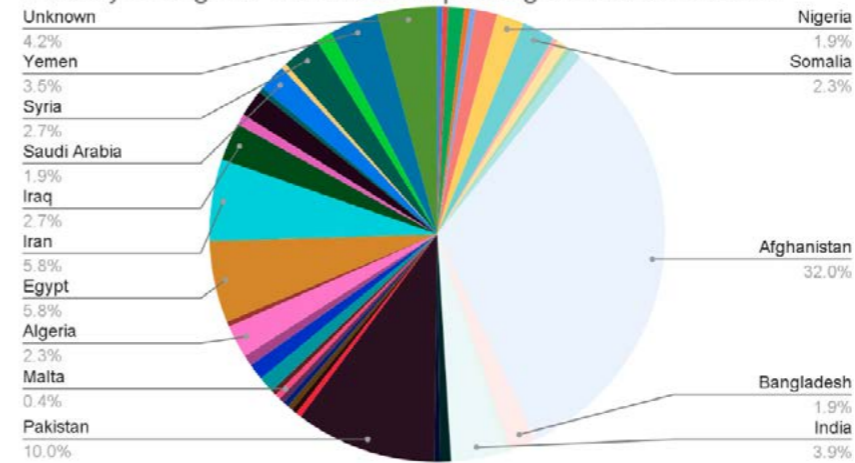
Hyvin usein ihmiset kysyvät neuvoja tai apua uuden asuinpaikan löytämiseen joko kotimaastaan tai ulkomailta. Joskus pyynnöt koskevat taloudellista apua tilanteissa, joissa ihmiset joutuvat piileskelemään, eivätkä voi siksi elättää itseään normaalisti, tai apua sairaanhoito- tai juridisten kustannusten kattamiseksi.

Toisinaan ihmiset toivovat tapaukselleen julkisuutta, kuten uutisartikkeleita tai haastatteluita, tehdäkseen epäoikeudenmukaisen tilanteensa paremmin tunnetuksi. Joskus ihmiset vain haluavat tietää, että ylipäätään on olemassa yhteisö, joka jakaa heidän arvonsa ja maailmankuvansa.

Autamme myös ihmisiä, jotka ovat syytettyinä tai jo vangittuina humanististen arvojensa tai uskonnottoman vakaumuksensa takia. Nämä tapaukset voivat olla hyvin monimutkaisia ja vaatia vuosia kestävää tukea. Suurin osa työstämme näiden tapauksien kanssa on luottamuksellista, ei vain yksilöiden yksityisyyden kunnioittamiseksi, vaan myös heidän fyysisen turvallisuutensa vuoksi.

LIITTO TOIMII

Country of origin of individuals requesting assistance in 2021

Maailmassa on 57 valtiota, joissa jumalanpilkkasta rangaistaan vankeudella. Seitsemässä maassa siitä voidaan rangaista jopa kuolemantuomiolla.

Suuresta määrästä kuukausittaisia avunpyyntöjä johtuen joudumme nostamaan ensi sijalle ne kaikkein suurimassa vaarassa olevat, joita tiedämme kykenevämme parhaiten auttamaan. Yritämme tarjota mahdollisimman suurelle joukolle sitä apua, jota he tarvitsevat, ja – kiitos humanisteilta ympäri maailman saamamme tuen – viime vuonna pystyimme auttamaan lähes 150 ihmistä.”

Ajatuksen vapaus -raportti

”Yksittäisten ihmisten tukemiseksi tekemäni työn lisäksi koordinoin myös

kansainvälistä Ajatuksen vapaus -raporttia (*Freedom of Thought Report*), joka dokumentoi vuosittain maailman jokaisen valtion saavutukset ei-uskovioiden oikeuksien ylläpitämisessä.

Raportti tarkastelee sitä, miten uskonnottomia ihmisiä – kutsuivat he sitten itseään ateisteiksi, agnostikoiksi, humanisteiksi, vapaa-ajattelijoiksi tai ihan vain ei-uskovaisiksi – kohdellaan katsomuksensa tähden. Se kokoaa yhteen eri maissa voimassa olevan lainsäädännön ja rangaistukset liittyen jumalanpilkkiaan sekä uskosta luopumiseen ja katsoo myös laajempia sosiaalisia sekä eettisiä kysymyksiä,

jotka kertovat humanististen arvojen marginalisoinnista yhteiskunnissa.

Raportti on tarkoitettu työkaluksi paikallisille ja kansainvälisille aktiivisille. Se antaa tarvittavaa taustatietoa uskottavaan ja vakuuttavaan viestintään vaikuttamistyössä poliittisten muutosten aikaansaamiseksi. Raportin julkistamisesta kerrotaan vuosittain laajasti myös kansainvälisessä mediassa, mikä antaa näkyvyyttä asioille, jotka harvoin muuten pääsevät otsikoihin – avaten myös mahdollisuuden keskusteluille aiheista, jotka liian usein ohitetaan.

Raportin avulla me Kansainvälisessä humanistiliitossa ja sen jäsenjärjestöissä voimme paremmin tukea vaarassa olevia uskonnottomia ihmisiä. Siinä olevaa tietoa voi esimerkiksi käyttää turvapaikkahakemuksen tukena tai valtioiden syrjivien linjausten haastamiseen; syynä näille on usein riittämätön ymmärrys siitä, mitä uskonnottomien vapaus tarkoittaa ja miten uskonnottomat tilanteensa kokevat. Raportti edesauttaa muutosten ajamista kansainvälisissä instituutioissa, kuten YK:ssa.”

Lisätietoa sekä Ajatuksen vapaus -raportista että työstä, jota Kansainvälinen humanistiliitto tekee vaarassa olevien humanistien auttamiseksi, löytyy englanniksi liiton www-sivuilta: humanists.international/what-we-do/

Käännös: Antti Värri, Vapaa-ajattelijain liiton varapuheenjohtaja

KAUNEIMMAT PERHEJUHLAT USKONNOTTOMASTI

- o NEUVONTA
- o PUHUJAPALVELU
- o MUSIIKKI

PUH. (09) 850 20 460
050 590 4390
(MYÖS WHATSAPP)

Pro-Seremoniat on suomalaisten siviilijärjestöjen yhteisesti perustama, voittoa tavoittelematon palvelukeskus

WWW.PRO-SEREMONIAT.FI
POSTI@PRO-SEREMONIAT.FI
PROSEREMONIAT@GMAIL.COM

USKONNONVAPAUDEN ASKELIA SUOMEN LAINSÄÄDÄNNÖSSÄ

Uskonnonvapauslaki säädettiin Suomessa sata vuotta sitten.

JORI MÄNTYSALO JA
ESA YLIKOSKI

Uskonnonvapauslaki 1923

Uskonnonvapauslaki säädettiin syksyllä 1922. Sen taustalla oli Suomen tasavaltalaisen hallitusmuodon (1919) keskeinen valmistelija K. J. Ståhlberg.

Uskontokuntien ulkopuolelle sai nyt siirtyä ja syntyä. Kirkosta eroamisen harkinta-ajaksi jäi yksi kuukausi.

Uskonnollisten yhdyskuntien perustamista ei enää rajattu kristillisen opin mukaisiin.

Vaikka hallitusmuoto takasi uskonnonvapauden, käytännössä tilanne yhteiskunnassa ei ollut hyvä. Kirkosta eronneita pidettiin monin paikoin epäilyttävinä eikä esimerkiksi mielellään otettu töihin.

Oppivelvollisuuden (1921) säätämisen yhteydessä uskonnonopetuksen vaihtoehdoksi kirkkoon kuulumattomille tuli ”uskonnon historia ja siveysoppi”. Siihen päästäkseen vanhempien tuli oma-aloitteisesti hakea vapautusta uskonnonopetuksesta. Syrjinnän pelossa aineen oppilasmäärät jäivät yleensä vähäisiksi tai opetusryhmää ei syntynyt. Uskonnottomat pitivät aineen sisältöä liian uskontopainotteisena.

Siviilirekisteriin kuuluvien yhdistykset vapaa-ajattelijain alkuna

1930-luvun alussa ja puolivälissä alkoi nousta siviilirekisteriin kuuluvien yhdistyksiä, ja 1937 perustettiin myös niiden valtakunnallinen liitto. Yhdistykset ja liitto vaativat oikeuksia ja palveluja. Ne olivat myös uskontokriittisiä, ja niitä leimattiin uskonnonvastaisiksi. Niitä myös lakkautettiin, minkä taustalla oli enemmän

poliittisia kuin uskonnollisia syitä, sillä yhdistyksiä leimattiin kommunistisiksi. Liiton nimeksi muutettiin 1945 *Vapaa-ajattelijain liitto*.

Kirkon ja valtion vähittäistä erkaantumista

Kirkkohallitus, jolle tuli ennen valtioneuvostolle kuuluneita tehtäviä, perustettiin vuoden 1944 kirkkolailla. Se ja sitä seuraavakin vuoden 1964 *kirkkolaki* sisälsi silti edelleen määräyksen ”*kirkon ylin hallitus koko maassa on valtakunnan hallituksen asia*”. Tasavallan presidentti viime kädessä päätti piispoiksi valittavat.

Vuonna 1994 astui voimaan kirkkolaki, joka on pääosin voimassa edelleen. Suurin osa pykälistä siirtyi kirkon sisäiseen päätäntävaltaan, *kirkkojärjestykseen*. Maininta uskonopillisista tunnustuskirjoista jäi lakiin.

Vuonna 1994 kaikki kansanedustajat pääsivät päättämään *kirkkolaista*; aiemmin vain kirkkoon kuuluneilla oli ollut äänioikeus kirkkolakia käsiteltäessä.

Kasvatus ja koulutus

Vuoden 1973 päivähoitolaissa ei uskonnosta puhuttu mitään, mutta 1983 lakiin lisättiin päiväkodin tavoitteeksi ”tukea lapsen uskonnollista kasvatus- ja käytännössä ei-kristillisten vanhempien oli oma-aloitteisesti huolehdittava siitä ”vapautuksen” saamisesta.

Evangelis-luterilaisilla seurakunnilla oli tiivistä yhteistyötä päiväkotien ja koulujen kanssa, myös uskonnon harjoittamista: aamuhartauksia/päivänavauksia, ”pikkukirkkoja”, jumalanpalveluksia kirkkoissa, hartaus-tilaisuuksia myös iltapäiväkerhoissa.

Vuonna 2017 päivähoitolaki uudistui varhaiskasvatuslaiksi, ja sen sisäl-

lössä uskontokasvatuksen sijaan tuli tavoitteeksi ymmärtää lapsen ”uskonnollista ja katsomuksellista taustaa”. Muutoksia päiväkotien toimintaan erikunnissa on tullut vaihtelevasti, mutta uutta linjausta pyritään kiertämään.

Peruskouluihin ja lukioon tuli vuonna 1985 uusi oppiaine, elämäntutkimustieto (ET), joka korvasi uskontojen historia ja siveysoppi -nimisen aineen. Sisältö oli uudistettu olennaisesti, minkä taustalla oli YK:n ihmisoikeuskomitealle tehty kantelu.

ET:n opetusta saivat ainoastaan ne kirkkoon ja uskonnollisiin yhdyskuntiin kuulumattomat oppilaat (vähintään kolme), joiden vanhemmat ilmoittivat, että oppilaat eivät osallistu enemmistön uskonnon opetukseen

Yhdenvertaisuuslaki 8 § Syrjinnän kieltö:

”Ketään ei saa syrjiä iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Syrjintä on kielletty riippumatta siitä, perustuu se henkilöä itseään vai jotakuta toista koskevaan tosiseikkaan tai oletukseen.

Välittömän ja välillisen syrjinnän lisäksi tässä laissa tarkoitettua syrjintää on häirintä, kohtuullisten mukautusten epäminen sekä ohje tai käsky syrjiä.”

(UE), jota koululaitos siis tarjosi ensisijaisena katsomusaineena myös uskonnottomille.

Vasta vuonna 2003 elämäntutkimustiedon asema parani periaatteessa merkittävästi sikäli, että se on nyt periaatteessa ensisijainen katsomusaine uskonnollisiin yhdyskuntiin kuulumattomille, vaikka he saattavat osallistua myös uskonnonopetukseen. Käytännössä muutokseen tuli yhdeksän vuoden siirtymäaika, ja kouluviranomaisten sekä rehtorien taholta elämäntutkimustietoon suhtauduttiin paikoin kielteisesti ja suosittiin uskontoon osallistumista. Elämäntutkimustieto on yhä vajaakäytössä.

Vähittäisiä muutoksia 1990-luvulla

Korkein oikeus ja korkein hallinto-oikeus eivät enää läheta edustajaa kirkolliskokoukseen (1996). Tuomiokapituliin menot on siirretty kirkon itsensä kustannettavaksi (1997). Piispanvaalin vahvistaminen jäänyt pois presidentin tehtävistä (2000).

Rukouspäiväjulistuksesta ei enää tehdä päätöstä valtioneuvoston yleisistunnossa, sitä ei julkaista säädöskokoelmassa, eikä sen antaminen kuulu tasavallan presidentin tehtäviin (2004). Eduskunnan niukka enemmistö äänesti tästä vastoin hallituksen esitystä (opetus- ja kirkkoministerinä Tanja Karpela).

Perusoikeusuudistus 1995/2000

Uskonnon ja omantunnon vapautta koskeva 11 § uudistui, selkeytyi ja laajeni merkittävästi. Nyt sanotaan selvästi myös uskonnottomuuden vapaus: ”*Kukaan ei ole velvollinen osallistumaan omantuntonsa vastaisesti uskonnon harjoittamiseen*.”. Vakaumuksen vapaus ilmaistiin positiivisena oikeutena: ”*oikeus ilmaista vakaumus*”.

Yhdenvertaisuus uskontojen ja vakaumusten suhteen vahvistui 6 §:ssä. ”*Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan ... uskonnon, vakaumuksen, ... tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella*.”

Vuodesta 1923 voimassa ollut vanha uskonnonvapauslaki kumottiin kokonaan vuonna 2003, ja sen tilalle tuli 1.8.2003 voimaan uusi uskonnon-

vapauslaki (UVL). Isoja yksittäisiä muutoksia ei tapahtunut, mutta pieniä muutoksia tehtiin useita. Edelleen laki rajaa perustuslaillista uskonnonvapautta. Samalla muutoksia koululakeihin ynnä muihin.

Lapset

Vanhan UVL:n mukaan lapsi seurasi uskontokunnan osalta äitiään, elleivät vanhemmat kirjallisesti sopineet lapsen seuraavan isäänsä. Nyt UVL ei enää liitä vanhempien ja lasten uskonnollista asemaa toisiinsa. Kirkkoon kuuluvat vanhemmat voivat jättää lapsensa liittämättä kirkkoon ja kastamatta.

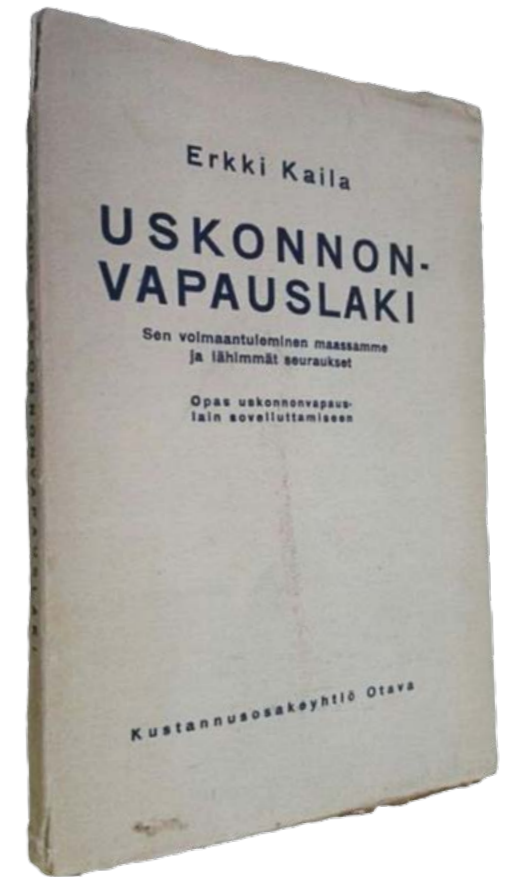
Lapsen kirkkoon liittämiseen jäi alle 1-vuotiaiden poikkeusmenettely: äiti voi yksinkin liittää vauvan johonkin uskontokuntaan, jos vauvaa ei vielä liitetty mihinkään uskonnolliseen yhdyskuntaan. Yli 1-vuotiaiden lasten liittämiseen tai erottamiseen eli uskonnollisen aseman muuttamiseen vaaditaan molempien huoltajien suostumus.

Uskonnollisten yhdyskuntien omat säännöt rajoittavat käytännössä tätä, esimerkiksi evankelis-luterilaiseen kirkkoon voi alle 12-vuotias liittyä vain, jos ainakin toinen vanhemmista on itsekin kirkon jäsen.

Lain mukaan 12-vuotiaalta tarvittiin nyt suostumus uskonnollisen aseman muuttamiseen, kun aiemmin rajana oli 15 vuotta.

Jo 15-vuotias voi lain mukaan itse vaihtaa uskonnollista asemaa, mutta vain molempien huoltajien suostumuksella. Näin sekä 12–14-vuotiaiden että 15–17-vuotiaiden eroamiseen tai liittämiseen tarvitaan lapsen/nuoren itsestä sekä molempien vanhempien/hoitajien suostumuskirjoitus. Muutosilmoitus tehdään edelleen kirjallisesti eli paperilla Digi- ja väestötietovirastoon (DVV).

Vasta 1.3.2017 tuli voimaan lakimuutos, jonka mukaan äiti ei voi enää yksin liittää vauvaa kirkkoon, vaan liittämiseen tarvitaan molempien huoltajien yhteinen päätös. Tämä tarkoittaa, että vielä lukuvuonna 2022–23 peruskoulun aloittaa lapsia, joilla uskonto on pakollisena ja ET kielletty äidin yksipuolisen päätöksen seurauksena. Ilman korjausta vielä vuonna 2035 voi joku lukiolainen pakolla opiskella uskontoa tämän takia.

Mikä ei muuttunut

Uskonnollinen yhdyskunta on edelleen oma, rekisteröidyistä yhdistyksistä *erillinen yhteisömuoto*. Jonkin verran uskonnolliset yhdyskunnat lähenivät yhdistyksiä, kun UVL sisältää laajan viittauksen, jonka mukaan ”soveltuvin osin” sovelletaan yhdistyslakia monessa asiassa.

Rekisteröidyn uskonnollisen yhdyskunnan perustaminen vaatii edelleen 20 perustajaa, kun yhdistykseen riittää kolme.

Ennalleen jäivät uskonnonvapautta sivuavat *Rikoslain* uskonrauhan rikkominen ja uskonnonharjoituksen estäminen -pykälät. ”Jumalanpilkan” rangaistuksena on sakko tai enintään kuusi kuukautta vankeutta. Jumala mainitaan ensimmäisen tekotavan kuvauksen alussa eduskunnan lisäyksenä rikoslakiesitykseen.

Kirkosta eroamisen säätely, katumuskuukauden poisto

Vanhan uskonnonvapauslain mukaan uskonnollisesta yhdyskunnasta

PIENPUOLUEISTA VÄHÄSEN

JORI MÄNTYSALO

Jos omistaisin minkkitarhan, tukisin *Eläinoikeuspuoluetta* vaaleissa. Olisi se ainakin vähän pois *Vihreiltä*. Virallisestihan Suomessa ei suinkaan ole vain kahdeksaa puoluetta, vaan reilu tusina enemmän. Niiden suurin merkitys lie nee viedä ääniä pois kahdeksalta isolta, mutta saakoot nekin osansa tässä puolueita esittelevässä juttusarjassa.

Pienpuoluettaivaan kiintotähti on *Suomen kommunistinen puolue (SKP)*, joka kahdeksan vuoden välein putoaa pois puolerekisteristä ja palaa kerätyään kannattajakortit uudelleen. Sen ohjelmassa todetaan yksinkertaisesti: ”Valtio ja kirkko on erotettava toisistaan”. Toiselta reunalta löytyy *Liberaalipuolue*, jonka mukaan ”kirkko ja valtio tulee erottaa toisistaan”. Nämä laidat siis käyttävät lähes samoja sanojakin.

SKP:n ohjelman mukaan myös ”kaikkien uskontokuntien on toiminnassaan noudatettava Suomen valtion voimassa olevaa lainsäädäntöä esimerkiksi suhteessa saman sukupuolisten vihkimiseen”. Tämä tarkoittaisi käytännössä sitä, että vihkimisoikeus jäisi vain pienelle *Karhun kansa*-yhteisölle. Ei ole nähdäkseen mielekästä ensin antaa uskontokunnille vihkimisoikeus ja sitten vaatia, ettei sitä saa toteuttaa omien uskonnollisten säädösten mukaan.

Äärioikealla *Suomen kansa ensin (SKE)* esittää, että ev.lut. kirkon valtiokirkkostatus/jäsenmaksukeräysapu poistetaan. SKE myös kumoaisi jumalanpilkkalain ja kieltäisi ympärileikkaukset. Oikea natsipuolueemme *Sinimustat* sen sijaan halua tukea evankelis-luterilaista kirkkoa ja elvyttää suomalaista muinaisuskkoa; he ovat **Hitlerinsä** ja **Himmlerinsä** lukeneet, ja linja on sama.

Kristallipuolueesta riittänee, kun lainaa yhden aluevaaliedokkaan esitystä: ”Elän Jeesuksen, joogaperinteen ja kansanviisauksien yhtenevän mallin mukaan sen minkä kykenen.” Sen ja *Perussuomalaisen* väliin voinee sijoittaa **Ano Turtiaisen** *Valta Kuuluu Kansalle* -puolueen (VKK), jonka ohjelmassa uskonto on jo toisessa virkkeessä: ”Puolue pitää kristinuskon perinnettä länsimaisten yhteiskuntien syntymisessä ja kansojemme sivistämisessä historiallisesti erittäin tärkeänä ja myös nykyiseen arvopohjaamme oleellisesti vaikuttavana tekijänä.” VKK:sta eronnut *Vapauden liitto* sen sijaan mainitsee ainoana puolueena koskaan ohjelmassaan myös uskontottomuuden vapauden, ja haluaisi mm. kumota jumalanpilkkalain. Jos vain ja ainoastaan tästä näkökulmasta katsoisi, sitä voisi hyvin äänestää.

Vihreiden reunamille voinee sijoittaa *Feministisen puolueen* ja *Eläinoikeuspuolueen*. Ensimmäinen ”kyseenalaistaa normin suomalaisuudesta, joka perustuu - - kristilliseen perustaan”, toisen visiossa ”millään uskonnollisella instituutiolla ei ole verotusoikeutta. Kaikkia uskontoja opetetaan kouluissa samanarvoisina ja yhdessä tunnustuksettoman elämäntiedon tunneilla”.

Kansalaispuolueen ohjelmissa ei näy mainintoja uskonnosta, ei myöskään *Liike nytin*. *Korjausliikkeen* eli entisen *Sinisen tulevaisuuden* mukaan ”Suomi rakentuu kreikkalaiselle, roomalaiselle ja kristilliselle kulttuuriperinnölle”, mikä ei nähdäkseen sano mitään konkreettista.

Avoin puolue toteaa näin: ”Koulujen tulee saada järjestää vakaumusellisia juhlia, mutta näihin osallistumisen tulee olla vapaaehtoista. Erillisestä uskonnon oppiaineesta luopumista tulee selvittää, koska tunnustuksellinen uskonnonopetus ei mielestämme kuulu kunnan tai val-

tion tehtäviin.” *Piraattipuolue* linjaa mm. että kirkkoja ja uskonnollisia yhdyskuntia on kohdeltava liittymisen ja eroamisen osalta samalla tavalla kuin tavallisia yhdistyksiä. ”Pienten lasten liittämistä virallisiksi jäseniksi kirkkoihin ja uskonnollisiin yhdyskuntiin on luovuttava. Tämä ei estä symbolisten kaste- ja vastaavien rituaalien suorittamista”.

Ketä tukea?

Vapaa-ajattelijain jäseniä toimii osassa näitä pienpuolueita. Jos ei *Vasemmistoliitto* ole tarpeeksi vasemmalla, Perussuomalaiset riittävän kansallismielinen, Vihreidenkään kanta eläinsuojeluun riittävä ja niin edelleen, mitä tehdä? Tavoitteemme etenisivät ehkä paremmin, jos hyvin talousliberaalit jäsenemme tukisivat *Kokoomuksen* **Elina Valtosta**, laitavemmiston väki vaikkapa Vasemmistoliiton **Markus Mustajärveä** ja niin edelleen. Toisaalta olisiko sellainen taktikointi laskettava epärehellisyydeksi?

Ainakin toistaiseksi pienpuolueiden suora vaikutus on ollut marginaalista. Epäsuorasti arvioidaan, että Liike nyt vei jopa Kokoomuksen pääministeripaikan. Totta tai ei, isojen puolueiden erot äänimäärissä voivat jäädä pieniksi ja pienikin valuma toisaalle vaikuttaa.

Vapaa Ajattelijasta 1/2020 alkanut puolueiden esittelysarja päättyy.

Tästä juttusarjasta saa pitkälti kiittää Tampereen yliopiston Yhteiskuntatieteellistä tietoaarkistoa FSD:tä. Sen ylläpitämä Puolueohjelmien tietokanta POHTIVA kerää kaikkien puolueiden ohjelmia, joita on tallella 1800-luvulta alkaen. Sivulla voi tehdä hakuja rajaten tuloksia vuoden, ohjelmatyypin ja puolueen mukaan.

USKONTO JA LOGIIKKA OVAT KAKSI ERI ASIAA

Vapaana tarkkailija esittäytynyt **Pekka Seppänen** kirjoitti Ylen julkaisemassa kolumnissa toukokuussa: ”Valtakirkkomme periaate on, että vainajaa ei siunata tuhkatussa olomuodossa. Kirkko haluaa, että vainaja tuodaan omaan siunaustilaisuuteensa arkussa, minkä jälkeen vainajan pitää palata arkussaan mustaan farmariautoon, joka kolistelee kohti krematoriota.”

Onko tässä edestakaisin kärräämisessä mitään järkeä? Onko tässä edes mitään uskontoa? kysyy Seppänen. Paljon fiksumpaa ja vainajaa kunnioit-

tavampaa olisi tuhkata vainaja ennen siunaustilaisuutta. Bensaakin säästyisi.

Mutta se ei käy. **Johtava kirkkokuntamme uskoo ruumiin ylösnousemukseen**, mutta ei ilmeisesti tuhkien ylösnousemukseen.

Johtava kirkkokuntamme hyväksyy muutaman poikkeuksen. Jos ruumis on pahoin silpoutunut, se voidaan siunata tuhkatuna. Tai jos vainaja on menettänyt ulkomailla ja tuhkatu siellä.

Älkää kysykö, mikä logiikka tässä on, sillä uskonto ja logiikka ovat kaksi eri asiaa.

MIKSI USKONNON NIMISSÄ SAA POLKEA IHMISOIKEUKSIA?

”Jos jokin poliittinen ääri-liike syyllistyisi tällaiseen rituaaliseen barbaariseen, siis silpoisi väkisin lasten sukupuolielimiä, se katsottaisiin rikollisjärjestöksi ja toiminnalle tulisi välitön stoppi.” Näin opettaja, kirjailija **Arno Kotro** *Uuden Suomen* kolumnissaan heinäkuussa.

”Mutta nyt yhteiskunta sulkee silmänsä. Lasten oikeus fyysisen koskemattomuuteen ei lainsäätäjää juuri kiinnosta, ja kovin vauvoja ovat ihmisoikeusjärjestötkin.

Kas kun se uskonto.

Kirkko on vuosikymmenet harannut vastaan, kun on haluttu puolustaa seksuaalivähemmistöjen ihmisoikeuksia ja yhdenvertaisuutta. Moraalia edustava instituutio on itse ollut se, jolle ympäröivän maallistuneen yhteiskunnan on pitänyt opettaa moraalialia, ei päinvastoin.

Uuvuttavia ovat abortti- ja eutanasiakeskustelutkin. Vieläkään ei Suomeen ole saatu armokuolemaa lailliseksi – paljolti uskontosävytteisen vastustuksen vuoksi – ja kuolemansairaiden kidutus saa jatkaa. Ja olisi siinä aborttilaissakin vielä korjattavaa.

PSYKKINEN VALMENTAJA KISAPAPIN TILALLA

Maallistuminen etenee pienin askelin myös kansallisen edustusurheilun saralla, kertoi *Helsingin Sanomien* urheilutoimitus. Suomen yleisurheilujoukkueella on nyt psykkinen valmentaja kisapapin tilalla.

Hanna-Maari Päck (o.s. Latvala) on Suomen joukkueen psykkinen valmentaja, jolle urheilijat voivat käydä puhumassa ja purkautumassa luottamuksellisista asioista. Aiemmin urheilijoiden henkisenä tukena oli kisapappi. Päck toimii siviilissä *Jyväskylän Urheiluakatemian* urheilijakoordinaattorina.

EX-MUSLIMIT JULKISUUDESSA

Ihmisoikeusaktivisti **Nadiifo Omer** menetti suurimman osan läheisistään ja sai raiskausuhkauksia jättäessään islamin. Nykyisin hän puhuu uskontottomuuden puolesta purkaakseen ex-muslimiuden tabumaisuutta. Kesällä hän on tuonut rohkeasti esille näkemysnsä muun muassa *Mtv3:n* ja *Helsingin Sanomien* haastattelussa.

Myös vuoden pakolaisnainen 2021 **Sara Al Husaini** on kertonut jättäneensä islamin. Pian sen jälkeen osa ystäväistä ei enää pitänyt yhteyttä, hän kertoi *Mtv3:n* uutisaamun haastattelussa.

Kumpikin heistä on kritisoinut naisten ohjelmallista syrjintää ja lasten sukupuolielinten silpomista Suomessa toimivien islamilaisien yhdyskuntien piirissä. Se on heillä ollut lähtökohtana

HILKKA KINNUNEN: OLEN EVOLUTIONISTI

Tatterineuvos, näyttelijä, sopraanolaulaja **Hilkka Kinnunen** käytti Ylen *Kuusi kuvaa* -ohjelmassa itsestään ilmaisua evolutionisti. Hän kertoi tutkineensa eri uskontoja, mutta mikään ei sopinut. Hän uskoo kuitenkin kehitykseen, evoluutioon. Niinpä hän ajattelee olevansa ja käyttää itsestään ilmaisua evolutionisti. Nyt 97-vuotias Kinnunen perusti operettiteatterin Helsinkiin vuonna 1959 ja johti sitä vuoteen 1996 asti.

Kun järki ja muinaiset nuotiotarinat tappelevat, nuotiotarinat voittavat turhan usein.”

Kotro toteaa, että ”taustalla käskyjä jakelee personoitu Jumala, joka professori **Richard Dawkinsin** unohtumattomien sanojen on *mustasukkainen ja ylpeä siitä; pikkumainen, epäoikeudenmukainen, anteeksiantamaton kontrollifriikki; koston- ja verenhimoinen etninen puhdistaja; naisvihaaja, homofobi, rasisti, lastensurmaaja, kansanmurhaaja, pojan- ja tyttärenmurhaaja, rutonlevittäjä, megalomaaninen, sadomasokisti, oikukkaan pahansuopa tyranni.*”

myös islamin uskonnon hylkäämiseen. He myös toimivat ihmisoikeuksien toteuttamiseksi.

Naisten syrjintää ja lasten väkivaltaista kohtelua Suomen somaliyhteisössä arvostelee ankarasti myös ihmisoikeusaktivisti **Ujuni Ahmed** kirjassa *Tytöille jotka ajattelevat olevansa yksin* (2022), jonka hän on kirjoittanut yhdessä **Elina Hirvosen** kanssa. Ahmed sanoo edelleen olevansa muslimi, joskin aivan eri tavalla kuin viikonloppuisin lapsien käsiä kepillä lyövien koraanikoulujen opettajat.

Kaikkissa kertomuksissa kriittinen huomio suuntautuu myös meihin ”valkoisiin feministeihin”, jotka olemme olleet omituisen passiivisia muihin kuin valkoisiin naisiin kohdistuvan jyrkän syrjinnän suhteen.

Esa Ylikoski

Yhdysvaltoja ei ole perustettu kristilliseksi valtioksi, vaikka niin pyritään väittämään.

MIKÄ IHMEEN PRO LIFE -LIIKE?

”USA:ssa vain kristinuskolla on kyky käyttää järjestelmää omien erioikeuksiensa vahvistamiseen.”

TEKSTI JA KUVAT:
MARKUS TIITTULA

Asuin vastikään viisi vuotta Yhdysvalloissa. Hämmästelin jatkuvasti paikallista uskonnollispoliittista lobbausta ja taitoa raamittaa asiat niin, että asioiden todellinen laita hävisi verbaalisen kikkailun ja keinotekkoisten olkiukkojen taakse. Poliittisen oikeiston ja kristillisen konservatismi yhdistävä koneisto on pyr-

kimyksissään voimakas, häikäilemätön ja hyvin öljytty. Rahaa on, ja sillä saa valtaa ja mieluisia päätöksiä. Markkinoinnin supervallassa tavoitteet myös osataan brändätä taitavasti.

Elämän puolustaminen vain hyveellinen sumuverho

Genren näkyvin edustaja on niin sanottu *Pro Life* -liike, joka lähes 50 vuoden sitkeän työn tuloksena sai tänä kesänä poistettua aborttioikeuden liittovaltion tasolla, kun korkein oikeus kumosi *Roe*

vs. *Wade* -ennakkopäätöksen. Sanavalinta on tarkkaan mietitty, sillä kuka voisi vastustaa elämää?

On toki aiheellista kysyä, että mikä ihmeen *Pro Life*, kun Ohiossa kymmenvuotiaalle raiskauksen uhrille ei myönnetty aborttia ja naapuriosavaltiossa operaatioon suostuneita lääkäreitä uhattiin vakavilla rangaistuksilla. Olisiko raiskatun pikkutyön todella pitänyt synnyttää, kenties henkensä menettäen, vain siksi, että uskonnollinen ääriaines niin vaati? Kenen elämän puolesta siinä oltiin liikkeellä? Minkälainen elämä tällä kymmenvuotiaalla ”äidillä” olisi ollut

edessään? Etenkin kun tämä sama uskonnollinen joukko ei halua tukea lasten päivähoitoa, terveydenhuoltoa tai koulutusta, koska yhteiskunnan tulonsiirrot ovat ”varastamista” ja siten Raamatun kymmenen käskyn vastaisia.

Hyvä kysymys on sekin, että miksi Dallasissa kimppakyytikaistaa ajaneen raskaana olleen naisen mahassa ollut sikiö ei kelvannut vaadittavaksi toiseksi matkustajaksi, jos elämä kerran alkaa hedelmöityksestä? Aivan loogista ei ole sekään, että elämän pyhyden nimiin vannovat kannattavat myös kuolemantuomiota ja loputtomista joukkoteurastuksista huolimatta rajatonta oikeutta kantaa rynnäkkökivääriä julkisella paikalla. Ehkä kyse onkin lopulta jostakin ihan muusta kuin ”elämästä”? Raamattullisen maailmankuvan haikkailu vain piilotetaan elämän puolustamisen hyveellisen sumuverhon alle. Samalla leimataan kaikki vastaväittäjät vauvappajiksi, sillä *Pro Life* -liikkeen vastapuoli on luonnollisesti *Pro Death*.

Myös puhe kristillisistä perhearvoista on näppärä sanaleikki, etenkin jos ne arvot muka haetaan Raamatussa, jossa ei juuri idyllisiä perheitä tapaa ja naiset ovat karjaan rinnastettavaa kauppatavaraa. Tässä pelataan sillä mielikuvalla, ettei kukaan voi vastustaa perhettä. Perhe sitten vaan määritellään niin, että sen tarkoituksena on patriarkaalisen järjestyksen ylläpito, sosiaalinen kontrolli ja lisääntyminen. Silloin koko instituutio tuhoutuu, jos samaa sukupuolta olevien sallitaan avioitua keskenään – jos ihmisten siis annetaan itse päättää asioistaan. Kyse on tässä katsannossa Jumalan säättämästä instituutiosta, johon alttarille astelevat henkilöt eivät saa puuttua. Kyse on myös jonkinlaisesta kummallisesta nollasummapelistä, jossa yksien avio-onni on toisilta pois.

Vasta kylmä sota loi kristillisen USA:n

Kolmas paljon käytetty olkiukko on uskonvapaus. Kuka nyt vapautta vastustaisi? Kristillisten aktivistien sanakirjassa tämä tosin tarkoittaa sitä, että heillä tulisi olla vapaus elää uskonsa mukaisesti ja myös pakottaa muut elämään samoin. Heidän tulisi saada kieltää muun muassa abortit, homoliitot, avioerot, ehkäisy ja naispappuus – kaikilta.

Käytännössä kyse onkin konservatiivi-kristittytien uskonvapaudesta. Kun humanistijärjestö *The Satanic Temple*

yritti saada Yhdysvalloissa kouluihin kristillisten iltapäiväkerhojen rinnalle *After School Satan* -kerhoja, vastaus oli jyrkän kielteinen. Samoin on käynyt yritykselle pystyttää saatanallista *Bab-homet*-hahmoa esittävä patsas julkiselle paikalle kymmenen käskyn kaveriksi. Satanismi voi Yhdysvalloissa olla lain tarkoittama uskonto, mutta vain kristinuskolla on kyky käyttää järjestelmää omien erioikeuksiensa vahvistamiseen.

Tähän tähtää myös se, että evankelikaalisten parissa pyritään historiallisten tosiasioiden vastaisesti väittämään, että Yhdysvallat on perustettu kristilliseksi valtioksi. Todellisuudessa kaikki ulkokultaiset jumalhokemat setelien *In God We Trust* -teksteistä lippuvalan sanamuotoon ja kansallisesta motosta rukousaamiaiseen on keksitty vasta 1950-luvulla kylmän sodan tarpeisiin.

Kun Neuvostoliitto oli kommunistinen ja ateistinen, Yhdysvaltain tuli olla korostuneen kapitalistinen ja kristitty. Markkinamiehet loivat tähän saumaan lähes nerokkaan illuusion siitä, että Jeesus pelasi amerikkalaisten jengissä jumalattomia kommareita vastaan. Kristinuskon, oikeistolaisuus ja isänmaallisuus sulautuivat toisiinsa tavalla, joka on voimissaan vielä tänäkin päivänä. Rummutus tehoi, sillä mörköjä ovat yhä juuri kommunistit (vaikkei niitä edes ole enää missään) – ja ateistit.

Mielikuvilla ja sanavalinnoilla on merkitystä. Vatikaanilla on erityinen virallinen sanasto perhettä ja eettisiä kysymyksiä varten ja tietoinen taktiikka hämärtää uskonnollisen ja sekulaarin termistön rajaa. Eurooppalaisten äärikristillisten järjestöjen verkosto *Agenda for Europe* puolestaan on *Restoring The Natural Order* -manifestissaan listannut 14 keskeistä sanaa, joiden merkitystä se pyrkii aktiivisesti joko lokaamaan tai muuttamaan itselleen suotuisaan suuntaan. Homoseksuaalisuutta muun muassa tulee systemaattisesti kutsua sodomiaksi.

Bill Clinton selitti vuonna 1998 valamiehistö edessä, ettei välttämättä valehdellut suhteestaan **Monica Lewinskyn** kanssa. Kaikki riippui hänen mukaansa siitä, miten sana ”is” määriteltiin. Ehkä meidän tulee jatkossa suhtautua yhtä valppaasti myös siihen, miten julkisessa keskustelussa käytetään sanoja elämä, perhe ja vapaus? Muuten joku muu määrittelee ne puolestamme.

Kirjoittaja on tietokirjailija, joka on kirjoittanut mm. teokset ”Taistelu totuudesta. Mikä salaliittoteorioissa koukuttaa ja miksi ne pitää ottaa vakavasti” (Johnny Kniga, 2022) sekä ”MAGA-Jeesus: Sokea usko, falskit profetat ja kristillisen nationalismi nousu Yhdysvalloissa” (Books on Demand 2020).

Kummallista kerrottavaa lapsille USKONNON OPPIKIRJOISTA OPITTUA – OSA 2

“Kirjoissa on runsaasti toistoa. Uskonnollinen tarina kiedotaan arkisten valintojen ja eettisten pohdintojen ympärille. Toisto on vahva tekijä asian kuin asian todeksi muuttamisessa.”

PÄIVI KOVANEN, KT

Kasvatustieteen tohtori Päivi Kovasen peruskoulun kolmen ensimmäisen luokan uskontojen oppikirjoja arvioivan artikkelin toisessa osassa ovat nyt kohteena Otavan kirjat *Sydän 1*, *2* ja *3*. Artikkelin ensimmäinen osa julkaistiin *Vapaa Ajattelijassa 2/2022*, jossa arvioitiin *Sanoma Pron* kirjat *Aarre 1*, *2* ja *3*.

Kouluille tarkoitettujen oppikirjojen perustelu arvioinnin kohde, koska ne useimmiten ohjaavat vähintään jossain määrin opettajia aineen sisältöjen opetuksessa. Opetussuunnitelman perusteiden (2014) voisi ajan puolesta olettaa

jo näkyvän näissä kirjoissa. Jatkuuko aiempien oppikirjojen tunnustuksellisuus yhä?

Lasten hämääminen jatkuu

Sydän 1 sisältää luvut *Tärkeä lapsuus*, *Minä ja muut*, *Oma uskontoni*, *Tunteet kuuluvat elämään*, *Uskontojen maailmassa*, *Juhlan aika* ja *Raamattu*. Uskonnollista tekstiä tästä kokonaisuudesta on 59 sivua ja ei-uskonnollista 22 sivua. Lisäksi kirjan loppuun on liitetty sanasto (5 sivua), jossa 24 määritellystä sanasta kaksi ei liity uskontoon (“artikla” ja “elämänkatsomustieto”). Kuvituksen on tehnyt **Maija Hurme**. Se on mielikuvituksellinen ja sellaisena hyvin lapsen kuvitteelliseen maailmaan sopiva.

Kuten *Aarre*-kirjat, myös *Sydän 1* punoo tarinan, jossa lapselle tutut ja tavalliset asiat sekä uskonnon myytit ovat yhtä mykkyriä, ja kuvituksella tuettuja. Esimerkiksi luvun *Minä ja muut* voisi kuvitella olevan tutustumista kavereihin, omaan toimintaan koulussa ja muussa lähiympäristössä. Kyseisen luvun kappaleeseen *Kannan korteni kehoon* (s. 24-25) on kuitenkin merkitty oheislukemistoksi raamatunkertomus, jota ei valitettavasti esitetä tekstissä. Oletan sen liittyvän tekstiin ”Ihmisten tehtävänä on pitää huolta luonnosta...” ja tarkoittavan...”täyttäkää maa ja otakaa se valtaanne”.

Tärkeä lapsuus -luku on pääosin ei-uskonnollista tekstiä, ja siinä mainitaan nimenannon yhteydessä myös nimijuhla. Heti perään kuitenkin keskitytään kasteeseen ja ristiäisiin. Kauniissa kuvissa esitellään kasteen rituaalivälineet, kastepuku ja kastetodistus raamatunlauseineen. Lisäksi mainitaan, että tilaisuudessa lapselle tuodaan lahjoja.

Lukujen *Tärkeä lapsuus* ja *Minä ja muut* ansiona voidaan pitää viittaamista *Lapsen oikeuksien sopimukseen* ja sen artikloihin. Teksteissä ei silti ole otettu tilaa esimerkiksi artiklalle *Lapsella on oikeus saada tietoa*. Voi kysyä, edustako kappaleotsikko *Valitse sydämellä* tarua vai tietoa. Kyseisessä kappaleessa on tarkoitus miettiä, mitä omista valinnoista seuraa ja tuntuuko tehty valinta oikealta. Mutta onko sydän valinnan väline? Vai pitäisikö käyttää aivojaan?

Luvussa *Oma uskontoni* mainitaan kristinusko (lihavoituna), islam, hindulaisuus ja buddhalaisuus. Lisäksi mainitaan uskontokuntiin kuulumattomat. Ja jatketaan: ”Uskonto vaikuttaa siihen, miten ihmiset ajattelevat ja elävät”. Tähän sotkuun törmää todella usein, eli vain uskonto vaikuttaa. Näinhän vakuuttaa jo uskonnonvapauslaki! Minulle ei ole vielä valjennut, miksi ei katsomusta nostetta näiden uskojen, uskontojen, uskontokuntien, kirkkojen, seurojen yms. yläkäsitteeksi. Tässäkin tekstissä lasten hämääminen jatkuu, varsinkin kun näiden ilmiöiden syntyjä ei lainkaan alkuopetuksessa käsitellä.

Saman luvun kappale *Mihin uskon* antaa ymmärtää, että tällainen kysymys on lapsen kannalta relevantti, siis jotenkin järkevä. Ja lapsen pitää osata vastata: ”Minä olen ortodoksi...” tai: ”Minun uskontoni on islam”. Käytännössä tämä painottaa uskonnon käyttämistä erotteluun, toiseuden luomiseen ja syrjintään. ”Mikä ihmeen ET?” Ekaluokkalaiset oletetaan täten jo valmiiksi uskontoon paketoituiksi, minkä vuoksi ei enää olekaan tarpeellista mennä uskomusten syntyyn. Tähän suuntaan on kuitenkin pyritty luvussa *Aikojen alussa*. Siinä on esitetty Raamatun antama selitys, Kalevalan 1. runo ja ote hindujen mytologiasta. Tieteen osuudesta riittää maininta ”viisaimmatkaan tutkijat eivät ole löytäneet selitystä” (s. 33).

Luku *Uskontojen maailma* käsittelee tapoja ja perinteitä muutamalla rivillä kulttuurin näkökulmasta ja pääosin uskontojen kannalta. Kolme uskontoa ja niiden erot kuvataan jaoteltuna ”Luukas on kristitty, Dana juu-

talainen ja Ismail muslimi”. Valokuvien esitetään rituaalipaikat ja mainitaan pyhät kirjat. Eroja kuvaa esimerkiksi kappale *Asut kertovat* (s. 52-53).

Luomiskertomus on kiehtovasti kuvitettuna sivuilla 70-71, viitteenä *I. Mooseksen kirja*. Osuus ilmeisesti käsitellään lukemalla Raamatun versio aiheesta. Sivulla 73 jatketaan Jumalan julmista toimista, kun ihminen oli osoittautunut pahaksi. Tarina jatkuu Nooalla, joka onnekseen uskoi oikealla tavalla ja jonka Jumala siitä hyvästä katsoi pelastuksensa arvoiseksi. Näin ollen niin *Aarre*- kuin *Sydän*-kirjasarjakin toistavat samaa kaavaa pahuudesta ja pelastumisesta. Tarinan henkilöinä Jeesus mainitaan 46 kertaa ja Jumala 28 kertaa, lisäksi käytetään myös muotoja isä, poika, taivaan isä jne.

Tiede ja kristinusko asetetaan vastakkain

Sydän 2 sisältää luvut *Juureni*, *Minä ja muut*, *Oma uskontoni*, *Yhdessä*, *Uskontojen maailma*, *Juhlan aika* ja *Raamattu*. Lisänä on sanasto kuten ekaluokkalaistenkin kirjassa. Sydän 2 pitkästi toistaa samoja sisältöjä kuin Sydän 1 syventäen tai laajentaen sen teemoja. Toisaalta täytyy todeta, ettei tiedon määrä lisääntynyt samassa tahdissa uskonnollisten tarujen kanssa. Uskonnolliseksi määritettyä tekstiä on yhteensä 60 sivua ja ei-uskonnollista 19 sivua. Sanaston 24 sanasta 2 on ei-uskonnollisia. Lisäksi määritellään termi katsomus: ”Katsomus tarkoittaa ihmisen käsitystä elämästä ja tapaa ajatella. Eri uskonnot ovat katsomuksia, niin myös uskonnotomuus.” Jää vain kysymys, tuleeko termi riittävään käsittelyyn varsinaisessa opetuksessa, kun siihen ei tarkemmin oppikirjaosuudessa tartuta.

Kappaleessa *Osana maailmaa* esitetään kartta maailman mantereista, ja kerrotaan, että ”maapallo on kaikkien yhteinen”. Tekstissä kuitenkin asetetaan vastakkain tiede ja kristinusko, ja lisäksi voi jopa sanoa, että tiede kuvataan rajoittuneemmaksi kuin usko. ”Tieteen avulla voidaan todistaa monia asioita... Kaikkia asioita ei voi selittää järjellä tai todistaa oikeiksi tai vääriksi” (s. 14). Sivulla 15 kerrotaan, että ”kristinuskossa kuten monessa muussakin katsomuksessa korostetaan lähimmäisen rakastamista”. Tähän kytketään myös kultainen sääntö ”kaikki, minkä tahdotte ihmisten tekevän teille, tehkää te heille”. Kun kristinusko on tässä

ykkösasemassa, näyttää että uskonnot pitävät lähimmäisen rakkautta omien piirteensä.

Sydän 2:een liitetyt yhdessä elämisen kysymykset ja opastus käsitellään ensin kappaleessa *Jeesuksen opetuksia* (s. 36-39) niin, että aiheeseen liitetään Raamatun teksti. Samanlaisia asioita, tilanteita ja ratkaisuja, käsitellään myös sivuilla 40-45 tavallisina arjen tekoina ja valintoina (eettinen pohdinta). Tämän jälkeen teksti jatkuu uskonnollisiin juhlisiin. Näin toistetaan jo aiemmin todettua uskonnollisen ja ei-uskonnollisen tarinan kietomista toisiinsa.

Sydän 2 -kirjassa huomio kiinnittyy erityisesti siihen, että Lapsen oikeuksien sopimuksen mukainen lapsen oikeus tietoon tuodaan esiin (s. 20), mutta kirja pitää sisällään ristiriidan tämän oikeuden toteutumiseksi. Sivulla 20 käsitellään mediaa, mutta ei tiedonlähteiden, luotettavan tiedon varmistamisen tapoja. Sivulla 53 on tehtävä, jossa pitää selvittää uuden vuoden ajankohta (juutalainen, islamilainen, kiinalainen) ja mitä vuotta vietetään kunkin kalenterin mukaan (länsimainen, juutalainen, islamilainen). Kirja ei anna tähän tiedonhakuun neuvoja tai tietolähteitä. Antaako opettaja?

Ja vielä joitakin hajahuomioita. Juhlan aika luvussa käsitellään perhepiirin ja suvun juhlia (s. 66-71). Avioliiton solmimista koskeva teksti mainitsee maistraatin vihkipaikkana. Nimijuhlaa ei mainita lainkaan, kuvataan vain kastetilaisuutta. Mukana riitteihin liittyvät valokuvat. Ei-uskonnollisista juhlista mukaan ovat päässeet vappu ja itsenäisyyspäivä. Ne ovat päässeet mukaan myös vuodenkierron esitykseen (s. 58), kuten myös lapsen oikeuksien päivä ja isänpäivä. Jeesus mainitaan kirjassa 71 kertaa ja Jumala 27 kertaa.

Ohjeen noudattaminen on mahdotonta

Sydän 3 -kirjassa uskonnolliseksi katsottavaa tekstiä on 58 sivua ja muutoin elämää ja etiikkaa koskevaa 18 sivua. En erikseen laskenut kuvitusta, mutta kaikissa Sydän-kirjoissa kuvitus liittyy pääsääntöisesti uskontoon ja sen seremonioihin. Jako lukuihin ja kappaleisiin noudattaa 1. ja 2. kirjan mallia. Erilaista 3:nnessä on tehtävänannoissa, jotka on jaoteltu kaikkien, ryhmien ja parien tehtäviksi.

Perusluokituksenä niin Sydän 3:ssa kuin aiemmissakin kirjoissa näyttää

olevan usko, eli se että oppilas on jo aiemmin kytetty uskonnon oppeihin (katso esim. sivut 6-7). Sivulla 8 kerrotaan lisäksi, että uskonnot antavat vastauksia elämän peruskysymyksiin, eli muut katsomukset sivuutetaan.

Luku 2 on otsikoitu *Järki ja sydän*, jotka ilmeisesti halutaan esittää ihmisen tiedon peruslähteinä (s. 14-23). *Tosiasia ja mielipide* -kappaleessa ei esitetä mitään tietolähdettä omien käsitysten tai ajatusten tarkistamiseksi. Luotettavan tiedon hankkiminen, kriittisen ajattelun oppiminen ja tarvittaessa oman mielipiteen muuttaminen ovat kuitenkin olennaiset selviytymiskeinot tietotulvan maailmassa. Sivulla 17 todetaan, ettei oman mielipiteen kertominen saa loukata ketään. Tämän ohjeen noudattaminen on käsittääkseni mahdotonta: niin mielipiteetön ei voi olla, etteikö joku joskus loukkaantuisi. Ehdotus, kuinka toimia, kun huomaa toisen loukkaantuvan, olisi järvevä lisäys.

Luvussa kaksi esitetään jälleen myös kultainen sääntö eri uskontojen muunnelmina. Sääntö ei välttämättä ole ongelmaton, mutta sitä ei tässä käsitellä: sama ei käy kaikille. Häiritsevintä tässä luvussa ja niin Sydän 1 kuin 2:ssakin on omatunnon kytkeminen sydämeen: ”Oikeudenmukaiset valinnat tehdään järjellä ja sydämellä”; ”Ihminen tietää ja tuntee sydämessään”. Sivulla 10-11 esitetään osa lapsen oikeuksien sopimuksen artikloista, mm. *ei väkivaltaa, nimi ja kansalaisuus ja saan uskoa ja ajatella omalla tavallani*. Oikeus tietoon kuitenkin puuttuu tässä kohtaa.

Kirjan sivulla 58 käsitellään ”pyhää” ja sen määrittelyä. Pyhä rinnastetaan ihmisille tärkeisiin asioihin: ”Monille ihmisille pyhiä asioita ovat esimerkiksi luonto, uskonto, perhe ja koti.” Pyhiä voivat olla myös rakennukset. ”Kirkko on kristittyjen pyhäkkö eli pyhä rakennus” (s. 61). Pyhän kunnioittamiseen päättyy tarkkailemalla ihmisiä, jolloin oppii, mikä kenellekin on pyhää. Kunkin pyhä on kuitenkin aikamuisen ongelmallinen määritystehtävä. Tuntuu myös, että pyhä on ihmisten itse tuottama käsite, jolla rajataan meitä ja muita (toiseus), ja joka samalla edustaa vallankäyttöä.

Sydän 3:ssa mainitaan Jeesus 31 kertaa ja Jumala 26 kertaa. Sanastossa on yhteensä 29 määriteltyä termiä, ja niistä 3 on ei-uskonnollisia.

Artikkelin lähteet on julkaistu jutun ensimmäisen osan lopussa.

PELKO JUURTUU JO VARHAIN

Pääosa tämän artikkelin yhteenvedosta julkaistiin jutun ensimmäisen osan lopussa (Vapaa Ajattelija 2/22). Seuraavassa tiivistelmä siitä ja yhteenvedon loppuosa.

Tarkastellut uskonnon oppikirjat edustavat kaikki oletusta, että lapsi on jo perehtynyt asiaan pyhäkoulussa, seurakunnan kerhoissa ja päiväkodissa. Kirjoissa on runsaasti toistoa. Uskonnollinen tarina kiedotaan arkisten valintojen ja eettisten pohdintojen ympärille. Toisto on vahva tekijä asian kuin asian todeksi muuttamisessa. Uskoa vahvistetaan myös sen rituaaleilla ja niiden toistuvuudella uskonnon harjoittamisessa; syntyy tutuus.

Tarinallisuus on keino ylläpitää lapsen ajattelulle ominaista kuvitteellisen ja todellisen aineksen sekaantumista. Tästä muovautuu niin sanottu lapsen usko, josta irtautumisen monet kokevat vaikeaksi. Osasyynä on pelko, joka juurtuu jo varhain. Uskon vahvistajana voidaan pitää myös Raamatun teksteihin sisältyviä pelotteita ja raakuuksia. Esimerkiksi Jumala tuhoaa kaikki ihmiset paitsi Nooan. Faarao päätti surmattaviksi kaikki poikalapset, vain Mooses pelastui. Jeesus päätettiin surmata ristille ripustamalla.

Toisaalta kristinuskoon sisältyy myös ajatus, jonka mukaan Jumalan tahdon noudattaminen tuo ihmiselle hyvää (Jumala kyllä auttaa minua taistelussa) ja tottelemattomuus pahaa (Jumala suuttui ja karkotti ihmisen puutarhastaan).

Ihmiset luokitellaan pahoiksi, mikä on aivan kummallista kerrottavaa kolmasluokkalaistilalle ja sitä nuoremmille. Kun Raamatun

kertomukset on kiedottu arjen valintoihin, olenko hyvä vai paha, lapsen mieleen voi takertua ajatus, että vain Jumalan avulla onnistuu olemaan hyvä. Ristiriita Jumalan hyvyydestä ja asettumisesta jonkun puolesta toista vastaan ei tue muuta kuin uskoa. Hyvä ja paha ovat kuitenkin filosofisen pohdinnan aineksia; olisi hyvä pohtia eri näkökulmista, mikä on hyvää ja mikä ei.

Huolestuttavinta on kirjojen vähäinen sitoutuminen tietoon ja erityisesti tiedonhankintaan. Osittain tavoite näyttää suorastaan päinvastaiselta: esimerkkinä tehtävä, jossa lapselle annetaan viitteitä, tietoja, jotka eivät vastaa läheskään kaikkien lasten kasvuympäristöä piirteineen (Sydän 2, s. 18-19). Samalla tieteellistä tietoa ja tutkimusta käsitellään kuin omituisena häärintänä uskonnon seassa. Vähintäänkin tieto ja tiede ovat vain sivuraide uskonnon valtavirrassa.

Usein sanotaan, että lapsen on saatava koulussa sekä oman äidinkielen ja uskonnon opetusta. Kun katsomusten moninaisuus myös Suomessa lisääntyy, asiaa on hyvä hieman harkita. Kumpaa lapsi tarvitsee enemmän ja mihin tarkoitukseen? Oma uskontoa ja katsomusta voidaan opettaa kotona ja lähipiirissä; olisi parempi, että koulu ei eri uskontoihin sekaantuisi muuten kuin osana historiaa ja kulttuuria.

Suomalaisten uskonnotkin pitäisi aloittaa muinaisuskosta haltijoihin! Oma äidinkieli on tärkeä tiedonhankinnan ja vuorovaikutuksen väline, siksi se on koulun tehtävä riippumatta siitä, mitä kieltä lapsi käyttää. Hyvä äidinkielen osaaminen tukee myös muiden kielten oppimista.

MITÄ MEISTÄ JÄÄ JÄLKEEMME?

ANTTI HYYRYNEN

OTSIKON PUNTAROINTIA on tuhansissa rocklauluissa. Vastaus kysymykseen – jos sanoittaja Jarkko Martikaista on uskomisen – on mukavan konkreettisesti ”kasa lihavia luurankoja”. Mielikuva pulleista kalloista on hupaisa. Sille haluaa nyökätä lempeästi. Mutta pelkät läskit luurangot eivät onneksi jää ainoiksi. Useat meistä, elleivät kaikki, jättävät jälkeensä taatusti jotakin pysyvämpääkin. Kun tahtomattaan, häivähdyksenä elämän tarkoituksesta.

Isäni kuoli viisi kesää takaperin. Sain häneltä samana aamupäivänä arkisen tekstiviestin, vain muutamaa tuntia lähtöä aiemmin: ”Poika, lähdetkö lounaalle? Mie tarjoan.” Kiitin isääni kutsusta, mutta jätin menemättä, sillä minulla oli työt pahasti kesken. Kirjoitin näet tuohon aikaan kolumneja paikalliseen sanomalehteen, tällä samaisella läppäriillä, tässä samaisessa kirjastossa, jossa nytkin istun. Pidän kirjastoista ja niiden loputon tietoa kuiskuttelevista hyllyryiveistä.

Niinpä isäni Pekka sitten fillaroi keitolounaalle itsekseen. Hyvä niin. Olihan kaunis ja poutainen elokuinen keskipäivä. Keitto oli ollut oikein hyvää, oli isäni kiitellyt ravintolasta poistuessaan. Hän hyppäsi takaisin satulaan ja polki koti-toimistoonsa hoitamaan päivän loppu-

ja paperihommia. Näin isäni toimi, reippaasti ja hommansa ajallaan hoitaen. Hän pyöritti Lappeenrannan laitakaupungilla pieneläinlääkintä, elämänmittaisen uran tehneenä eläinlääkärinä. Pidettynä ja laajoista ystävä- ja taidepiireistä nauttivana seitsenkymmppisenä.

Ja sitten, pian fillarinsatulan vaihduttua työtuoliksi, hän oli lyhytistynyt työpöytänsä äärestä lattialle. Lähtö oli ollut kaikesta päätellen hyvin nopea. Sain kuolinuutisen puheluna kirjastoon vain hetkeä myöhemmin, eräs veljistäni soitti. Suljin läppäriini ja ehdin paikalle, kosketamaan isäni otsaa, juuri ennen suuren mustan kuljetusauton poistumista hänen omakotitalonsa pihamaalta.

Merkittävimpiä asioita, mitä koen isäni jättäneen minulle perinnökseen, seitsemän sisaruksen lisäksi, on tekemisen asenne. Se on jotakin arvokkaampaa kuin pelkkä lopputulokseen tähtäys. Asenne ja kasvatustaitteen parissa on poikkinut suuria asioita, näin elämästäni nyt ajattelen. Isäni yritti opettaa käytöstopojen ohella suurien ja ikuisten arvojen kunnioitusta.

Kunnioitus ja kiitollisuus toista ihmistä kohtaan on suurempaa kuin jopa isäni konserttilyyngeli. Hän oli klassisen musiikin laulaja ja pianisti, kuoron jäsen ja kanttorikoulu käynyt mies. Totta kai hänellä oli flyyngeli. Ja nyt sain sen tilapäisesti itselleni, omaan kotiini. Enkä minä edes osaa tänäkään päivänä soittaa kos-

kettimia. Sitä paitsi, tiedättekö te paljonko tuollainen flyyngeli oikein painaa? Puolesta tonnista ylöspäin. Ja tiedättekö te minkälaisella varovaisuudella ja vaivalla se kuskataan kerrostaloon, ylös ja alas, kaupungista toiseen? Silti tuo flyyngeli edusti minulle hetkisen verran sitä *Kubrickin Odysseian* mustaa monoliittia, minkä ympärillä apinana hyppin kirkuen.

No, tällä hetkellä soitin on onneksi arvoisessaan paikassa, toisten sukulaisten aktiivikäytössä. Ja minä jatkan sähköitarani renkuttamista ja aivoitusteni näpyttelyä kirjastoissa. Yritän hahmottaa teksteilläni paikkaani universumissamme. Kaipaan ja toivon elämäleni tarkoitusta ja luilleni volyyymia, kuten me kaikki. En suunnittele jättäväni jälkeeni geneettistä perintöä. En ole oikein koskaan ollut lapsi-ihmisiä. Lienen vielä kai lapsi itsenkin. Mutta koska en tule ikinä rakentamaan pyramideja, tuskin edes lautahökkelä, miten siis voisin jättää jälkeeni mitään pysyvää tai arvokasta?

Tekemällä taidetta, josta joku saa toivottavasti lohtua ja voimaa näennäisesti tyhjänpäiväiseltä tuntuvaan arkeensa. Samalla elokuisella fillarireissullahan me kaikki täällä ollaan. Älkääkös koskaan, ikinä, kieltäytykö jonkun toisen tarjoamasta keitolounaasta!

Kirjoittaja on StamIna-yhtyeen laulaja, säveltäjä ja sanoittaja, av-alan yrittäjä ja kirjailija.

ETÄOPINNOILLA YO-KIRJOITUSTEN ET-STIPENDI

TATJANA AALJOKI JA
SUSANNA SÖDERBACKA.

Kevään ylioppilas **Elle Korhonen** Kiteeltä sai 100 euron stipendin kirjoitettuaan Pohjois-Karjalan parhaat pisteet elämäntiedon ylioppilaskokeessa. Lahjoitusvarojen innoittamana Joensuun seudun vapaa-ajattelijat ry JSVA jakoi nyt neljäntenä vuonna peräkkäin stipendin parhaalle ET:n kirjoittajalle.

Yhdistyksen sihteeri **Susanna Söderbacka** selvitti maakunnan lukioiden rehtoreilta, kenelle stipendi kuuluu. Tänä vuonna kilpailu oli erityisen tiukkaa pistepeliä. Stipendiaattimme Kiteen lukioista kirjoitti hienosti ET:stä eximian (sekä neljä muuta E:tä, M:n ja L:n).

ET on puhuttanut paljon JSVA:ssa, ja sen edistäminen on ollut yksi keskeisimmistä yhdistyksen tavoitteista. Tämä siitä huolimatta, että jäsenistöllemme on aika vähän ensi käden tietoa aiheesta. Siksikin tämän haastattelun toteutuminen oli todella ilahduttavaa – varsinkin, kun stipendiaattimme osoitautui fiksuksi ja ajattelevaksi nuoreksi.

Haastattelu toteutettiin Joensuun kaupunginkirjaston kahvila Pilkussa kesäperjantaina Ellen käytyä aiemmin samana päivänä soveltuvuuskokeessa erityisopettajaopintoihin. Haastattelijoina yllekirjoittaneet.

Elle kertoi vaihtaneensa ET-opiskeluun vasta lukiossa tutustuttuaan opetusvälineisiin. ET oli vaikuttanut kiinnostavammalta. Kiteen lukiossa hän arveli olleensa ikäluokkansa ainoa ET:n opiskelija. Opinnot toteutettiin käytännössä verkkokurssina *Otavan* ja *Studeon* materiaalien ja opetuksen kautta.

Elle kävi etäopettajan ohjaamana läpi materiaaleja ja teki tehtäviä saaden niistä palautetta. Tällä tavalla toteutettuna opiskelusta jäi tietysti puuttumaan keskustelut muiden opiskelijoiden kanssa, mutta siitä huolimatta ET:stä muodostui yksi lempiaineista. Hän koki kurssissa mielenkiintoisena esimerkiksi kriittisen ajattelun, ajatusvääristymien pohdinnan, kulttuurin ja yhteiskunnallisten kysymysten sekä teknologian ja tulevaisuuden käsittelyn. ET ja psykologia limittyivät kiinnostavalla tavalla ja tukivat toisiaan.

Ylioppilaskirjoitusten kysymykset sisälsivät esimerkiksi erilaisten käsitteiden selittämistä, utopioiden ja nykyelämän hyvän elämän ja arvojen vertailua sekä nuorten kulttuurin pohdintaa.

Keskustelussamme kävi ilmi, että ET oli Ellen kavereille melko tuntematon juttu, mutta uteliaisuus oppiainetta kohtaan oli suurta ja aiheesta saatiin hyviä keskusteluita. Ellestä vaikuttaa siltä, että yleisesti ottaen ihmisten tieto

ET:n sisällöistä on vähäistä, ja usein törmää harhakäsitykseen, että kyse on jonkinlaisesta ateismin tuputtamisesta.

Hän voi kuitenkin suosittelua ainetta kaikin puolin kiinnostavana, eikä hänen mielestään uskontoa kannata valita vain siksi, että kaikki muutkin opiskelevat sitä. ET auttaa hahmottamaan omia arvoja ja mielipiteitä sekä tarjoaa paljon erilaisia näkökulmia maailmaan ja sen ilmiöihin.

Hän näkee myös tasavertaisuus- ja ihmisoikeuskysymyksenä sen, että ET ei ole vapaasti valittavissa. Muutoin hänelle ei ollut jäänyt hampaankoloon epäoikeudenmukaisuuden kokemuksia kouluajoista. Kuulosti siltä, että Kiteellä on toteutettu uskonnolliset tilaisuudet varsin hyvin ohjeistusten mukaan niin, että vaihtoehtoinen tilaisuus on ollut mielekäs sisällöltään ja tasavertaisesti valittavissa.

Vaikka Elle hakeekin erityisopettajaopintoihin, hän saattaa pitää väli vuoden tarkoituksenaan työskennellä esimerkiksi koulunkäyntiavustajana. Hänellä on halu auttaa keskittymishäiriöistä ja oppimisvaikeuksista kärsiviä lapsia ja nuoria. Hän ei pidä ollenkaan poissuljettuna, etteikö hän tulevaisuudessa toimisi ET-opettajana. Ensi kesänä hän työskentelee Kiteellä matkailuneuvojana. Menovinkeiksi hän mainitsi *Nightwish*-näyttelyn, kotiseutumuseon ja Kesälahden *Sovintolan*.

Haastattelijoihin teki vaikutuksen Ellen kypsyys, ja kävikin ilmi, että hän lukee paljon ja monipuolisesti: kauhua, historiaa, fantasiaa, runoja. Hän lukee mieluummin paperikirjoja kuin E- tai äänikirjoja. Viimeaikaiseksi suosikikseen hän mainitsee **Elena Ferranten** *Napoli*-sarjan, joka on tehnyt vaikutuksen myös kirjoittajaan **Erja Manton** lukemana.

Voimme olla ylpeitä stipendiaattistamme ja toivottaa hänelle kaikkea hyvää elämässä eteenpäin ja kiittää haastattelusta!

ANITA ISTALA

Synnyin pienessä kylässä Ylä-Savossa 1954. Herännäisyysliike oli vaikuttanut seudulla aiemmin, joten lapsuuteni aikaan useimmat kyläläiset olivat vähintään tapauskovaisia. Kylässä ei ollut omaa kirkkorakennusta, vaan kirkko oli parinkymmenen kilometrin päässä. Mutta oli oma hautausmaa, kun sodan aikaan oli tullut tungosta kirkonkylän hautausmaalle. Kylässä oli myös pieni tsasouna, jonka siirtokarjalaiset olivat rakentaneet.

Äiti kuului kirkkoon, mutta isä oli eronnut, mikä oli hyvin erikoista. Uskosta ei puhuttu kotona, tai jos puhuttiin, niin irvailevaan sävyyn. Saatettiin pitää sunnuntaisin pilkkaan ampumiskilpailua samaan aikaan, kun naapureilla kuunneltiin kirkonmenoja. Vierailulla ollut helluntailainen tati pahoitti mieltänsä jo kortin pelaamisesta sunnuntaisin ja lähti metsään rauhoittumaan.

Koulun aloitettua olin ihan pihalla, kun koulussa puhuttiin Jumalasta ja Jeesuksesta joka päivä. Keitä ne on, kyselin, mutta vastaukseksi vain naurettiin: ”Kyllä se sulle selvenee ajan kanssa.”

Ensi päivinä koulussa opettaja kartoitti ynnälaskutaitojamme. Kun vihdoinkin pääsin vastaamaan kysymykseen, paljonko on 6 ynnä 8, vastasin varmalla äänellä: ”Se on ässä lasti!” Olin pelannut isän kanssa korteilla kasinoa useasti. Ei kuulunut opettajan kehuja, vaan pitkän hiljaisuuden jälkeen punoittava opettaja sanoi: ”Se voi olla niin synnillisessä korttipelissä, mutta meillä koulussa se on neljätöistä, muista se!”

MITEN MINUSTA TULI

USKONNOTON

”KÄYNTI KIRKKOHERRANVIRASTOSSA JA PERUSTELU KIRJALLISENA RIITTI”

Kymmenvuotiaana olin hautausmaassa isääni kylän hautausmaalle. Hän oli ensimmäinen ihminen, joka sinne haudattiin ilman pappia ja kirkonmenoja. Kaikkihan sen ihmeen halusivat nähdä. Iskeekö salama? Mitä tapahtuu? Äidin kylkeen tiukasti painautuneena ihmettelin ihmismäärää. Koko kylä oli paikalla. Osa oli kuin sattumalta käymässä läheistensä haudoilla, osa seurasi tapahtumaa kirkkoaidan takaa. ”Kyläpä isällä oli paljon ystäviä”, sanoin. ”Hys! Älä ole huomaavinas, ne ovat vain uteliaita”, äiti vastasi.

Teini-iässä kummitäti kovasti kyseli, milloin pääsen ripille. Hän ei oikein käsittänyt, miksi joku jättää menemättä rippikouluun. ”Eihän sitä saa edes kirkkohäitä, jos ei käy rippikoulua.”

Erosin kirkosta heti, kun se oli mahdollista. Siihen aikaan se oli 20-vuotiaana. Asuin tuolloin Karkkissa, ja toimenpide oli selkeä. Käynti kirkkoherranvirastossa ja perustelu kirjallisena riitti. Taisin olla iloinen lähinnä siitä, kun tuli kirkollisveron verran suurempi tili. Ehkä olin myös helpottunut, vapaampi.

Myönnän auliisti, että ajatteluni on ollut asenteellista, jopa anarkistista. Yleensä olen ollut vastustamassa valmiiksi annettuja vastauksia, pakollisia normeja. Raamatun kertomukset olivat mielenkiintoisia. Olen aina pitänyt tarinoista. Mutta myös muissa uskonnoissa on kiehtovia tarinoita maailman synnyistä, ja miksei vaikka vanha kansanuskontomme tarina sotkan munasta synnyistä olisi se oikea. Samoin intiaanien elämäntilfilosofia luonnon kiertokulusta tuntuu tänä päivänä luontevalta.

Olen ollut suoraan sanottuna joskus kateellinen niille, joilla on niin

varma oma usko ja sen tuoma rauha elämänjärjestyksestä. Itse en kuitenkaan voisi toimia niin, se tuntuisi älyllisesti epärehelliseltä. Isoin antini uskonnontunneilta taitaa olla opettajan maininta, että jo sormien ja käsien ristiminen tuottaa tasapainoa, on eräänlaista meditoitintia. Ja pidänhän minä virsistä ja gospelmusiikista! Niissä en kylläkään ole sanojen takana, mutta pidän siitä ihanasta hurmuksesta, jota jotkut pitävät hengellisyytenä.

Ymmärrän hyvin, että ihmisellä on tarve löytää olemassaololleen jokin suurempi tarkoitus. Siksi kai niitä uskontoja on syntynyt kaikkialle maailmassa. Olen yrittänyt vertailla niitä ja etsiä itselleni sopivaa. Ehkä se olisi buddhalaisuus, joka on enemmän elämäntilfilosofiaa, tai kungfutselaisuus. Olen kuitenkin päättänyt uskonnottomuuteen, se on minulle paras.

Nuorena asiat näkee mustavalkoisina, etsii totuutta ja selitystä. Ja haluaa olla oikeassa! Eläkeläisenä näkee, että ehdotonta totuutta ei ole, aina voi katsoa asiaa toisestakin näkökulmasta. Jokainen tulkoon onnelliseksi omalla uskollaan ja antakoon toisten harjoittaa omaansa. Erossa valtiosta tietysti.

Yhteiskunta on muuttunut kovasti minun elinaikanani, mutta edelleen kirkon vaikutus on hämmästyttävän yleistä. Presidentti toimittaa uuden vuoden puheessaan Jumalan siunausta. Miksi ei jumalien? Miksei vaikka lopettaisi puheensa: ”Jos jumala suo – Ins Allah”. Nousisiko meteli? Olisi kuitenkin tasa-arvoisempaa toivottaa myös muiden uskontojen harjoittajille siunausta. Tai sitten vain meille kaikille hyvää uutta vuotta, ilman jumalia.

P.S. Voinhan olla väärässäkin ;)

"VAPAUKSIEN PUOLESTA ON TAISTELTAVA"

JYRKI SEPPÄLÄ

Olen kristillisen kulttuurin kasvatti, kuten suurin osa Suomessa syntyneistä. Kotona sain jotain opetusta, koulussa ja rippikoulussa lisää ja armeijassakin vielä tuli virsiä veisattua. Koulukavereissani oli muutama helluntaiseurakunnan jäsen, ja minäkin heidän innoittamana lähdin hihhuloimaan 17-kesäisenä, mutta se jäi lyhyeksi kokeiluksi, koska kieliläpuhuminen ja muu hurmahenkisyys alkoi nopeasti tuntua liian ekstreemiltä. Kiinnostus uskonasioihin jäi kuitenkin kytemään, ja armeijan jälkeen hain teologiseen tiedekuntaan.

Päästyäni sisään kiinnostuin erityisesti eksegetiikasta ja varsinkin **Heikki Räisäsen** luennoista. Eksegetiikka tuntui tervejärkiseltä ja tieteelliseltä. Teologian opiskelijana olin isosena rippikoululeireillä, ja minua ärsytti suunnattomasti, kun tajusin valtavan ristiriidan sen kanssa, mitä yliopistolla opetettiin *Raamatusta* verrattuna siihen, mitä riparilaisille opetettiin. Ihmettelin, miksi ei samoja asioita voi opettaa riparilaisille kuin teologian opiskelijoille eli puhua totta. 1980-luvulla Heikki Räisäsen *Raamattutieto*-oppikirja kiellettiin koululaisilta, vaikka samaan aikaan se oli teologisen tiedekunnan peruslukemistoa, taisei olla jopa pääsykoekirjana.

Myöhemmin minua alkoivat kiinnostaa muut uskonnot ja uskontotiede. Aloin hakea aktiivisesti muita polkuja uskontoon. Kristinuskon opit alkoivat tuntua kummallisilta, oudoilta ja jopa vastenmielisiltä. Helveti ja Jumalan vaatima ihmisuhri, perisynti ja ehtoollisella nautittava ruumis ja veri, neitseestä syntyvä Jumalan poika ja niin edelleen – kaikki minkä ennen oli purematta niellyt, alkoi tuntua aina vain hullummalta, kun asioihin perehtyi syvällisemmin.

Ajattelin, että voisin hyvinkin toimia uskonnonopettajana, neutraalis-

Harri Markkula

sa roolissa, kuten historianopettaja. Sitten tuli mahdollisuus opiskella elämäntutkimustietoa, jossa suoritin aineopinnot. Elämäntutkimustieto oli antoisa kokonaisuus, mutta joidenkin sattumien summana päätin kuitenkin lähteä yliopistolta. Ajattelin, että uskontoa ja Jumalaa koskevat pohdinnat saavat jäädä.

Toisin kuitenkin kävi, koska uskonto on niin vahvasti yhteiskunnassamme ja vaikuttaa myös poliittisiin päätöksiin, puhumattakaan siitä, miten uskonto on läsnä kaikessa maailmanpolitiikassa, viimeisimpinä räikeänä esimerkkinä se, miten Venäjän kirkon johtaja puolustaa Venäjän hyökkäystä Ukrainaan. Ristiretkellä kristillisten arvojen puolesta.

Olen ollut vapaaehtoisena *Uskontojen uhrin ry:n* palvelevassa puhelimessa. Monen puhelun jälkeen olen ihmetellyt sitä, miten on mahdollista nykyaikana elää pienessä yhteisössä, jossa saatetaan lukea raamatunkäännöksiä 1800-luvulta lähtien ainoana oikeana totuutena. Vaikka tietoa on netin välityksellä helposti saatavilla, voivat ihmiset silti elää täysin pimennossa.

Monet puhelut tulivat aikuisilta ja iäkkäiltäkin ihmisiltä, jotka ovat lapsuudessaan ja nuoruudessaan kokeneet henkistä väkivaltaa uskonnollisissa yhteisöissä tai kodin piirissä, mutta vielä aikuisinakin kipuilevat ja kärsivät traumaista. Monet ovat edelleen kiinni uskossa ja etsivät sitä "oikeaa ja rakastavaa" jumalaa.

Kuolema on ja jää minulle mysteeriksi, samalla tavoin kuin koko elämä. Että ylipäätään jotain on olemassa ja miksi ei ole ei-mitään on iso kysymys. En kuitenkaan hae siihen enää vastausta. Omasta kuolemastani ajattelen, että muutun atomeiksi tai tähtisumuksi, ja se on sitten siinä. Se ajatus tuntuu lohdulliselta verrattuna siihen, että joutuisin "ikuisen elämään" jossain pilven reunalla.

Ihmisiä on suvaittava, mutta yhtä lailla on tärkeää pitää puoliaan ja taistella omien arvojen, ihmisoikeuksien ja uskonnonvapauden puolesta. On voitava olla uskonnoton ateisti tai pakana, eikä yhteiskunta saisi suosia mitään yhtä uskontoa ylitse muiden.

Järjen tasolla uskonto oli minulle helppo hylätä, koska se sotii ihan tavallista talonpoikaisjärkeä vastaan, eikä kestä mitään kriittisiä kysymyksiä tai loogista ajattelua. Tunnetasolla on kuitenkin ollut vaikea vapautua jonkinlaisesta pelosta ja turhasta kunnioituksesta uskontoja kohtaan.

Olen syyllistynyt itesesensuuriin, tukahduttanut omat mielipiteeni pelosta,

että loukkaisin jotakuta. Siitä arkuudesta eroon pääseminen on kestänyt kauan. Uskontojen edustajat, nykyään varsinkin islamin, vaativat kunnioitusta itselleen. Kunnioitus pitäisi kuitenkin ansaita, eikä vain automaattisesti edellyttää kunnioitusta, kun sanoo olevansa jonkin sortin uskovainen.

Meillä on poliitikkoja, jotka ajavat Raamattu kädessä meitä takaisin 1950-luvulle tai jopa kauemmaksi, pimeään keskiaikaan, jolloin oli uskottava Jumalaa tai jouduit kirkonkiroukseen, päädyit vankilaan kidutettavaksi tai roviolle. Esimerkkejä näistä taantumuksellisista poliitikoista löytyy maailmalta vaikka kuinka paljon, mutta on näitä omastakin takaa turhan paljon, muitakin kuin **Päivi Räsänen**. Seksuaalivähemmistöjen oikeuksia polkevat poliitikot, jotka haluavat myös muuttaa aborttioikeuksia, ammentavat oppinsa Raamatusta tai paavin puheista.

Luterilainen kirkko tuntuu olevan vaikeuksissa, kun se koettaa pitää rahavirrat auki ja kirkollisveron maksajat pysymään kirkon jäseninä. Kirkkohera **Kari Kanalan** seurakunnassa Paa-

valin kirkossa katsotaan jo jalkapalloa skriiniltä. Kai siellä kohta pääsee saunomaan ja hyppäämään saarnastuolin ponnahduslaudalta uimaan. Houkutelukonstit seurakunnan toimintaan muuttuvat, ennen olivat vain pingis ja lentopallo. Uskontunnustuksesta neitseestä syntyminen ja ruumiin ylösnouseminen ei kuitenkaan luovuta, eli se pohjimmainen taikauskoinen ja takapajuinen maailmankuva on edelleen vallalla.

Minun kohdallani vapaa-ajattelijana oleminen merkitsee sitä, että olen vapaa uskonnon kahleista. Minua paljon viisaammat ja asioihin vielä enemmän perehtyneet ajavat uskonnottomien asemaa pyrkimällä vaikuttamaan muun muassa lainsäädäntöön.

Vapaudet ja ihmisoikeudet eivät ole itsestään selviä. Niiden puolesta on taisteltava. Vapaa-ajattelijoiden peruseriaatteita ovat ihmisoikeuksien, ajatusten ja sananvapauden puolustaminen. Ne ovat mielestäni vapaa-ajattelun tärkeitä kulmakiviä.

Olkoon tämä ulostuloni pieni korteni tähän kekkoon.

"PYHÄKOULUN OPETTAJA ISKI KARTTAKEPILLÄ PÄÄHÄN"

VOTE KUMPULA

Miksi vapaa-ajattelua tarvitaan? Tuon kysymyksen olen saanut kuulla usein. Miksi on perusteltava, jos haluaa asioihin näyttöä tutkimustietoa positiivisin mielin kritisoiden? Miksi uskontoihin riittää, kun toistaa toisen, auktoriteetin, perässä sanellut ikivanhat rimssut?

Opin vasta yliopiston käyttäytymistieteen laitoksella opiskellessani ihmisen kehittymisen yleisen henkisen linjan. Kun lapsi syntyy, hän on "Tabula Rasa" – puhdas taulu. Aivoihin alkaa kertyä kokemuksia erilaisten havaitsemisvälineiden ansioista. Ensimmäinen lapsi on

täysin ympäristönsä ohjattavissa.

Mieleeni on jäänyt 12-vuotiaana kuulemani aikuisten naapurien juttelu kesäisellä pihalla. Eräs Nikolai, joka oli asunut USA:ssa ja sieltä vastikään palannut, oli mukava mies, josta me lapsetkin pidimme. Hän kertoi hauskoja juttuja. Hän jotensakin kritisoi alueen syvästi "uskoviksi ilmoittautuneita" ihmisiä sanoen joidenkin olevan "vaateuskovia", koska he ilmaisivat uskonnollisuuttaan tietyllä pukeutumisella. Tästä ei pitänyt eräs rouva: "Minä niin toivon, että Nikolai joutuu elämässään ahtaalle, josta hänet pelastaa vain Kristuksen veri!" Tämä jätti pysyvän ihmettyksen.

Sama toistui kansakoulussa, jossa mm. pyhäkouluu pitänyt opettaja iski minua karttakepillä päähän ja ilmoitti: "Te lappalaiset olette niin tyhmiä, ei teistä mittään tuu!" Myöhemmin opis-

keluissani opin, että heidän uskontonsa ei olekaan perinteinen, vaan se on Juut-taan maalla kehitetty ja pakolla tänne meille istutettu.

Näihin asti on saamelaisten jäänteitä, luuta, ollut "tutkittavana", koska niistä uskottu löytyneen syitä saamelaisten "tyhmyyteen"!

Maassamme on oikeusministeriössä uskonnollisiksi järjestöiksi rekisteröityjä yhdistyksiä yli sata erilaista. Se on ihan perustuslakimme mukaista, onhan meillä uskonnon, järjestäytymisen ja mielipiteen vapaus. Mutta miksi niiden asema ei ole tasavertainen eri uskontojen ja katsomusten suhteen? Miksi muutamat haluavat ja saavat oman katsomuksensa rajoittaa julkisissa koulutuspalveluissa lasten perheiden ja nuorten oikeutta valintoihin? Miten asiaan voisi vaikuttaa eduskuntavaaleissa?

VAPAAKIRKOSTA

VAPAA-AJATELJAKSI

MATTI HELELÄ

Kriisi voi vahvistaa uskonnollisuutta, ja toinen kriisi voi vapauttaa siitä kokonaan. Piilevä seksuaalinen suuntautumiseni vaikutti yksinäisyyden kautta uskoon tulemiseen, mutta toisaalta oman itseni löytäminen vaikutti lopulta hyvin ratkaisevasti uskosta luopumiseen.

Seksuaalisuus ja uskonto liittyvät mielenkiintoisella tavalla toisiinsa. Eräessä nuoruuteni ajan lentolehtisessä luki ”Seksin sekamelskasta selvyyteen”. Siinä tosin puhuttiin katkeraan sävyyn haureudesta ja helvetistä. Ehkä uskontokin on jonkinlaista hengellisen orgasmin tavoittelua. Kerron nyt siitä, miten suhteeni uskoon muuttui ja minusta tuli lopulta vapaa-ajattelijä.

ON HYVÄ, ETTÄ USKO HIIPUI POIS

Puolentoista vuoden asumusero lapseni äidistä ennen lopullista avioeroa aiheutti paljon ahdistusta. Uskonnollisuuteni vain vahvistui, ja rukoilin paljon sekä yksin että ystäväni kanssa. Odotin vaimoni paluuta yhteiseen kotiin, vaikkakin turhaan. Olin noin kolmekymppinen ja ollut puolet elämäni vahvasti uskossa Jeesukseen.

Lopulta tajusin, että miehen minä tarvitsen, vaikka kokemusta ei ollut, jos ei vahvoja tunteita lasketa. Huh-tikuussa 1986 kävin melko nopeassa tahdissa läpi tämän identiteettikriisin, joka eheytti minut ja lopulta vapautti minut uskonnosta kokonaan. Olin vapaa ahdistuksesta ja pystyin hyväksymään itseni. Ensin tarvitsin kuitenkin myös Jumalani hyväksynnän. Myöhemmin ei hänen mielipiteellään ollut enää mitään merkitystä.

Palvelevassa puhelimessa minulle suositeltiin kirjaa *Rakkauten monet kasvot* (toimittaneet Kai Sievers ja Olli Stålström. Weilin+Göös, 1984). Kirjan avulla onnistuin kuvittelemaan, että myös Raamatun Jumala hyväksyy homouteni. Läheiset ystäväni eivät sitä kuitenkaan hyväksyneet, joten lope-

tin rukoilemiset ja muut uskonnolliset aktiviteetit lähes saman tien, vaikka en vielä pystynyt uskoani kieltämään.

Onneksi en löytänyt uskovien homojen yhteisöä kriisivaiheessa. Olin voinut vaikka jäädä jonkinlaiseen koukkuun. On vain hyvä, että usko hiipui pois. Vuosien päästä totesin, etten enää ole pitkään aikaan uskonut Jeesukseen enkä minkäänlaisiin jumaliin ylipäätään.

HEIPPA JUMALA, OLI HAUSKA TAVATA

Lapsuudenkotini ei ollut mitenkään uskonnollinen vaan aika tavallinen luterilainen. Radiossa sanottiin, että Jumala antoi ainokaisen poikansa, johon totisesti kannattaa uskoa, jotta ei joudu helvettiin. Kun olin 15-vuotias, lapsuskoni muuttui fundamentalistiseen suuntaan.

Ainoa lapsuudenystäväni muutti pois, kun olimme kymmenen. Myöhemmin hän kertoi kirjeissään, että oli tullut uskoon. Hänen veljensä kävi paikkakunnalla pitämässä koulun aamuhartauden keskusradion kautta ja tuli myöhemmin käymään meillä kotona. Kun ystäväni veli lähti pois, polvistuin huoneeni lattialle rukoilemaan ja tunsin tulevani uskoon. Oli lokakuu 1970. Olin kyllä jo kesällä rippikoululeirillä todennut, että uskon Jeesukseen. Nyt ymmärsin, että piti myös luopua monista aivan tavallisista asioista. En ollut tajunnut niiden olevan syntiä. Usko piti kuulemma myös tunnustaa. Muuten se ei ollut mistään kotoisin.

Miksi hurahdin moiseen? Olin yksinäinen ja koulussa minua kiusattiin.

Luoti lensi Raamatusta
Ystävän suussa lausutusta
Se osui suoraan sydämeeni
Sisälle sen ytimeen

M. Helelä

Nyt sain lopultakin ystävän eli Jeesuksen. Kuuluin vihdoinkin joukkoon, vaikka viiteryhmäni olikin kaukana kotiseudultani. Jouduin vielä olemaan enimmäkseen yksin melkein vuoden verran, mutta olihan minulla Jeesus. Mikä tärkeintä, olin pelastunut helvetin tuesta ja matkalla taivaaseen.

Homoseksuaalisuutta en tuon ajan maaseudulla ymmärtänyt olevan juuri edes olemassa.

Vuoden päästä lukiossa sain uskavia ystäviä. Tutustuin jengi- ja katulähetyksen porukkaan, joka oli osa viidettä herätysliikettä. He olivat luterilaisia, mutta hyväksyivät myös vapaat suunnat. Puhuimme kielillä ja olimme kovin karismaattisia. Kävimme erilaisissa tapahtumissa ja kadulla kerroimme Jeesuksesta. Joskus tanssipaikeilla jaoimme lentolehtisiä ja jopa lauloimme lavalla, kun bändillä oli tauko.

Meidän tehtävämmä oli noudattaa lähetyksensä, jotta helvettiin joutuisi mahdollisimman vähän ihmisiä. Jumalahan rakasti heitä niin paljon. Herra tarvitsi meitä totuuden torvina kovin kipeästi. Lyhty- ja puhelinpylväisiin hakkasimme julisteita, joissa luki: ”Jeesus tulee, oletko valmis?” Puhelinpylväitä ei enää juuri näy, mutta eipä ole näkynyt Jeesustakaan. Hänen piti kaikei tulla jo 1970-luvulla, ja meidän oli määrä päästä ylöstempauksessa Karitsan häihin.

Paljon ehti tapahtua vajaan kuudessatoista vuodessa: hengellisiä kokouksia, katulähetystä, ulkomaanmatkoja, armeija, opiskelu, avioliitto, työpaikka, lapsen syntyminen, muutto, asumusero ja avioero. Liityin vaimoni kanssa vapaaseurakuntaan aika pian naimisiinmenon jälkeen vuonna 1976. Se oli useimmiten onnellista aikaa: paljon uusia rakkaita ystäviä ja yhteisöllisyyttä. Vieraskirjammekin tuli täyteen monenlaista siunausta ja kiitosjeesusta. Kuuden ja puolen vuoden yhteiselon ja lisääntyneiden riitosten jälkeen vaimo päätti muuttaa pois, ja idylli oli särkynyt.

Olimme puolitoista vuotta asumuserossa ennen kuin identiteettikriisi iski päälle oikein kunnolla. Siinä vai-

MINUN VAPAA-AJATELUN

heessa oli tärkeää, että myös Jumala hyväksyy homouteni. Meillä ihmisillä on taipumus uskoa asioita, jotka sopivat omaan maailmankuvaamme. Oteetaan pullasta rusinat, jotka vahvistavat haluttuja käsityksiä. Tässä valossa oli loogista, että halusin sovittaa Raamatun omiin tunteisiini. Olisi ollut vaikeaa todeta, että heippa vaan, Jumala, oli hauska tavata. Koita pärjätä. Minä lähden nyt, koska et voi minua hyväksyä.

Seuraavaksi kerroin asiasta vaimolleni. Psykologina hän ymmärsi sen hyvin. Haimme viipymättä lopullisen avioeron ja menimme sen kunniaksi kakkukahville. Kaksi päivää sen jälkeen täytin 31. Avioero ei ollutkaan epäonnistuneen ja rikki menneen elämän merkki vaan oikea ratkaisu ja portti uuteen vaiheeseen.

OOT MATKALLA HELVETTIIN!

Syntymäpäiväni jälkeisenä päivänä menin Helsinkiin *Gay Gambriini* -nimiseen homodiskoon, joka oli Suomen ensimmäinen homoravintola. Löysin sieltä saman tien vakituisen poikaystävän. Seuraavana tai sitä seuraavana sunnuntaina jaoin vapaaseurakunnan tilaisuudessa viimeisen kerran pyhäksi väitettyä ehtoollista, koska olin vielä toistaiseksi vanhimmiston jäsen. Poskeni varmaankin punoittivat. Olinhan saanut vihdoin kokea, millainen rakastaminen on minulle luonnollista.

Uskonto muuttui pian kysymysmerkiksi, jota en osannut enää selittää. Minulle läheisin ystäväpariskunta luki Raamatusta kiellon seurustella huorintekijän kanssa, joka kutsuu itseään veljeksi. Jos olisin sanonut, etten enää usko, asia olisi kuulemma ollut toisin. Minulle kiljuttiin puhelimeen: ”Sä oot matkalla helvettiin!”

Toisen nuorenparin luona kävi eri lailla. Ystäväni katsoi minua kirkkain silmin ja sanoi, ettei hänellä ole mitään homouttani vastaan ja voimme olla edelleen ystäviä. Jostakin syystä Jumalalla on jotakin homoutta vastaan Raamatun mukaan, eikä ystäväni kuulemma tiennyt miksi. Mutta se ei vaikuttanut häneen. Arvostan hänen suhtautumistaan ja muistelen sitä lämmöllä. Tämä ystäväni on nykyisin Suomen Vapaakirkon johtaja.

En jaksanut enempää selitellä itseäni uskoville ystäväilleni ja järkyttää heitä. Oli helppo pitää matalaa profiilia, koska muutin pian pääkau-

punkiseudulle, eikä silloin ollut matkapuhelimia sosiaalisesta mediasta puhumattakaan. Halusin rauhassa sulatella asioita.

Raamattu ja todellisuus eivät pitäneet yhtä omassa elämässäni. Olin todistanut itselleni, yhteiskunnalle ja Jumalalle, että homo on homo eikä muuksi muutu. Silti Raamattu tuomitsee jyrkästi homouden. Orjuus hyväksytään, ja sitä vielä puolustetaan Uudessa Testamentissa. Myös Raamatun ilmoitus naisen asemasta antaa aihetta kritiikkiin. On perusteltua sanoa, että humanistiset arvot voittavat kristilliset arvot menen tullen.

Kun Helsinki Pride paisui paisumistaan 2010-luvulla, olin haltioissani. Oli tultu kauas 1980-luvulta, jolloin minua neuvottiin salaamaan seksuaalinen suuntautumiseni mahdollisimman tarkoin. Koko Suomen kansan laaja tuki tuntui uskomattoman hyvältä.

GOLGATALTA GAMBRINIIN

Vuoden 2015 alussa lähestyin 60 vuoden ikää ja aloin tutkia suurten ajattelijoiden ja tutkijoiden teoksia, joita poikani minulle suositeli. Käsitelin vihdoin suhdettani uskonasioihin analyttisesti. Halusin julkisesti tunnustaa, etten ole enää pitkiin aikoihin uskonut Jeesukseen enkä mihinkään muihinkaan jumaliin.

Olin nuorena naiivi, mutta otin opikseni iän ja elämäkokemuksen myötä. Vaikka uskonto oli pelastanut minut yksinäisyydestä ja antanut sisältöä elämään, se ei ollut minulle kestävä kehityksen tie. Kun kritisoin fundamentalistiuskovaisten kärkeviä kantoja, minun on samalla osoitettava yhdellä sormella omaa itseäni, aiempaa minääni. Vuonna 2015 kirjoitin anteeksipyyntöni runoblogiini (lyriikkamatti.blogspot.com).

”Olen pahoillani, maailma ja kaikki osalliset, että yrkytin teille epäkypsä uskonnollisia aatteitani, kun olin nuori. Pyydän vilpittömästi anteeksi. Minä ja ehkä sinä olimme uskonnon uhreja. Niin ironista kuin se onkin, siitä seurasi jotakin äärimmäisen arvokasta.”

Syksyllä 2020 koronakriisi antoi aikaa ajatella ja kirjoittaa. Aloin kirjoittaa elämäni tositarinaa nimellä *Golgalta Gambriiniin – Hihhulista homoksi*. Julkaisin sen keväällä 2021. Sain siitä ilahduttavaa palautetta nuo-

En palvo Ukkoa, Ahtia enkä Ilmatarta
En rukoile Afrodite-jumalatarta
En usko Hämähäkkimieheen mukavaan
Enkä Aabrahamin julmaan jumalaan

En usko hahmoihin noihin
Satujen jumalolentoihin
Niistä ei kellään ole todistetta
Ei toiveajattelu tee tarusta totta

Siispä voin sinulle suoraan sanoa
Ettei minulla riitä uskoa jaloa
Mihinkään kultteihin, uskontokuntiin
Eikä niiden julmiin uskomuksiin

M. Helelä

ruuteni uskonystäviltä. Osalla heistä maailmankuva on ajan mittaan paljon muuttunut. Koska tunnen Raamatun ja fundamentalistisen ajattelutavan, on helppoa käsitellä sitä, miten absurdi koko asia on. Ristiriitoja selitellään selityksen selityksillä tai vain todetaan, että eihän ihminen voi ymmärtää jumalan aivoituksia.

Halusin kirjoittaa aiheesta enemmänkin. Päätin tarkastella kristinuskoa hauskan sarkastisesti. Keksin henkilöähahmoja, jotka jakautuvat uskon sankareihin ja uhmaajiin. Vuonna 2021 julkaisin toisen kirjan *Miten julkeat, jumala? Henkilökuvia ja rohkeita rukouksia*. Kirjoitin molemmat kirjat myös englanniksi. Ne ovat saatavissa verkkokaupasta www.bod.fi.

VAPAAUS USKOA JA OLLA USKOMATTA

Kunnioitan ihmisen oikeutta ja vapautta valita, mitä hän uskoo ja mitä ei. Oikeudet kuuluvat nimenomaan ihmiselle eivätkä hänen valitsemalleen ideologialle. Itse uskomuksia ja ideologioita ei ole mikään pakko kunnioittaa. Niitä pitää voida kritisoida. Vapaus uskoa ei saa merkitä muiden painostamista.

Onneksi myös kristittyjen joukossa on paljon niitä, jotka eivät vaadi kaikkia samaan muottiin vaan kannattavat ihmisoikeuksia kaikille. He onnistuvat poimimaan rakkauten rusinat pullasta, joka ei kokonaan kelpaa syötäväksi. Muutama vuosi sitten huomasin, että Vapaa-ajattelijat on minulle sopiva yhteisö, ja meillä on yhteiset arvot. Entinen vapaaseurakuntalainen on nyt vapaa-ajattelijä.

HAUSKANPITOA JA ASIAA USKOMATTOMILLA KESÄPÄIVILLÄ

Kolmisenkymmentä vapaa-ajattelijaa kokoontui Uskomattomille kesäpäiville, joita vietettiin Tampereen Ensilässä Näsijärven rannalla 13.-14. elokuuta.

– Kesäpäivät aloitettiin syömällä lohi-haukisoppaa, jonka jälkeen jakaudimme ryhmiin pohtimaan kuutta eri teemaa vapaa-ajattelijain toiminnan kehittämiseksi. Tämän jälkeen purimme ryhmien ideat koko porukalla, kertoo tapahtumaa järjestämässä ollut Tampereen vapaa-ajattelijoiden puheenjohtaja **Riku Salminen**.

Katsomusten kentän tulevaisuutta pohtineessa työryhmässä ennakoitiin uskonnollisen ääriajattelun voimistumista jo kansainvälisen vaikuttamisen kautta. Maallistumisen jatkuessa pidettiin tärkeänä ihan tavallisten ihmisten äänen ja elämäntavan esille nostoa. Media on innostunut liikaa joogamatoista ja ns. uushenkisyydestä.

Tapakulttuurin kehittämisestä todettiin uskonnottomien seremo-

niapalveluja tarvittavan kautta maan. Pro-Seremoniain kummitodistusten markkinointia vauvaperheille pidettiin tärkeänä. Kummius on yleisinhimillinen keksintö.

Hissipuheella tarkoitetaan nopeaa esittäytymistä tai asian esittämistä. Hissipuhetyöryhmä pohti, miten vastata tai kertoa nopeasti, mitä vapaa-ajattelijat ovat. **Jori Mäntysalo** sanoitti ryhmän pohdinnan näin:

”Me ollaan uskonnottomia, jotka haluaa kirkon irti valtiosta. Koulun ja päiväkodin asia ei ole levittää luterilaisuutta sen enempää kuin vaikka demariutta tai kokoomuslaisuutta. Kahden kirkon verotusoikeus on väärin. Ja levitetään me uskonnoista vapaata maailmankuvaa. Jumalat on höpöä. Lisäksi järjestämme häitä ja hautajaisia ja nimiäisiä ilman pappeja.”

Viestintäryhmä pohti monikanavaisen viestinnän laajentamista sosiaalisessa mediassa. Pääkohde-ryhmäksi nähtiin nuoret aikuiset ja lapsiperheet.

Eduskuntavaaleja pohtineessa työryhmässä todettiin, että kansanedustajat ja kansanedustajaehdokkaat kuuntelevat herkemällä korvalla oman vaalipiirin ihmisiä, ainakin ennen vaaleja.

Virallisemmän ohjelman jälkeen Ensilän sauna olikin jo kuumana, ja makkarat paistuivat kätevästi löylyjen ja uimisen lomassa terassin grillillä.

Tampereen vapaa-ajattelijoiden ideoima ”kasteenpoisto” sai monen kiinnostumaan leikkimielisestä, mutta silti monelle merkityksellisestä rituaalista.

– Mieleenpainuvn hetki oli se, kun ex-pappi **Harry Anttila** suoritti viratoman kasteenpoistajana toimituksen, joka sai kohteensa herkistymään kyyneliin saakka. Vauvakastetta kritisoimaan luotu riitti ei siis ainoastaan huvittanut, vaan sai aikaan myös syvällisempiä tunteita, kertoo **Leena Muranen**.

Ensilä oli paikkana mainio ja Suomen kesä näytti parhaita puoliaan.

Teksti ja kuva: Petra Packalén

Vapaa-ajattelijoina Kesäpäivillä Ensilän päärakennuksen edustalla.

TUHTI TIETOPAKETTI, MUTTA VIEROKSUTTAVALLÄ TYYLILLÄ

Aleksi Peura: *Uskon ritarit – Ristiretkien historiaa*. Like, 2021.

YKI RÄIKKÄLÄ

Harvoin tulee tarttuneeksi tietokirjaksi kuvittelemaansa kirjaan, joka pian osoittautuikin puoliksi omakohtaiseksi matkakertomukseksi ja oman kirjailijakäsitteiden näytteeksi, oudon rennolla tyyllillä tehdyksi historian popularisoinniksi. Niinkin rennolla, että se hieman häiritsee itse asiaan keskittymistä.

Ristiretkistä ei suomeksi ole ilmestynyt kovin paljon tietokirjoja. Jokusia on suomennettu, mutta suomalaisten kirjoittamia kirjoja ristiretkistä ei montaa ole. Ristiretkistä tuli kuitenkin tuhatvuotinen risti kristinuskolle ja kitka kristittyjen ja islamilaisten kulttuurien suhteisiin. **Reima T.A. Luodon Tempeliherrat: todellisuus ja myytit** -kirjassakin sivutaan aihetta vain lyhyesti. Tukholman yliopiston keskiajan historian professorin ja kansainvälisesti arvostetun ristiretkiasiantuntijan **Kurt Villads Jensenin Ristiretket** on suomennettu vasta vuonna 2019.

Uskon ritarit -kirjan kirjoittaja Aleksi Peura on nuori kirjailija ja historioitsijan alku, historiaa yliopistossa opiskellut, ja tämä on toinen historia-

tietokirjansa. Niinpä teksti on varsin rönsyilevää, itse asiasta sivupoluille poikkeilevaa ja omia näkemyksiäkin tarjoilevaa. Omakohtaisuus ei tietenkään ole pahasta, mutta tietokirjassa objektiivinen käsittely ei olisi pahaksi. Eikä matkakertomus Jerusalemissa käynnistä isän ja äidin kanssa oikein tietokirjaan kiittä istu.

Ristiretkiä oli useita 500 vuoden aikana ja ne suuntautuivat eri puolille, joten helppo tehtävä koota yhteen näitä ei ole. Ristiretkistä on monia mielikuvia, eikä populaarikulttuuri varmaan ole ollut paras niitä oikomaan. Retket olivat kyllä väkivaltaisia, mutta kaikki sotiminen on väkivaltaa ja raakuutta. Kirjassa virheellisiä käsityksiä oiotaan ja tuodaan tilalle kuva monimutkaisista uskontojen, kristinuskonkin eri suuntausten, politiikan ja geopolitiikan vyyhteistä. Lähi-itä monine konflikteineen ja osapuolien on edelleenkin monisyinen geopolitiikan ja uskonriitojen hetteikkö, josta ei helposti selvää ota. On ilmeistä, että ristiretket vaikuttivat nykyisiin jännitteisiin alueella ja Euroopassakin.

Kirjan ilmestymisen aikoihin USA:n Afganistanin retki päättyi epäonnistumiseen. Nyt myöhemmin sitä lukiessani oli Venäjän hyökkäys Ukrainassa osoittautunut pienten ja

isompien kompuointien jatkumoksi. Monista sodista ja varsinkin Ukrainan sodasta voi vetää analogiaa ristiretkiin. Ristiretket eivät olleet sankariensuusia. Kaupunkeja ryövättiin, siviilejä, naisia ja lapsia tapettiin ja raiskattiin. Aivan kuten nytkin. Molemmissa kyseessä on hyökkäys, jota perustellaan kunnialla, uskonnolla ja jollakin epämääräisellä historiallisella oikeutuksella. Uskonto on otettu osaksi valtiopolitiikkaa.

Hyökkääjällä on ongelmia huollon kanssa. Huonot olosuhteet sekä vastoinkäymiset saavat hyökkäysjoukot sumeilemattomaan väkivaltaan ja raakuuksiin. Aivan kuten Ukrainassa, uskon soturit piirittivät kaupunkeja säälimättömästi joskus kuukausikaupalla, Akkon kaupunkia jopa pari vuotta. Toinen ristiretki päättyi retkeläisten osalta katastrofiin. Tätä kirjoitettaessa myös Venäjän Ukrainanretki näyttää päättyvän katastrofiin.

Kirjan tyyli hieman vieroksuttaa. Välillä tajunnanvirta ohjaa tekstiä ja asioita sivupoluille. ”Nuorekas” kielikäyttö ja alatyylliset ilmaisut eivät aivan istu tämän tyyppiseen tietokirjaan. En ihmettelisi, vaikka joku nuorikin lukija vaivaantuisi. Ilmaisut, kuten ”temppeleiherrat heivaavat Frankin ulos niska-perse-otteella” sekä sukupuolisanaston ja kirosanon käyttöö eivät anna vakuuttavaa kuvaa tietokirjan uskottavuudesta, eivätkä kevennä luku-kokemusta. Katu-uskottavuus kuuluu muihin konteksteihin. Asiatekstin ei tarvitse olla kuivaa, vaikka välttäänsikin raflaavia sanontoja.

Mutta jos tämän ja sivupoluille rönsyilemisen sivuuttaa, on kirja infoähkyyn asti tuhti tietopaketti ristiretkien historiasta ja niihin liittyvistä henkilöistä. Joskin ristiretkien syvemmin tutkimiseen tämä kirja ei yksin aivan riitä. Esimerkiksi ristiretkiin liittyneitä Temppeleiherroja ja Johanniittoja ei tässä kirjassa juuri käsitellä.

Jerusalemien Pyhän haudan kirkon seinissä olevat ristikaiverrukset muuten eivät ole ristiretkeläisten kaivertamia, vaan jotain ihan muuta.

UUTUUSKIRJA IRANISTA JA SAUDI-ARABIASTA

Liisa Liimatainen: Riikinkukko ja kameli – Iran ja Saudi-Arabia vastakkain. Rosebud & Suomen rauhanpuolustajat, 2022.

ESA YLIKOSKI

I taliassa asuvan toimittaja Liisa Liimataisen tuore kirja ilmestyi syyskuussa Rosebudin ja Suomen Rauhanpuolustajien uudessa yhteisessä kirjasarjassa Umpihanki. Liimatainen kertoo työstäneensä kirjaa vuosia kuin muotokuvaa laukkaavasta hevosesta, koska Lähi-itä ja erityisesti Persianlahden alueen tilanteet ovat muuttuneet koko ajan laukavauhtia. Liimataisen pyrkimyksenä on selittää Iranin ja Saudi-Arabian nurkkakuntaista konfliktia, mutta kirjan alussa myös vertaillaan näitä kahta maata, jotka ovat hyvin erilaisia.

Saudi-Arabian kuningaskunta on ollut wahhabilaisen äärikonservatiivisen sunni-islamien tulkinnan tulos. Saudi-Arabia on myös vienyt äärikonservatiivista näkemystään kaikkialle öljyrahjoilla ja erilaisen avustustoiminnan muodossa. Vasta aivan viime

vuosina kuningaskunnassa on nähty muutoksia. Sen sisällä kansalaisyhteiskunta on taistellut pitkään oikeuksien puolesta, mutta taistelu on johtanut yleensä vankilaan. Saudien kuningaskunnassa ei ole sellaista käsitettä kuin ”oikeudet”.

Maaialmalle on viime vuosina uutisoitu, että naiset saavat nyt ajaa autoa ja heidät tunnustetaan nyt myös työntekijöinä eli aviomiehen ei enää tarvitse käydä allekirjoittamassa työpaikan papereita. Kuitenkaan ”mahramia” ei ole vielä poistettu. Mahram on yhtä kuin perheen miesten vallan ilmiö. Mahram voi olla: isä, poika, veli, aviomies, iso-isä, setä jne. Aina miespuolinen lähisukulainen.

Saudi-Arabia on organisoimassa maasta viihdeyhteiskuntaa, mutta niin, että viihde tulee amerikkalaiselta viihdeteollisuudelta. Saudit ovat kuitenkin tyytyväisiä, sillä on kiva voida mennä vihdoin elokuviin niin että perheen naisetkin ovat mukana. Viihdeiteollisuus on erinomainen konsensustehdas.

Monet uudistukset ovat myönteisiä, mutta Saudi-Arabian vankiloissa on vielä paljon väkeä, jonka ei pitäisi olla siellä. Liisa Liimatainen kertoo tunteneensa esimerkiksi heitä, jotka vaativat, että maasta tulee perustuslaillinen monarkia. He ovat kaikki vankilassa istumassa 10-15 vuoden tuomioita.

Iranin islamilainen tasavalta on myös laittanut lukuisia kansalaisyhteiskunnan edustajia vankilaan ja on tehnyt niin aina. Iranilla on ollut vapaamielisempiä kausia, mutta se on kuitenkin ideologinen islamilainen tasavalta, jota suojelevat vankat ideologis-sotilaalliset organisaatiot. Nyt kaikki valta Iranissa on hyvin konser-

vatiivisten, ideologisesti konservatiivisten miesten käsissä.

Liimatainen pyrkii selittämään kirjassa, mitä on ollut Iranin ja Saudi-Arabian alueellinen toiminta, alueellinen politiikka. Iranin kohdalla se merkitsee sitä, että se valvoo tiiviisti Irakia, jonka valvonta on sille strategisesti tärkeää.

Libanonissa samaa tehtävää hoitaa Iranin vankka liittolainen Hizbollah. Joka kerta, kun tämä Iraniin sidoksissa oleva puolue tuntee, että sen määräysvaltaa yritetään horjuttaa, se ottaa aseet esille ja lähettää Beirutin keskustaan omia aseistautuneita miehiään muistuttamaan siitä, että aseiden ylivalta merkitsee mahdollisuutta estää toisenlainen kehitys Libanonissa.

Saudit puolestaan ovat rahoittaneet sunneja sekä Irakissa että Libanonissa, mutta ovat selvästi alakynnessä. Heidän sektaarinen toimintansa ei ole onnistunut yhtä hyvin kuin Iranin ja sen liittolaisten. Saudit ovat kuitenkin osallistuneet Jemenin raakaan sisällissotaan.

Kirjassa käsitellään myös, miten Irak joutui nykyiseen tilanteeseen alkaen jo vuodesta 1991 eli ennen vuotta 2003, jolloin Yhdysvallat miehitti Irakin, sekä Libanonin Hizbollahin vaiheet.

Liimatainen arvioi, että molemmissa maissa nyt myös itsenäinen kansalaisyhteiskunta yrittää nostaa päätään. Kuitenkin Iraniin sidoksissa olevat taistelujoukot eivät halua, että kansalaisyhteiskunta vahvistuu ja luo itsenäisen suuntauksen maahan. Monia kansalaisyhteiskunnan edustajia on surmattu. Libanonin taloudellisyhteiskunnallinen totaalinen katastrofi ei anna paljon toivoa siitä, että maa pystyisi pääsemään jaloilleen.

USKONTOJEN JA VALTAPOLITIIKAN RUJOT JÄLJET

Patrick Radden Keefe: Älä sano mitään – tositarina menneisyydestä, murhasta ja Pohjois-Irlannista. Gummerus, 2022.

YKI RÄIKKÄLÄ

Pohjois-Irlanti, Londonderry, Belfast, Ulster, Lontoo, Ian Paisley. Nimiä, jotka ovat jääneet mieleen lapsuudesta ja nuoruudesta uutisista. Pohjois-Irlannin ja Lontoon pommiräjähdykset, katutaistelut ja mellakat olivat 70-luvun kuluessa normaalia uutisarkea siinä missä Lähi-Idän sotimiset ja nyt Ukrainan tapahtumatkin. Pohjois-Irlannin selkkaukset, sikäläisittäin ”The Troubles” kestivät 1968 vuodesta 90-luvun loppuun asti, mikä nyt tuntuu yllättävältä.

IRA julisti vuonna 2005 luopuvansa aseellisesta taistelusta. Mutta arvet tapahtumista eivät ole vielä hävinneet. Pitkään jatkunut vihanpito ja raakudet jättivät jälkensä vuosikymmeniksi. Edelleenkin Belfastissa itsenäisyyttä ajavien katolisten ja brittimielisten protestanttien välillä kulkee muureja, ns. rauhanlinjoja. Portit suljetaan öi-

den ajaksi. Unionistit alkoivat taannoin mellakoida jälleen. Nyt Brexit on nostanut vanhat kaunat ja rajalinjat esiin. Pohjois-Belfastissa on uusia seinän korkuisia muraaleja, jotka kunnioittavat puolisoita ja järjestöjä. Uusien väkivaltaisuuksien uhka on läsnä.

Uskonnot ja valtapolitiikka pitävät usein yhtä. Jäljet ovat yleensä, elleivät aina, rujoja. Pohjois-Irlannin konflikti 60-luvun lopulta alkaen oli vanhaa perua, jo vuosisatojen takaisen itsenäisyyspyrkimysten jatkumoa. Irlannin tasavaltalaisarmeija IRA perustettiin jo vuonna 1920.

Uskonolla oli vahva asema Pohjois-Irlannin konfliktissa. Tasavaltalaiset olivat pääasiassa katolisia, unionistit taas brittien tapaan protestantteja. Mutta tasavaltalaisten ja IRA:n riveissä oli myös protestantteja. Unionistien puolella ei juuri katolisia ollut. Jos protestanttien asuinalueella joku paljastui katoliseksi, hänet savustettiin ulos kodistaan ilman muuta. Britannian hallitus ei antanut tuumaakaan periksi Pohjois-Irlannin pyrkimyksille yhdistyä Irlantiin. Keinot olivat kovia.

Tietokirja *Älä sano mitään* kertoo tositarinan perheenäidistä ja leskestä **Jean McConville**stä, jonka IRA sieppasi kotoaan tämän lasten läsnäollessa. Hän oli protestantti ja epäilyttävästi auttanut haavoittunutta brittisotilasta. Hän oli sivullinen, mutta hänet murhattiin. Tämä tarina on kirjassa kuitenkin vain kehys Pohjois-Irlannin konfliktista kertomisessa, yksi fragmentti molemminpuolisten kauheuksien jatkumossa. McConvillen kohtaloa selvitellessään Keefe tuli selvittäneeksi lopulta myös, kuka piti kädessään murha-asetta.

Kirja tuo esille konkreettisesti sen, minkälaisia kauheuksia ihmiset voivat

tehdä toisilleen maahan vedettyjen rajojen vuoksi ja ideologioiden sekä uskontojen nimissä. Hetken kestänyt vihanpurkaus ja väkivaltaisuus jättää jälkeensä arpia vuosikymmeniksi ja synnyttää katkeruutta ja uutta vihaa. Kirjan kirjoittaja Patrick Radden Keefe omaa pohjoisirlantilaisia sukujuuria, mutta muuta kosketusta hänellä ei ole maahan tai vuosikymmeniä jatkuneisiin levottomuuksiin. Hän on kuitenkin haastatellut yli sataa mukana ollutta tai muuten asianosaisia ja tehnyt perusteellista arkistotutkimusta.

”Mitä ikinä sanotkin, älä sano mitään” on **Seamus Heaney**n, Pohjois-Irlannissa vuonna 1939 katolilaiseen perheeseen syntyneen runoilijan, runo. Se kertoo Pohjois-Irlannin konfliktista. Runon nimi tiivistää sen, miten hiljaisuuden rikkominen saattoi merkitä oman henkikullan menetystä. Mutta asia toimi myös toisinpäin: Kun Jean McConville oli kadonnut, joutuivat lapset huostaan. Nuorimmat pojat sijoitettiin orpokotiin, jossa he joutuivat pappien hyväksikäyttämiksi. Siitäkään ei saanut sanoa mitään. Tämähän on tuttua lukuisista katolisista sisäoppilaitoksista. Katolisissa piireissä piti olla näistä hiljaa aivan viime vuosiin asti. On paradoksaalista, että katolisten vapaustaistelijoiden toimien vuoksi aivan pienet lapset joutuvat katolisten pappien ahnaisiin käsiin.

Älä sano mitään on kuin jännityskertomuksen tai murhamysteerin muotoon rakennettu tietopaketti konfliktista ja sen uhreista. Faktaperusta on varsin vahva – viitteitä on noin 100 sivua. Kirjasta selviää hyvin se tosiasia, että mikään ei ole mustavalkoista, hyvä ei aina ole vain hyvä eikä paha pelkää paha. Lojalaus ei ole sekään aina itsestään selvää tai se voi olla yllättävänkin ohutta.

JUMALA KAIKKIA VASTAAN

Werner Herzog: *Kaspar Hauserin tapaus*, 1974.

YKI RÄIKKÄLÄ

Näin Porin Kinokellarissa 1980 varsin tuoreeltaan Werner Herzogin elokuvan *Nosferatu* (*Nosferatu: Phantom der Nacht*, 1979). Elokuvan hieno visuaalisuus, Klaus Kinskin esittämän kreivi Draculan hauras ja kärsivä olemus ja Popol Vuhin musiikki tekivät siitä tyystin unohtumattoman kokemuksen. *Nosferatu* ei ole kauhuelokuva, vampyyritarina, eikä F. W. Murnaun vuoden 1922 elokuvan toisinto, vaan Herzogin tutkielma äärimmäisestä henkilöstä ja tämän suhteesta ja kai-puusta normaaliin elämään. Itse asia-sa traaginen tarina.

Sittemmin toimin itse Porin kunnallisen elokuvatoiminnan eli Kinokellarin hoitajana ja esitin Herzogin elokuvat *Aguirre - Jumalan viha*, *Woyzeck - kidutettu* ja *Fitzcarraldo*. Kaikki hienoja. *Aguirre - Jumalan viha* ja *Fitzcarraldo* ovat aivan käsittämättömiä. Eivät pelkästään komean visuaalisuutensa, äänimaailmansa ja

tarinansa ansiosta, vaan myös niiden tuotannon vuoksi. Herzog kuvausryhmineen meni autenttisille paikoille Amazonin sademetsiin. *Fitzcarraldossa* kokonainen 300-tonninen höyrylaiva kiskottiin vuoren yli. Tosielämässäkin tapahtui laivan siirtäminen vuoren yli joelta toiselle, mutta silloin **Enrico Caruso** -fani, oopperan Amazonin sademetsään rakentaa halunnut irlantilainen **Brian Sweeney Fitzgerald**, johon elokuvan päähenkilö perustuu, siirretti laivan palasina.

Herzog on kuvannut elokuvissaan poikkeusyksilöitä ja näiden konflikteja todellisuuden kanssa. Herzog itsekin on äärimmäisyksiin menevä ohjaaja. Hänen jo nuoruudesta asti tuntemansa Klaus Kinski, joka esitti noissa kaikissa edellä mainituissa elokuvissa pääosaa, oli niinkään äärimmäisyysihminen. Hankala ja omapäinen. Väitetään, että hän olisi uhannut tappaa Herzogin kuvauksissa Perun viidakoissa. Kuuluu kuva, missä hän on raivopäisenä kädet Herzogin kurkulla, on kylläkin lavastettu tilannekuva. Kerran intiaanit kysyivät Herzogilta lupaa tappaa Kinski. Ei antanut lupaa. Ehkä kaksikko hakikin sen aikaista klikkijulkisuutta.

Kaspar Hauserin tapaus (*Jeder für sich und Gott gegen alle*, 1974) en nähnyt elokuvissa, vaan TV:stä yli kymmenen vuotta sitten. Tallensin sen. 80-luvulla sitä ei ollut filmi-vuokraamoissa. Samoin kuin edellä mainituissa, on elokuvan päähenkilö poikkeusyksilö ja äärimmäistapaus -henkilö, joka ei osaa ilmaista itseään, on vieras ympäristölleen ja sivistyksen ulkopuolella. Tosin sivistys ei elokuvassa näyttäyty aivan moitteettomana. Elokuva perustuu tositaapaukseen. Vuonna 1828 nukkavieru Kaspar Hauser ilmaantui Nürnbergin torille. Tuskin osasi puhua. Häntä oli kertomansa mukaan pidetty jossain loukossa suljettuna vuosikausia, joten kaikki oli uutta ja outoa tälle. Tapaus oli tyyten mysteeri, eikä Kasparin taustaa ole luotettavasti kyetty selvittämään. Eikä lopulta tämän murhaajaakaan.

Papit osallistuivat Hauserin tutkimiseen ja opettamiseen. Näillä oli omat tarkoituksensa. He halusivat todistaa tämän kautta Jumalasta - että tällaisessa villissäkin näkyy Jumalan luomistyö. Eräässä kohtauksessa papit tivaavat Kasparilta, oliko hänelle syntynyt ”luonnollinen käsitys Jumalasta” ja että oliko hän pohtinut hengellisiä asioita vankeudessaan. Kaspar Hauser oli friikki, jota käytettiin hyväksi eri tarkoituksiin. Tieteilijät, sotilaat, viihdyttäjät, papit jne. kaikki omiinsa.

Kaspar vastasi papeille, ettei hän ollut ajatellut yhtään mitään ja että hänestä on mahdotonta kuvitella, että Jumala olisi luonut kaiken tyhjistä, kuten papit hänelle olivat kertoneet. Papit olivat pöyristyneitä ja käskivät häntä uskomaan ja lopettamaan uskon pimeisiin puoliin paneutumisen. Nämä olivat siis opettaneet kristinuskon opinkappaleita Kasparille, ja tämä vierasti niitä.

Herzogin elokuvissa sivistys näyttyy usein groteskina, arrogantina ja opportunistisena. Papit saavat käsittelynsä myös tässä kontekstissa. Kaspar Hauserin tapaus tarkastelee sivistyneiden ja oppineiden ihmisten rajoittuneisuutta ja jumittumista totuttuihin ja vallitseviin totuuksiin.

Uskonnollista ulottuvuutta ei elokuvassa ole, vaikka uskonto saakin viileän käsittelyn. Ja alkuperäinen nimi suomennettuna *Jokainen itsensä puolesta ja Jumala kaikkia vastaan* onkin paljon puhuva. Pappien kanssa keskustelu oli vain yksi, joskin tärkeä, fragmentti elokuvassa. Se kuvasi lähinnä ihmisten vaikeuksia suhtautumisessa toiseuteen. Kaspar Hauser -elokuvan papit olivat kyllä aivan oikeassa sanoessaan, ettei uskon pimeisiin puoliin pidä paneutua. Näinhän se on. Jos niin tehdään, tulee esille liian paljon hankalia kysymyksiä, joita kaikki uskonnot sisältävät. Oletan, että Kasparin suuhun pantu repliikki, vastaus papeille, on Herzogin itsensä kirjoittama. Mutta asiahan on sinänsä selvä. Jos kasvuiässä ei ole indoktrinoitu uskontoon, on todennäköistä, että usko ja uskonto jäävät vieraiaksi ja tuntuvat liian abstrakteilta.

Werner Herzog ei ole tehnyt yhtäkään elokuvaa emootioihin vedoten tai

Klaus Kinski ”kuristamassa” Werner Herzogia *Aguirre - Jumalan viha* -elokuvan kuvauksissa.

tunnereaktioita herutellen. Kerrontatapa on hyvin askeettista verrattuna vaikka Hollywood-elokuviin. Herzog on elossa olevista ohjaajista varmaan äärimmäisin ja defintiivisin yksilön ja yhteisön suhteiden kuvaaja, mutta

ulkopuolisen ja tunteettoman tarkkailijan näkökulmasta. Kaspar Hauserin tapaus ei siis ole tunteisiin vetoava elokuva, vaan enemmänkin kyyninen, mutta elokuva on hieno. Ehdoton suositukseni sen käsiin hankkimiseksi.

VAPARIT PALASIVAT FESTAREILLE

Parin vuoden koronatauon jälkeen vapaa-ajattelijayhdistykset saattoivat jälleen osallistua festareille esittelemään tavoitteitaan ja toimintaansa.

Pride-tapahtumissa vaparit ovat olleet esillä ainakin Helsingissä, Vaasassa, Oulussa ja Turussa. Vapaa-ajat-

telijoiden *Yhdenvertaisuuden puolesta* -banderollia tuuletettiin myös kulkueissa.

Helsingissä suurta suosiota saivat sekä *Testaa oletko vapaa-ajattelija* -kyselyt sekä itse tehdyt pinssit.

Jo kevään puolella *Mahdollisuuksien tori* ja *Maaillan kylässä* -tapahtumissa olivat mukana ainakin Lahden

sekä Helsingin seudun vapaa-ajattelijat. Joensuussa oltiin esillä *Joen yössä*, Tampereella Nalkalan rantapuistossa. Näiden lisäksi kesällä oli vapaa-ajattelijain omille jäsenille suunnattuja yhdistysten järjestämiä tapahtumia ainakin Seinäjoella, Porissa ja Tampereella.

Teksti ja kuvat: Esa Ylikoski

Dekkarikirjailija Reijo Mäki:

EN HAIKAILE TAIVASOSAN PERÄÄN

RISTO K. JÄRVINEN

Reijo Mäen suosituista Jussi Vares -dekkareista löytyy jännityksen lisäksi paljon myös uskonto- ja huuhaakritiikkiä. ”Hölmö maailma ja toreilla ja turuilla patsastelevat yksitotiset torvisoittokunnat suorastaan tyrkyttävät matskua kirjoissani esiintyvälle huulenheimolle”, kertoo Vapaa Ajattelijan haastattelussa kirjailija, jolta ilmestyi tänä vuonna jo 33. Vares -dekkari, *Hotel California*.

Mitä kuuluu Turkuun? Miten kesä meni?

Kesää on vietetty sekä kotona Kakolanrinteessä että mökillä. Ensi vuoden kirjaakin työstetty. Kotimaanmatkailuakin on tullut harjoitettua. Hellematkailu tuolla maailmalla ei oikein kiehdä.

Miten Hotel California on myynyt? Onko tullut lukijapalautetta?

Aivan hyvin on Hotelli myynyt. Oli ilmestytessään kotimaisten myydyin, painettuna kirjana. Mitä palautteeseen tulee, niin Hotellin loppuratkaisu on otettu kommentissa erityisesti esille. Peukalo ylös -tyyliin...

Uskoitko lapsena Jumalaan tai yliluonnolliseen?

En ollut koko aiheesta kovinkaan kiinnostunut, joulupukki oli todellisempi juttu, tosin hiukan ihmettelin valkoparran lahjanjakeluoperaation logistisia haasteita...

Mikä oli hetki, jolloin tajusit olevasi uskonnoton?

Ihan virallisesti silloin, kun noin parikymppisenä poikkesin kirkon kansliassa peruuttamassa öylättibrunssin kestopalautuksen.

Millainen nykyään on suhteesi uskontoihin?

Ainaisen ihmettelevä on asenteeni – eli uskonnoissa kunnioitustani herättää lähinnä vain toinen toistaan oudompia ideologioita ja jumalhahmoja keksivien ihmisten mielikuvitus. Ainut uskonto, joka voisi minulle sopia on pastafarismi. Minusta spagettisiivilä on ihan yhtä merkittävä uskonnollinen päähine kuin kaffeannunlämmitin.

Mitä sanoisit Jumalalle, jos hän kävelisi Turun kauppatorilla poikansa Jeesuksen kanssa vastaan?

Totta mooses! Sähän siis oot sittenki niinkus ihka oikeest olemas...

Kuulutko Vapaa-ajattelijoihin?

En ole yhdistysihminen. Yhteisöllisyys kaiken kaikkiaan ei ole oikein meikäläisen juttuja.

Tunnetko ketään vapaa-ajattelijaa henkilökohtaisesti?

Tunnen kyllä todella paljon semmoisia ihmisiä, jotka jakavat käsitykseni uskonnoista, yksisarvisista sekä riihitontuista. Eli lasken kaikki nämä samojen pöytien juttukaverit vapareiksi.

Kuka on lempiasteistisi?

Koomikko, näyttelijä ja käsikirjoittaja *Ricky Gervais*. Hänen kanssaan kyllä ottaisin mielelläni oluen tai kaksi Uudessa Apteekissa...

Mitä mieltä olet uskovaisista yleensä?

Ihmisillä pitää olla oikeus uskoa ihan mihin tahansa. Ajattelun vapaus on arvokasta. Ja sananvapaus. Näiden arvojen kimppuun monet uskonnot – tosin – nimenomaan kovin mieluusti hyökkäävät.

Saatatko vahingossa liikuttua kyyneliin kauniissa, uskonnollisessa tilaisuudessa?

En. Koska niitä ei juurikaan osu kohdalleni. Naimisiinkin menimme ilman pappeja ja prelaatteja. Rouva ei haikaillut kirkkohäitä eikä urkumusiikkia...

Kaipaatko salaa uskonnollisia kokemuksia?

En koe moisiin tarvetta. Ei ole isoa hinkua lyödä otsaluuta ja polvilumpioita mattoon viisi kertaa päivässä.

”Peruin öylättibrunssin kestopalautuksen.”

Eli et kokeilisi jumalkypärrä, jos saisit mahdollisuuden?

Enpä. Se voisi olla yhtä kummallinen kokemus kuin Lake Pirun ayahuasca-pidot Hotel Californiassa...

Elämäsi muuttanut kokemus?

Väkisinkin tulee ensimmäisenä mieleen se syysilta – vuonna 1984 – kun palasin töistä porilaiseen yksioöni, ja huomasin eteisen lattialla kirjekuoren, jossa oli kustantajan logo... hiukan siinä muistaakseni käsikin tärähti sitä avatessa. Seuraavana syksynä ilmestyi esikoisromaanini *Enkelipölyä*.

Ihminen, joka on tehnyt sinuun vaikutuksen?

On aina aikaan sidoksissa oleva kokemus. Ukrainan presidentti *Zelensky* on liki eepinen sankarihahmo. Eräs mister *Putin* taas on olemukseltaan kuin tämä ilmetty, elokuvista tuttu, Klonkku... kyyristelevä ja sormuksia varasteleva koukusormi... äijä jonka kasvoilta ei varsinaisesti loista suorasekäinen rehtiys...

Tärkein lukemasi kirja?

Mika Waltarin koko tuotanto on sydäntä lähellä. Novellikirjailija Luusalmella ja minulla on molemmilla seinällä sama huoneentaulu: ”MIKA WALTARI OLKOON SINUN KOTIJUMALASI – ÄLÄ PIDÄ MUITA JUMALIA!”

Isossa Kirjassa sanotaan, että kolkuttavalle avataan. Uudessa Apteekissa ei aina tapahdu näin.

Mitä Jussi Varekselle kuuluu?

Ai, että niinku juuri nyt? Naputtelen tätä sunnuntaina aamupäivällä. Varesen suu lieenee siis aika kuiva, ja sen verran herraa ehkä laiskottaakin, että jumalanpalvelus kello 10 jäänee tänäkin sunnuntaina väliin...

Miksi kirjojesi hahmot tykkävät kritisoida uskontoja ja erilaisia huuhauskomuksia?

He ovat aikaansa seuraavia tyyppisiä, höpisevät mielellään kaikenlaisesta mitä maailmassa liikkuu ja tapahtuu,

eli kommenttia löytyy politiikasta, kulttuurista ja vaikkapa sellaisista umpihölmöistä muotivirtauksista kuten ”kulttuurisen omimisen kieltö” tai ”biokieltö” jne... ja totta kai myös uskonnot ja muu esoteerisuus ovat heille herkullisia puheenaiheita.

Kritiikkisi on usein hauskaa. Keksitkö sitä varta vasten vai syntyykö tekstiä ”itsestään”?

Hölmö maailma ja kaikkialla toreilla ja turuilla patsastelevat yksitotiset torvisoitokunnat ihan tyrkyttävät matskua näille kirjoissani esiintyvälle huulenhaittoille.

Kritiikkisi voi uskoavien mielestä olla myös raakaa. Toivotko, että saat joskus syytteen jumalanpilkasta?

Sananvapaus on sen verran iso juttu, että sen vuoksi on valmis laittamaan itsensä hiukan alttiiksikin...

Psykedeelit ovat isossa osassa Hotel Californiassa. Oletko kokeillut itse? Kiinnostaisiko?

Ei kyllä ole mitään hinkua. Näiden normaaleiden oluiden ja jallujen kanssa tilanne on paremmin hallinnassa. Tai... joo... siis on ainakin toivottavasti...

Miksi päätit tuoda Turun islamilaisen terrori-iskun mukaan uuteen kirjaasi?

Se hirveys kyllä jätti minuun jäljen. Istuskelin silloin olusteluun ja erittäin vapaamuotoiseen ajatteluun keskittyneessä porukassa, vain korttelin päässä torilta, Bar Pikku Havannan terassilla, ja sitten kaikki muuttui ihan muuksi: hälytysajoneuvoja... ja luureissa leviäviä huhuja ja kylmäviäviä uutisklippejä... kaikki se kelaui uudestaan mieleen, kun kirjoitin kirjaan niitä tiettyjä lukuja. Vares muuten oli silloin joen toisella puolella, Uudessa Apteekissa, ja baarimestari Hatsa jakoi asiakaskunnan urheilullisimmille pesäpallomailat...

Pamahtaako Vares jossain tulevassa kirjassa uskoon?

Suuresti epäilen. Tuskin näin tulee koskaan käymään. Itse olen sanonut kavereille, että siinä vaiheessa kun havaitaan, että alan viettää kaikki lauantapäiväni golfkentällä, ja sunnuntait seurakuntariennoissa, niin hoitakaa kuulkaa minut hoitoon! Ja saa laittaa ihan lepositeisiin.

”Turun terrori-isku osui lähelle.”

”Aina pitää jättää aikaa kivien asetteluun mökkipolun varrelle.”

Miksi Vares ja muut kirjojesi hahmot juovat viinaa niin paljon?

Ryypääminen on tietyllä tapaa jopa dramaturginenkin ratkaisu. Alkoholi tunnetusti kun tekee ihmisten käytöksestä vähemmän rationaalista ja ennustettavaa. Jos novellikirjailija Luusalmi ilmestyyko puttamaan jallupullolla Vareksen kotiovea, voi sen päivän iltapuoli saada kummallisempia käännteitä, ja voidaan päätyä paikkoihin ja tilanteisiin, joissa saattaa tapahtua absurdeja, mutta juonen kannalta merkityksellisiä juttuja...

Onko joskus tulossa kirkollisiin piireihin sijoittuva dekkari?

Onhan Vares jossakin kirjassa seikkailunaispapinkin kanssa. Mutta en nyt ihan usko, että Jussi alkaa koskaan tutkia rippileirillä tapahtunutta isoisen mystistä katoamista...

Mikä on mielestäsi pahinta huuhaata uskonnon lisäksi?

Kyllä kai nyt pitää mainita nämä salaliittoteoriat. Ja sitten tietenkin lääketieteelliset käärmeöljykauppiat. Pohjanmaan rannikon hopeavesikaupustelijat kertovat, että he ovat vastuullinen vastapaino lääketehdäisen bisnesajattelulle. Ja sitten he myyvät – kovalla rahalla – niitä pullotuksiaan toivorikkaille asiakkaalleen. Tästä aina joskus puhutaan kotonakin. Vaimoni Marja kun on töissä firmassa nimeltä Orion.

Mitä muita ilmiöitä kuin uskontoa ja huuhauskomuksia tykkäätkä kritisoida?

Yksitoinen telaketjufeminismi! Se menee kyllä yli hilseen – niin minulta kuin

erinäisiltä kirjallisilta hahmoiltakin. Tämä yksi ja sama jargoni, jossa suomalaista miestä syyllistetään – aina vaan – on puuduttavaa kuuluttavaa. Feminismin kovassa ytimessä on paljon naisia, jotka tituleeraavat itseään kai jonkinmoiseksi tutkijoiksi. Lienee siis paikallaan pyytää heiltä ihan tieteellistä tilastotietoa siitä, että kuinka huono suomalaisen naisen asema oikein onkaan, siis ikään kuin kansainvälisessä vertailussa. Pliis: laittakaa kuulkaa minulle nyt tulemaan Excel-taulukoitanne! Kustannusosakeyhtiö Otavan kautta...

Vareksia on ilmestynyt 33 tähän mennessä. Montako niistä on kautta aikain myyty?

Kirjojani on myyty tuollaiset 2,5 miljoonaa kappaletta. Varesten lisäksi olen julkaissut kymmenkunta muutakin kirjaa: mm. kolme novellikokoelmaa, sci-fiä, pakinakokoelman ja kolme Tukholmaan sijoittuvaa dekkaria... nämä kaikki tosin Vareksia paljon vaatimattomimmilla myynneillä. Kyllä Jussi Vares (ja tietenkin herra Luusalmi & Co) ovat kustantaneet pöytäni ne pienet pyöreät näkkileivät...

Kauanko kirjoitat yhtä kirjaa? Mitä teet muuna aikana?

Yksi kalenterivuosi siinä aika tarkkaan menee. Muttei se toki ole mitään 24/7 puurtamista. Paljon on myös tyhjäkäyntiä, haahuilua... ja aina pitää jättää aikaa kivien asetteluun mökkipolun varrelle...

Mitä odotat tulevaisuudelta?

Maaailman järkevöitymistä, vilpoisia kesiä, kohtalaisia mustikkasatoja, sees-teistä ukkoutumista, taivasosan perään en niinkään haikaile...

Millainen olisi täydellinen maailma?

Täydellisessä maailmassa kunnianarvoisa Venäjän patriarkka Kirill – herä joka on tullut kuuluisaksi useiden miljoonien dollareiden arvoisesta rannekellokokoelmastaan – havahtuu huomaamaan että ”vittu, tää mun Mallorcan beachiltä ostamani Rolex jätetään”, ja alkaa sitten samalla siunailla, että ”miks vitussa samalla rymyrisillä – aamuyön huuruissa – tuli tatuoitua persposkeen vielä toi Jeesuksen naamakin!”

Mikä on elämän tarkoitus?

Elämän tarkoitus on katsella mökin terrassilta siinä aamuautereisessä rinteessä einestävää metsäkaurista...

LOIKO JUMALA MAAILMAN LIIAN NOPEASTI?

M

yös Reijo Mäen tuorein dekkari *Hotel California* pitää sisällään kirjan kertojan yksityisistä Jussi Vareksen sekä teoksen muiden hahmojen esittämiä lennokkaita uskontokriittisiä sivuhuomautuksia ja letkauksia. Novellikirjailija Luusalmi esimerkiksi pohtii, loiko Herra Jumala maailman liian häntäisesti, vain seitsemässä päivässä:

”Olisiko hänen pitänyt fundeerata muutamaa seikkaa hieman tarkemmin? Siis kuten esimerkiksi meidän ihmisten suvunjatkamista? Jos Taivaan Isä olisikin säätänyt niin että me sapiensit lisääntyään kutemalla, eli samalla käteväällä metodilla kuin eväkkäät, niin eihän silloin tarvittaisi yökerhoja, sinkubaareja, lavatansseja, anniskeluterasseja yrmynaamaisine portsareineen, ilmoittamaan asiakkaille, että sori, nyt meillä on ihan täyttä. Jos Herra Jumala olisi miettinyt pari kertaa – ja out of the box – niin vappunakin porukat vois kokoonntua vapaamuotoisesti erilaisten oijen ja lammikoiden äärelle – ja ties mille vesijättömaille, joita täällä vetisessä Suomessa riittää – siis ainakin näin keväällä – ja kutuhommat hoituisi luonnollisessa ympäristössä!”

”Kiusa se on pienikin kiusa”

Hotel Californian toinen osa tapahtuu elokuussa 2017, samaan aikaan jolloin islamilainen terroristi puukotti kymmentä ihmistä Turun kauppatorilla ja sen läheisyydessä. Kirjan fiktiiviset tapahtumat sulautuvat osaksi Turun todellista terrori-iskua, jossa kaksi ihmistä menetti henkensä. Iskupäivänä Vares on palaamassa yhden yön seikkailulta krapulassa Kaarinasta linja-autolla Turkuun. Auton kyytiin kiipeää ”nuori ja hintelänoloinen arabikaveri”, joka asettuu istumaan hänen eteensä.

Reijo Mäen menestystä kuvaa sekin, että Aku Ankassa on esiintynyt muutamaan otteeseen dekkarikirjailija Keijo Käki.

”Erikoinen, tois maailmallinen hymynhäive oli miehen naamalla. Se poissaoleva ilme kai kiinnitti huomiotani.”

Tumma nuori mies hyräilee, ehkä tapailee ulkomuistista jotakin ”kotokontujensa kansallislaulua”, naurahtaa, pitää omaa hauskaa. Vares alkaa kelata kaikkia maailman uskontoja yhdistävää tekijää:

”Jokainen jumala (ja niitähän siis tottavia maapallolla riittää) on aina ollut innokas langettamaan nöyrille uskonalamaisilleen heidän jokapäiväistä elämäänsä vaikeuttavia laintauluja ja säädöksiä. Monasti toinen toistaan mielikuvituksellisempia. Älä syö tätä! Älä pue tuota! Älä ikinä pokkaa naapurin emäntää illan viimeisiin hitaisiin! Älä-älä-ja-älä! Eli siis jotenkin vaan tuntuu siltä, että kaikkia uskontoja tuntuu yhdistävän eräs tietty universaalisen ekumeeninen johtolause: Kiusa se on pienikin kiusa.”

Myöhemmin selviää, että Varesen edessä istunut arabi on sama mies, joka hetkeä myöhemmin alkaa heilua kahden keittiöveitsen kanssa Turun keskustassa. Vares ja kumppanit seuraavat tapahtumien kulkua livenä mediasta seurusteluravintola Uudessa Apteekissa. Vareksen ystävä pastori Alanen toteaa:

”Kuuleppas, Vares, tämä on nyt sitten tätä. Joo! Niinku täällä meilläkin. Herra varjele! Näin pitää nyt jopa ateistinkin sanoa.”

JOTAIN TAPAHTUI

MARKKU MYLLYKANGAS

KUOPION EVANKELISLUTERILAINEN piispa Jari Jolkkonen taivasteli Twitterissä *Ilta-Sanomien* juttua Yhdysvaltojen vuosisadan konservatiivisimman korkeimman oikeuden päätöksistä. Yhdessä viikossa muun muassa aborttioikeus katosi, aseenkanto-oikeus vahvistui sekä kirkon ja valtion raja heikkeni. Jolkkonen motkotti, että suomalaiset toimittajat eivät tee työtään tarpeeksi hyvin tyytyessään monimutkaisten ilmiöiden pinnallisiin selityksiin. Oikeusfilosofiaan liittyen Jolkkonen muistutti, että perustuslain muuttamattomuutta kannattavien ”originalistien” mukaan se, mikä ei ole erikseen säädetty liittovaltiolle, kuuluu osavaltioiden toimivaltaan. ”Elävä perustuslaki” -tulkinnan mukaan perustuslaki elää ajassa.

Olen aiemminkin käynyt jonkin sortin uskonsotia Jolkkosen kanssa. Nyt sain taas tuosta kirjoituksesta kimmokkeen tivata kirkkoruhtinaalta, kuuluuko hän ”uskonnollisiin originalisteihin” (*Raamattu* [perustuslaki] on muuttumaton) vai koulukuntaan ”elävä Raamattu” (tulkitaan miten lystätään)? Tällä kertaa ei ottanut tulta. Jolkkonen vastasi uskontofilosofiseen uteluuni näin: ”Ja Markku, kutsu matkallaan paikalla, vaihtamassa aiheesta toiseen. Lue, mitä on whataboutism ja redherring. Vapaudu uskontovihasta. Ota rennosti. Kesä.”

Uskontunnustus on ylösnousuineen kristintäikauskon perustuslain kovaa ydintä. Dosentti ja johtava asiantuntija (*Kirkon tutkimus ja koulutus*) Jyri Komulainen kuvailee uskontunnustusta näin sanoen: ”Uskontunnustus on ikään kuin ’runo’, joka tulee kaukaa ensimmäisiltä kristityiltä. Sillä on arvoa ja se sanoittaa

monia kristinuskon mysteereitä.” Komulainen on vahvasti etukenossa ”elävä Raamattu” -koulukuntaan päin runoiluineen. Raamatussa on niin vastenmielisiä ja älyttömiä ohjeita ja käskyjä, että jopa uskonnollinen originalisti Päivi Räsänen joutuu hylkäämään osan kaikkitietävän Jumalan ohjeistuksista. Miten paljon niistä voi lipsua, että tyyppi muuttuu uskonnottomaksi?

Pääsiäisenä Jolkkonen twiittasi monien muiden mustakaapujen tavoin, että Jeesus nousi kuolleista, totisesti nousi! Olin joskus aiemmin kaivanut Twitterin syövereistä jonkun uskonoppineen (olen kadottanut lähteen) perustelut sille, miksi Jeesuksen ylösnousemus on totta, näin sanoen: ”Uuden testamentin ylösnousemuskertomuksissa on kaksi huomionarvoista yksityiskohtaa. Ensimmäiset todistajat olivat naisia ja apostolit olivat epäuskoisia. Kumpikin seikka vahvistaa historiallista uskottavuutta, sillä tekaistussa tarinassa näitä ei olisi. Myös eri evankeliumien pääsiäiskertomusten eroavaisuudet – paradoksaalisesti – lisäävät uskottavuutta, että kaiken perustalla on historiallinen tapahtuma. Joka tapauksessa jotain tapahtui.” Totisesti. Jotain tapahtui!

Nyt alkaa päässä humista ja jalka vispata tyhjää. Naiset todistajina, apostolit epäuskoisina ja ristiriitaiset todistajalausunnat lisäävät tarinan uskottavuutta! Näin se käy, teologiassa.

Twiittasin kerran rääväsuisesta, pylvaspyhimykseksi korotetusta uskonputsaaja Lutherista. Kirjoitin Lutherin kutsuneen muun muassa pahalaisen työtä tekeviä talonpoikia hulluiksi koiriksi, joita hän kehotti kaikkia lyömään, kuristamaan, puukottamaan, hakkaamaan palasiksi ja tappamaan. Juutalaiset naiset olivat likaisia morsiamia ja pahimmanlaatuisia huoria. Paho-

laisen ulostetta suutelevien juutalaisien kodit, koulut ja synagogat piti polttaa. Luther-ekspertti ja -fani Jolkkonen otti nokkiinsa ja vaati minulta lähteitä. Kaivoin tiedot Ari Turusen kirjasta *Mulkerot. Patsalle korotettujen suurmiesten elämäkertoja*. Ei kelvannut, oli epäakateemista, sillä ”tutkijalle on vähän noloa viitata sekundärlähteisiin”. Tämä alkuperäislähteiden tivaaminen on hullunkurista, kun saarnamiehen koko elämäntyö perustuu Raamatun kaltaiseen satukokoelmaan, todisteitta uskomiseen.

Jolkkonen ei kuitenkaan pystynyt osoittamaan väitteitä vääriksi. Mutta kokonaistulkinta jää kuulema vinoksi ja moralisoivaksi. Kirjoittaja... ei muka yritäkään tehdä puolueetonta tutkimusta. Minä taas otan sen hänen mielestään hyvin vakavasti, koska konfirmoin näin omaa epäuskoani ja vahvistan uskontofobiaani. No, ainakin Jolkkonen ”konfirmoi omaa uskoaan” Lutherin ja hänen oppinsa erinomaisuudesta.

Kirjoittaja on professori (emeritus)

Pääsihteerin

PALSTA

IESOS PYÖRÄILI 666 KM JA MUITA SATTUMUKSIA

TIMO KARJALAINEN

OSALLISTUMME TYÖPAIKALLANI Kilometrikisaan, jossa kirjataan omat polkupyörällä kuljetut kilometrit ylös ja kilpaillaan kuka saa eniten kokoon.

Tapahtuipa juhannuksen alla että tiimitoverilla tuli kokoon 666 km. Sille porukalla hihitimme. Vähän myöhemmin saavutin saman legendaarisen luvun ja katsohan, vielä saman työmatkan aikana sähköpyöräni matkamittari ilmestyi IESOS – tai siis, pyörällä taittamani kokonaismatka saavutti lukeman kolmetoista tuhatta viisisataa viisi (13505) kilometriä.

Olimmeko siis pahan ja hyvän taistelukentällä ja IESOS ilmestyi karkottamaan pahoja voimia? Tuskinpa sen enempää kuin viime talvenakaan tai ensi kuussa.

Lienee väistämätön harmillinen kehityskulku, että ihmisilajille on muodostunut taipumusta taikauskoon. Elämänmenon myllerryksessä muinaisille esi-isillemme oli eduksi ratkaista ongelmia järjellä, joten päättelykyky kehittyi. Esivanhempamme ovat tarvinnut myös luovuutta. Näiden kahden kohdassa syntyy kuviteltuja vaikutussuhteita: Jos heidän suolaa vasemman olan yli, en kohtaa vastoinkäymisiä.

Luovuus sai muinaiset ihmiset kuvittelemaan myös kaikenlaisia henkiolentoja. Tällaisten mieliteltyä avun toivossa saattaa olla yksittäiselle ihmiselle sinänsä harmitonta, kunhan se ei johda nykyaikaisen oikeasti vaikuttavan avun torjumiseen esimerkiksi lääketieteellisestä hoidosta kieltäytymisen muodossa.

Yhteiskunnan tasolla on kuitenkin selvää, ettei taikaritualeilla voida estää

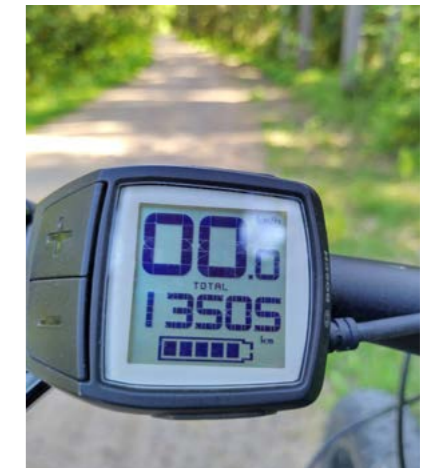
tai korjata vaikeuksia. Esimerkiksi ruoantuotannossa kylvön siunaaminen ei vaikuta satotasoon mitenkään, vaan meidän on syytä huolehtia lannoituksesta, kastelusta, rikkakasvien torjunnasta, kasvi-tautien ehkäisystä ja muista näkökohdista itse, jotta emme jää vaille syötävää.

Tehokkuuspuutteiden ohella taikausko voi aiheuttaa suoraan kärsimystä sen kohteeksi joutuville. Jos kuvitellaan, että albiino ihminen on jotenkin maaginen ja hänen kappalettaan kaulalla roikuttaen saa itselleen hyötyä, jotkut onnettomat ilman ihopigmenttiä synty-mään sattuneet ihmiset menettävät tarpeettomasti henkensä väkivaltaisesti.

Jos kuvitellaan, että joku näkymätön otus on paitsi pystyttänyt koko maailman myös uhkaa meitä kaikkia, jos vääränlaiset kaksi ihmistä haluaisivat elää yhdessä, osalle ihmisistä tehdään elämä vaikeaksi tarpeettomasti. Lukemattomat ovat kohdanneet väkivaltaa ja jopa menettäneet henkensä tällaisten uskomusten takia. Täysin turhaan.

Olisipa ihmiskunnalle toden totta tarpeen ”kohota korkeammalle tietoisuuden tasolle”. Eihän tajunnassa mitään kvantituneita tasoja ole, mutta maailma näyttää erilaiselta, kun sen rakenteita hahmottaa paremmin. Taikauskosta luopuminen parantaisi monien ihmisten elämää.

Mikä sitten toimii paremmin kuin taikausko? Vanhan määritelmän mukaan tieto on ”hyvin perusteltu tosi uskomus”. Tämä eroaa taikauskosta, joka on pelkkä uskomus: ei hyvin perusteltu eikä tosi. Hyväksi perusteluksi käy mekanismi, joka on todettu paikkansapitäväksi muissakin yhteyksissä ja joka sopii yhteen muiden asioiden kanssa, mitä maailmasta tiedämme.

Ateistin pyörään ilmestyi ”IESOS”!

Uskomuksen totuutta ja mekanismin paikkansapitävyyttä taas voi mitata ennustusvoimalla: Todesta uskomuksesta ja paikkansapitävästä mekanismista voi johtaa yksittäisiin tilanteisiin ennusteita, jotka toteutuvat. Esimerkiksi kopernikaanisesta aurinkokuntamallista voi ennustaa Auringon paikan taivaalla miltä tahansa paikkakunnalta katsottuna minä tahansa ajanhetkenä, ja Auringko löytyy juuri sieltä suunnasta. Voimme ennustaa myös kuunpimennykset ja auringonpimennykset hyvin tarkasti pitkiä aikoja etukäteen. Tähän asiaan meillä on siis hyvin perusteltu mekanismi joka tuottaa toteutuvia ennusteita.

On hyvä myös huomata, että mikään määrä loitsimista tai taikoja ei muuta Auringon ja Kuun käyttäytymistä taivaalla. Niistä ei saada toteutuvia ennusteita joita kopernikaaninen malli ei ennusta.

Älkäämme uskoko ilman perusteita, vaan ottakaamme selvää.

IHME PAPPI

RISTO K. JÄRVINEN

HARMAAT HIUKSET, harmaa parta. Mies seisoo jähmettyneenä Keravan taide- ja museokeskus Sinkan portaissa. Mies tuijottaa minua. "Tunnettaanko me?" hän kysyy ja jatkaa: "Mikä sinun nimesi on?" Kerron etunimeni. Samassa tajuan, kuka mies on. Pyydän anteeksi, etten heti tunnistanut häntä. "On tullut kilometrejä mittariin sitten viime näkemän", selitän. Ja tajuan, että vihjaan hänen vanhentuneen näkyvästi. "Kummallekin", yritän lieventää.

"Olet rippipappini", sanon. "Ja vihkipappini." Sitä en sano, että 26 vuotta sitten toivoin, että hän olisi myös ollut pappi, joka kastaa lapseni. Ristiäiset eivät kuitenkaan sopineet hänen aikatauluunsa. Loukkaannuin. Mielestäni juuri hänen olisi pitänyt olla paikalla, kun Jumala kutsuu vauvani nimeltä omakseen. Olihan hän saman katon alla silloinkin, kun lasta pantiin alulle.

"Retriitti!" pappi huudahtaa kuin lukisi ajatukseni.

Nyt hän muistaa minut, mutta vain siitä, että osallistuin vaimoni kanssa hänen vetämänsä hiljaisuuden retritiin seurakunnan leirikokouksessa maaliskuussa 1996. Tuolloin olimme yrittäneet tehdä lasta viisi vuotta. Toivo oli alkanut hiipua, vaikka ennusmerkkejä oli ilmassa. Vaimon uudenvuoden tina oli muistuttanut naista, joka pitää lasta sylissä. Sukulaistati oli nähnyt unessa kaikki sukuun syntyneet lapset ja pian oli kuulemma taas yksi tulossa. Seurakunnan tilaisuudessa olimme saaneet profetian, jonka mukaan meillä olisi kahden vuoden päästä jo kaksi lasta.

Hiljaisuuden retriteissä... ollaan hiljaa. Hiljaisuuden, levon ja rauhan on tarkoitus tukea osallistujien hyvinvointia. Ohjelmaan kuuluu myös rukoushetkiä, messuja, virikesanoja. Jokaisella on oma huone, niin oli minulla ja vaimollanikin. Illalla, kun pappi oli pyytänyt kaikkivaltia Jumalaa suoamaan meille rauhasan yön ja autuaan lopun, minä hiivin vaimon huoneeseen. Emme vaihtaneet sanaakaan. "Iltatoimien jälkeen tapahtui

Jumalan ihme", kirjoitin myöhemmin *Hiljaisuuden ystävät* -lehteen.

Nukuin levottomasti. Luin unessa *Raamattua*. Kirjassa kerrottiin, että tulemme vihdoon saamaan lapsen. Aamulla heräsin siihen, että diakoni kiersi käytävillä ja veisasi virttä. Yöllä uni oli tuntunut todelliselta, mutta nyt hymyilin ajatukselle, että Raamatussa olisi kohta, josta olin uneksinut.

Virikepuheenvuoron lopuksi päivällä diakoni luki Luukkaan evankeliumin ensimmäistä lukua, joka kertoi pappi Sakaariaasta ja tämän hedelmättömästä puolisoista Elisabetista. Diakoni luki, kuinka Sakariaalle ilmestyi eräänä päivänä Herran enkeli, joka sanoi: "Rukouksesi on kuultu, vaimosi Elisabet synnyttää sinulle pojan ja sinä annat hänelle nimen Johannes." Vavahdin niin, että penkki narahti. Muistin selkeästi, että juuri kyseistä kohta olin unessani lukenut!

Lounaan jälkeen lähdimme vaimoni kanssa ulos. Istuimme hetken puhumatta nuotiopaikalla ristin ääressä ja nautimme auringonpaisteesta kasvoillamme. Kaarnanpala räpytti tuulussa puunkuorta vasten. Seurakuntakeskuksen katolta suli lumi. Jossain käynnisty moottorisaha.

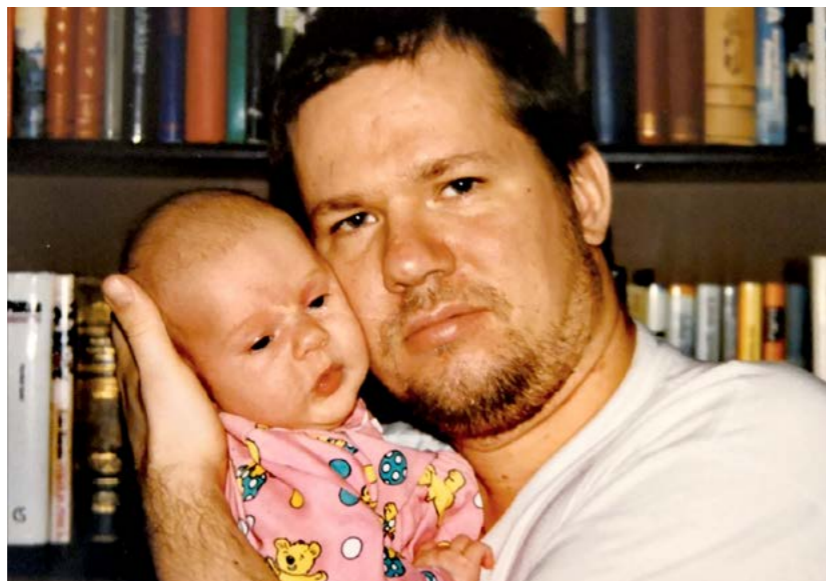
Hiljaisuus päättyi hetkivalvelukseen ja lähtökahveihin. Pappi toivoi, että

olimme saaneet retritistä jotakin itsellemme. Kyllä olimme! Vaimoni tuli rasakaaksi sen aikana. Tyttö syntyi samana vuonna, neljä päivää ennen joulua.

Kuvittelin silloin, että iltatoimien jälkeen todellakin tapahtui Jumalan ihme. Olen varma, että pappi luki retritiin tapahtumista kirjoittamani jutun ja tunnisti itsensä. Sen takia hän muistaa kyseisen retritiin vieläkin, elokuussa 2022. Olihan hän ollut osana suurta ihmetekoa!

Voisin kertoa papille, että menetin uskoni pian lapsen syntymän jälkeen, kun sille ei ollut enää äyhtöä. Että tulin järkiini: minusta tuli ateisti ja enteisiin uskomaton skeptikko. Että lapsi ei siinnyt Pyhästä Hengestä eikä papin rukouksista, vaan sai alkunsa retritissä vain siksi, että vaimoni oli vastikään aloittanut hormonihoidon – ja ensimmäiset hedelmöitymiselle otolliset päivät osuivat juuri kyseiseksi viikonlopuksi. Että meille profetoitua toista lasta ei ikinä kuulunut. Että lapsi erosi kirkosta samana yönä, kun täytti 18.

Mutta miksi tuhoaisin papin kenties todistaman ihmeen? Miksi antaisin faktojen pilata hyvän tarinan? Voisin helposti siteerata hänelle *Dawkinsia*, mutta sanon vain: "Hei!". Pappi jatkaa matkaansa portaita alas. Minä astun ylös valoisaan huoneeseen, kuin taivaaseen.

Jäsenyhdistykset

ETELÄ-KARJALAN VAPAA-AJATTELIJAT RY
Olavi Korhonen, Korkearannantie 3 F 54530, Luumäki
050 055 6010
lappeenranta@vapaa-ajattelijat.fi

FORSSAN VAPAA-AJATTELIJAT RY
Juha Toivonen, Tölonkaari 4 A 8, 30420 Forssa
044 592 0210
vapaa-ajattelijat.fi/forssa
forssa@vapaa-ajattelijat.fi

HELSINGIN SEUDUN VAPAA-AJATTELIJAT RY
Pj. Binar Mustafa, Neljäs linja 1, 00530 Helsinki
040 673 6649
vapaa-ajattelijat.fi/helsinki
helsinki@vapaa-ajattelijat.fi

JOENSUUN SEUDUN VAPAA-AJATTELIJAT RY
Ari Sulopuisto, Karhantie 27, 80230 Joensuu
040 571 3989
vapaa-ajattelijat.fi/joensuu
joensuu@vapaa-ajattelijat.fi

KAINUUN VAPAA-AJATTELIJAT RY
Aki Räisänen, Sudenpolku 6 D 20, 87300 Kajaani
050 594 8501
kainuu@vapaa-ajattelijat.fi

KEMIN VAPAA-AJATTELIJAT RY
Pj. Pertti Periniva, Leppälinnuntie 5, 94700 Kemi
040 557 2215
kemi@vapaa-ajattelijat.fi
www.vapaa-ajattelijat.fi/kemi
keminvapaa-ajattelijat.blogspot.com
facebook.com/keminvapaaajattelijat

KESKI-SUOMEN VAPAA-AJATTELIJAT RY
Pj. Matti Nurminen, 050 518 6779
matti.nurminen@karsaniekka.fi
ks@vapaa-ajattelijat.fi
vapaa-ajattelijat.fi/ks
facebook.com/ksvapaaajattelijat

KESKI-UUDENMAAN VAPAA-AJATTELIJAT RY
Pj. Kari Ranta
Siht. Soile Itäluoma, 0405341102
keski-uusimaa@vapaa-ajattelijat.fi
vapaa-ajattelijat.fi/keski-uusimaa

KOTKAN VAPAA-AJATTELIJAT RY
Ulla-Maija Eerola, Munsarentie 70, 48300 Kotka
044 018 3966
vapaa-ajattelijat.fi/kotka
kotka@vapaa-ajattelijat.fi

KOUVOLAN VAPAA-AJATTELIJAT RY
c/o Kotkan vapaa-ajattelijat
Ulla-Maija Eerola
Munsarentie 70
48300 KOTKA
440-183966
kouvola@vapaa-ajattelijat.fi

LAHDEN VAPAA-AJATTELIJAT RY
Saimaankatu 3-5 B 34, 15140 Lahti
vapaa-ajattelijat.fi/lahti
lahti@vapaa-ajattelijat.fi

LUOTEIS-LAPIN VAPAA-AJATTELIJAT RY
Reijo Raappana, Raappanantie 7, 95830 Vaatjojärvi
040 823 6342
luoteis-lappi@vapaa-ajattelijat.fi
reijo.raappana@wippies.fi

NOKIAN VAPAA-AJATTELIJAT RY
Raili Ala-Kivimäki, Poutuntie 10 A 3, 37100 Nokia
vapaa-ajattelijat.fi/nokia
nokia@vapaa-ajattelijat.fi

OULUNSEUDUN VAPAA-AJATTELIJAT RY
Timo Karjalainen, Kastellinkaari 22, 90230 Oulu
050 590 3763
www.vapaa-ajattelijat.fi/oulu
oulu@vapaa-ajattelijat.fi

RAISION VAPAA-AJATTELIJAT RY
Pj. Anne Sinilakso, Ounelantie 28, 21260 Raisio
050 528 2358
raisio@vapaa-ajattelijat.fi

ROVANIEMEN VAPAA-AJATTELIJAT RY
Marianne Ikävalko
marianne.ikavalko@gmail.com

SATAKUNNAN VAPAA-AJATTELIJAT RY
c/o Jukka Kim Tarhatie 2 as. 6, 29250 Nakkila
vapaa-ajattelijat.fi/satakunta
satakunta@vapaa-ajattelijat.fi

SEINÄJOEN VAPAA-AJATTELIJAT RY
Marko Koivuniemi, Poikkitie 22, 61600 Jalasjärvi
040 042 9540
vapaa-ajattelijat.fi/seinajoki
seinajoki@vapaa-ajattelijat.fi

TAMPEREEN VAPAA-AJATTELIJAT RY
Yliopistonkatu 58 B, 6. krs, 33100 Tampere
050 482 1270
vapaa-ajattelijat.fi/tampere
tampere@vapaa-ajattelijat.fi

TURUN VAPAA-AJATTELIJAT RY
Pj. Stig-Göran Lindqvist, Liisankatu 9 C 99, 20810 Turku
040 747 1335
puheenjohtaja.turku@vapaa-ajattelijat.fi
www.vapaa-ajattelijat.fi/turku

LIITY JÄSENEKSI – TUE VAPAA-AJATTELUA

Nettilomakkeen vapaa-ajattelijat.fi/liity-jaseneksi tiedot ohjautuvat valitsemaasi yhdistykseen. Jäsenhakemuksen voi lähettää myös yhdistyksen sähköpostiin tai toimihenkilöille.

LAHJOITUKSET LIITON TAI YHDISTYSTEN PANKKITILEILLE

VAPAA-AJATTELIJAIN LIITON TAVOITTEET JA STRATEGIA 2020-2023

on julkaistu myös liiton nettisivuilla
vapaa-ajattelijat.fi/blog/2020/09/28/tavoitteet-ja-strategia-2020-2023

Lehden ja liiton tiedot

Vapaa Ajattelijä

TOIMITUS
Päätoimittaja
Esa Ylikoski
Toimitussiihteerit
Risto K. Järvinen

Maria Eneback
Jape Lovén
Käpy Luotonen-Huhta
Jori Mäntysalo
Risto Puumalainen
Yki Räikkälä
Riku Salminen
Eero Suorsa

Kirjoittajalle, lukijalle
Kirjoitukset, mielipiteet, aihetoivotukset ja kommentit toimituskunnalle alla olevaan osoitteeseen. Mahdollisista kirjoituspalkkioista sovittava ennakolta.

Lehden tiedot
Painopaikka Grano Oy
Lehti 3/2022
Painos 3 000 kpl
ISSN 0355-8703
ISSN 2242-8992
Ilmestyy 4 numeroa vuodessa

Toimitus varaa oikeuden muokata ja lyhentää tekstejä.
Yhteydenotot
toimitusneuvosto@vapaa-ajattelijat.fi
050 468 5332

TILAUKSET, ILMOITUKSET, OSOITTEENMUUTOKSET

Tilaushinta 30 €/vuosi
Ilmoitukset koko sivu 500 €
1/2 sivua 250 €
1/4 sivua 125 €
1/8 sivua 75 €

Tilaukset, ilmoitukset ja tilaajien osoitteenmuutokset osoitteeseen:

Vapaa-ajattelijain Liitto ry
Neljäs linja 1
00530 Helsinki

val@vapaa-ajattelijat.fi
050 468 5332

Jäsenyhdistysten henkilöjäsenet ilmoittavat osoitteenmuutokset ja muut jäsenasiat omalle yhdistykselleen.

Seuraava numero
Ilmestyy joulukuussa 2022. Aineisto 7.11.2022 mennessä osoitteeseen toimitusneuvosto@vapaa-ajattelijat.fi

VAPAA AJATTELIJA
Nettilehti vapaa-ajattelijat.fi/va-lehti
Arkisto vapaa-ajattelijat.fi/lehden-arkisto

VAPAA-AJATTELIJAIN LIITTO RY FRITÄNKARNAS FÖRBUND RF

Liittohallitus
Jape Lovén, puheenjohtaja
Antti Värri, varapuheenjohtaja
Timo Karjalainen, pääsihteerit
Ritva Ahonen
Yki Räikkälä
Riku Salminen
Marjatta Syväterä
Liisa Taskinen
Esa Ylikoski

Varajäseninä
Harry Anttila, Eero Suorsa,
Timo Mykrä, Olli Palokangas

Liike- ja yhteisötunnus 0221208-2
Yhdistysrekisterinumero 38101

Tilinumero FI14 5542 2320 3638 64
BIC OKOYFIHH

Neljäs linja 1, 00530 HELSINKI
www.vapaa-ajattelijat.fi
val@vapaa-ajattelijat.fi
050 590 3763 (pääsihteerit)
050 413 4013 (puheenjohtaja)

Vapaa ajattelijat

Vapaa-ajattelijain liitto on uskonnottomien

- edunvalvonta- ja ihmisoikeusjärjestö
- maallisen tapakulttuurin edistäjä
- maailmankatsomuksellinen foorumi